

Mitä media kertoo meille huumeista?

Tutkimus median huumekeskustelusta keväällä 2018

Pihla Koivuniemi

518202

Pro gradu –tutkielma

Turun yliopisto

Oikeustieteellinen tiedekunta

Toukokuu 2019

TURUN YLIOPISTO

Oikeustieteellinen tiedekunta

KOIVUNIEMI PIHLA

Mitä media kertoo meille huumeista? Pro gradu –tutkielma median huumekeskustelusta

Pro gradu –tutkielma. 87 sivua. (IX + 78), 9 liitesivua (Liite 1)

Oikeussosiologia

Huhtikuu 2019

Turun yliopiston laaturjärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten mediassa puhutaan huumeista. Tutkimus on laadullinen sisällönanalyysi, jossa on hyödynnetty sekä määrällisiä että laadullisia metodeja. Tutkimusmateriaalina ovat Yle.fi ja HS.fi sivustoilta huumeisiin liittyvät jutut kahden kuukauden ajalta. Suuremman aineiston kohdalla on tarkasteltu jutun julkaisuosiota, lähdettä ja sitä, mistä näkökulmasta huumeista puhutaan jutuissa. Pienemmän aineiston analyysissä pohditaan millaisena huumeiden käyttäjä ja käyttö esitetään.

Huumeiden käyttäjiä on kaikissa yhteiskuntaluokissa, ja heitä on monenlaisia niin käytettävien huumeiden, käyttötapojen kuin yleisen elämänhallinnan osalta. Silti mediassa esiintyy usein stereotyyppinen huumeiden käyttäjä, joka on ongelmakäyttäjä ja aiheuttaa toiminnallaan muille vaaraa ja haittaa. Tällainen uutisointi on omiaan toiseuttamaan huumeiden käyttäjän kakkosluokan kansalaiseksi, jonka aiheuttamiin ongelmiin vastataan kiristämällä kontrollia.

Suuremmassa aineistossa korostuivat rikollisuusnäkökulmasta kertovat jutut, joista syntyy kuva lisääntyneestä huumorikollisuudesta. Ne vaikuttavat kansalaisiin luoden kuvaa huumeiden käyttäjästä syrjäytyneenä ”narkkarina”, mikä voi syrjäyttää huumeiden käyttäjiä entisestään ja näin lisätä ongelmia. Toinen vaikutus on se, että kansa ja päättäjät voivat nähdä huumeekysymyksen ongelmana, joka vaatii kriminaalipoliittisen kontrollin lisäämistä ongelman kontrolloimiseksi, vaikka esimerkiksi haittojen vähentämistoimilla voitaisiin saada parempia tuloksia.

Turvallistamisen seurauksena kriminaalipoliittinen kontrolli kiristyy laajemman huumekompleksin ymmärtämisen sijaan. Yleisradion uutisointi osoittautui Helsingin Sanomia konservatiivisemmaksi ja nykyisen huumepolitiikan mukaiseksi. Yleisradion uutisissa käyttäjä esitettiin stereotyyppisenä ongelmakäyttäjänä, jonka elämää huumeet hallitsivat. Tällainen uutisointi on omiaan vahvistamaan vallitsevaa kuvaa huumeiden käyttäjästä yhteiskunnan ulkopuolisena, ongelmaisena henkilönä. Helsingin Sanomien uutisointi oli monipuolisempaa ja stereotyyppisen ongelmakäyttäjän rinnalle oli tullut viihdekäyttäjä, joka käyttää huumeita normaalin elämän lomassa.

Huumeongelma on pohjimmiltaan sosiaalinen ja terveydellinen ongelma. Sen näkeminen rikosoikeudellisena ongelmana johtaa siihen, että ongelmaa yritetään taltuttaa väärin keinoin.

Asiasanat: huumeet, huume, media, uutiset, oikeussosiologia, huume tutkimus, dekriminointi, huumepolitiikka, päihdepolitiikka

LÄHTEET	iv
1 Johdanto.....	1
1.1 Tausta	1
1.2 Tutkimuksen tarkoitus, metodi ja rakenne	2
1.3 Tutkimuskysymykset.....	4
1.4 Keskeiset käsitteet	5
2 Huumeet.....	7
2.1 Huumeet yhteiskunnassa ja lainsäädännössä.....	7
2.2 Huumeiden käyttäjä yhteiskunnan ulkopuolella.....	10
2.2.1 Turvallistaminen ja toiseuttaminen.....	10
2.2.2 Huumeutisoinnin stereotypioita	13
2.2.3 Haittojen vähentäminen	19
3 Media.....	23
3.1 Muuttunut media	23
3.1.1 Media ja valta	24
3.1.2 Median vaikuttamisen keinoja.....	27
3.1.3 Kehystäminen	28
3.2 Median rikosraportoituminen	31
3.3 Aikaisempaa tutkimusta huumeista mediassa	34
4 Miten mediassa puhutaan huumeista.....	38
4.1 Tutkimuskysymykset.....	38
4.2 Aineisto ja menetelmät	39
4.2.1 Aineisto.....	39
4.2.2 Menetelmät.....	40
4.3 tulokset	46
4.3.1 Jutun näkökulma	46
4.3.2 Ulkomaan, kotimaan, vai paikallinen uutinen?.....	48
4.3.3 Ketä jutuissa on käytetty lähteenä	50
4.4 Syvempi analyysi.....	52
4.4.1 Käyttäjä ja käyttö	55
4.4.2 Käytön syitä.....	59
4.4.3 Suhteellistavia juttuja.....	60
4.4.4 Tarinat.....	61
4.4.5 Yleisilme.....	63
4.4.6 Huumeiden käyttäjän identiteetti	63
5. Pohdintaa	65
6. Johtopäätökset.....	75
Liite 1.	

LÄHTEET

Lait

Huumausainelaki 30.5.2008/373.

Law No 30/2000, of 29 November.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Kirjallisuus

Ahonen, Yrjö 1940: Pharmaca Lääkevalmistekirja.

Alasuutari, Pertti 2011: Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino.

Becker, Howard 1963: Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance. New York.

Beyerstein, B; Hadaway, P 1990: 'On avoidin folly', Journal of Drug Issues 20(4): 43-57.

Bushman, Brad J. & Anderson, Graig A. 2001: Media violence and the American Public.

Chiricos, T 1996: Moral Panics as Ideology: Drugs, Violence, Race and Punishment in America. Harrow & Heston.

Christie & Bruun 1984: Hyvä vihollinen. Huumausainepolitiikka pohjolassa. Amer yhtymä Oy.

Christie, Suzanne 1998: Trial by media: politics, policy and public opinion, the case of the ACT heroin trial.

Cohen, Stanley 1973: Folk Devils and Moral Panics, The creation of the Mods and Rockers. Greenwich University Press.

Dillon, P; L. Goldspink-Lord & N. Parkhill 1996: Sex, Drugs and Just Say No: A Media Perspective', The International Journal of Drug Policy 7(3): 183-6.

Downes, David 1977: The Drug Addict as Folk Devil, in P. Rock (ed.) Drugs and politics. New Brunswick.

Entman R. Framing 1993: toward clarification of a fractured paradigm. J Commun.

Eronen, Jussi; Liski, Jarno; Vuorikoski, Salla: Ylegate 2017. Pulitzer.

Fairclough, Norman 1997: Miten media puhuu. Vastapaino.

Garland, David: The Culture of Control 2001. Oxford University Press.

Hakkarainen, Pekka 1992: Suomalainen huumausainekysymys. Huumausaineiden yhteiskunnallinen paikka Suomessa toisen maailmansodan jälkeen. Alkoholipoliittisen tutkimussäätiön julkaisuja, 42:1992, 51. Alkoholitutkimussäätiö.

Hakkarainen, Pekka; Metso, Leena 2002: Suomalaisten suhtautuminen huumeisiin ja

huumepolitiikkaan, Mielipiteet ja asenteet väestössä 2004. Yhteiskuntapolitiikka 69:1.

Hakkarainen, Pekka; Törrönen, Jukka 2002: Huumeet ja hyvinvointivalttiollisen kehityksen muutos lehtien pääkirjoituksissa, Yhteiskuntapolitiikka 67:6.

Hakkarainen, Pekka 2004: Huumehaittojen vähentämistoimilla kansalaisten tuki 2004, Tiimi 2/2004.

Hakkarainen, Pekka & Karjalainen, Karoliina 2017: Pilvee, pilvee, Kannabiksen käyttötavat, käyttäjät ja poliittiset mielipiteet, Yhteiskuntapolitiikka 82:1.

Hjelm, Titus 2005: Saatanpalvonta, media ja suomalainen yhteiskunta. Nuorisotutkimusseura.

Kafalenos, Emma 2006: Narrative causalities. Ohio State University Press.

Kainulainen, Heini 2006: Seuraamusikäytäntö huumausaineen käyttörikoksissa, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 219.

Kainulainen, Heini 2015: Poliisit ja rosvot – Salaisen tiedon jäljillä. Salattu, häivetty, vaiettu. Miten tutkia piilossa olevia ilmiöitä. Vastapaino.

Karjalainen, Karoliina; Savonen, Jenni; Hakkarainen, Pekka: Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet, Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2014, 2:2016 Julkari.

Karjalainen, Karoliina; Savonen, Jenni; Hakkarainen, Pekka 2016: Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet, Huumausaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2014, Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, raportti: 2016:2.

Kaukonen, Olavi 2002: Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Gaudeamus.

Korander, Timo 2000: Turvallisuus rikollisuuden ja sen pelon vastakohtana. Inhimillinen turvallisuus. Vastapaino.

Korander, Timo 2014: Rikottujen ikkunoiden nollatoleranssi. Painosalama Oy.

Koskela, Hilla 2009: Pelkokierre. Gaudeamus.

Kunelius, Risto; Noppari, Elina & Reunanen, Esa 2009: Media Vallan verkoissa 112/2009 Tampereen yliopisto.

Kuussaari, Kristiina & Tigersted, Christoffer 2016: Riskinotto, hallinta ja käyttäjäidentiteetit huumeiden sekakäytössä, Yhteiskuntapolitiikka 81:1.

Lancaster, K; Hughes, CE; Spicer, B; Matthew-Simmons, F; Dillon, P: 2011 Illicit drugs and the media: Models of media effects for use in drug policy research, Drug and Alcohol Review, July 2010.

Levine, Harry G 2002: Global drug prohibition: its uses and crises. City University of New York.

Mattila, Antti S. 2011: Näkökulman vaihtamisen taito. WSOY.

Murji, Karim 1998: The Agony and the Ecstasy: Drugs, Media and Morality. 1998 OPA.

Naylor, Bronwyn 2001: Reporting violence in the British print media: Gendered stories. The

- Howard Journal of Criminal Justice (40) 2/2001.
- Onnela, Tapio 2001: Pyhä huumesota – huume politiikan pelkoja ja utopioita. Vihreä sivistysliitto ry.
- Parker, Howard 1998: Illegal leisure: The normalization of Adolescent Recreational Drug Use. Routledge.
- Peretti-Watel, Patrick 2003: Heroin users as “Folk Devils” and French Public Attitudes Toward Public Health Policy. International Journal of Drug Policy 14(4).
- Piispa, Matti 2001: Sanomalehtien tarjoamat huume viestit. Yhteiskuntapolitiikka 66 (5/2001).
- Propp, Vladimir 1975: Morphology of the Folktale. Austin and London: University of Texas Press 1975.
- Rantanen, Teemu 1997: Lehtien huume kirjoittelu. Alkoholipolitiikka 62:3.
- Reinarman, C; C, Duskin 1999: Dominant Ideology and Drugs in the Media' in J. Ferrell and N. Websdale (eds.) Making Trouble: Cultural Constructions of Crime, Deviance, and Control, pp. 73-87. Aldine de Gruyter: New York.
- Salasuo, Mikko 2005: Huume aallot sukupolvi-ilmiönä, Tommi 2005. Alkoholi- ja huume tutkimuksen vuosikirja. Alkoholi ja huume tutkijain seura ry.
- Sanomalehtien liitto, IRO Syyskuu 2018: Uutis- ja ajankohtaismedian tärkeimmät ominaisuudet, Luotettavimmat mediat.
- Savonen, Hakkarainen, Kataja, Sakki & Tigerstedt 2018: Päihteiden sekakäytön sosiaaliset representaatiot Helsingin Sanomissa 1990–2016 Yhteiskuntapolitiikka 4/2018.
- Scannell, Paddy; Schlesinger, Philip; Sparks, Colin 1992: Culture and power: a media, culture & society reader. SAGE Publications.
- Skettring, Astrid; Hakkarainen, Pekka; Larsen, Lau; Börje Olsson: Reporting on drugs in nordic newspapers, Nordisk Alkoholtidskrift Vol. 11, 1994: English Supplement.
- Smolej, Mirka 2011: News media, crime and fear of violence. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 257.
- Suomalaisten huumeiden käyttö ja huume asenteet 2018, Tilastoraportti 2/2019, 25.2.2019.
- Tammi, Tuukka 2002: Onko Suomen huume politiikka muuttunut? Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Gaudeamus.
- Tammi, Tuukka 2007: Medicalising prohibition: Harm reduction in Finnish and international drug policy. Helsinki: Stakes Research Report 161.
- Taylor, Stuart 2008: Outside the outsiders: Media representations of drug use." Probation Journal 55.4.
- Thompson, J.B. 1990: Ideology and modern culture. Polity press.

Törrönen, Jukka 2002: Lehdistön huumepoliittinen asennoituminen vuosina 1993-2000, Yhteiskuntapolitiikka 67:6.

Young, Jock 1971: The Role of the Police as Amplifiers of Deviancy, Negotiators of Reality and Translators of Fantasy: Some Consequences of our Present Day System of Drug Control as Seen in Notting Hill. Pembridge Ward.

Internet-lähteet

Asiantuntijoilta hälyttävä viesti: Huumeet liikkuvat nyt kaveripiireissä Espoossa, ”Nuorin välittäjä 12-vuotias”, Länsiväylä. <https://www.lansivayla.fi/artikkeli/605479-asiantuntijoilta-halyttava-viesti-huumeet-liikkuvat-nyt-kaveripiireissa-espoossa>. 3.2.2018.

Collins Dictionary, Dope fiend <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/dope-fiend>. Haettu 2.1.2019.

European Monitorin Centre for Drugs and Drug Addiction, Country Drug Report, Finland ja Portugal. http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2018/finland_en. 18.3.2018
Huumeiden käyttöä ei voi kieltää, Uusi Suomi.

<http://anttilien.puheenvuoro.uusisuomi.fi/253316-huumeiden-kayttoai-voi-kieltaa>. 4.4.2018

Huumeidenkäyttäjien pistohuoneet saavat kannatusta, mutta henkilökunnan vastuuta on mietittävä – ”Jos sitten tapahtuu yliannoskuolema”, Yleisradio. <https://yle.fi/uutiset/3-10275859>. 27.6.2018.

Huumeidenkäyttäjille suunnatut pistoshuoneet ansaitsevat kunnollisen keskustelun ilman uhkakuvia, Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005713327.html>. 10.6.2018.

Huumerikoksista tuomittu Jari Aarnio vaati vapauttamistaan – Hovioikeus sanoi ei. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-10125973>. 23.3.2018.

Hyvän vihollisen kasvutarina, Yle. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/03/13/kannabis-hyvan-vihollisen-kasvutarina>. Viitattu 1.2.2019.

Julkisen sanan neuvosto; Ylälle langettava journalistisen päätösvallan luovuttamisesta, pääministerin toiminnasta lausuma. <http://www.jsn.fi/uutiset/ylalle-langettava-journalistisen-paatosvallan-luovuttamisesta--paaministerin-toiminnasta-lausuma/>. Viitattu 10.12.2018

Kanadan senaatti hyväksyi marihuanan viihde käytön, laki astuu voimaan aikaisintaan elokuussa. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-10244010>. 8.6.2018.

Kannabiksen laillistamisen kokemuksia maailmalta, Haaste.

<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12015/kannabiksenlaillistamisenkokemuksiamailmalta.html>. 13.3.2015.

Kielitoimiston sanakirja, Kielitoimistonsanakirja.fi.

Kohti kestävästä yhteiskunnasta, Vihreiden poliittinen ohjelma 2015-2019.

https://www.vihreat.fi/files/liitto/Poliittinen_ohjelma2014_1.pdf.

7.1 Analyysin äärellä. KvaliMOTV. https://www.fsd.uta.fi/metodologia/kvali/L7_1.html.

Marihuana myymälät avasivat ovensa Kaliforniassa - kannabiksen ostaminen viiden kärkeen muuttui lailliseksi. Yle. 1.1.2018 <https://yle.fi/uutiset/3-10001606>.

Neljäs valtiomahti, Wikipedia. https://fi.wikipedia.org/wiki/Neljäs_valtiomahti. Viitattu 5.6.2018.

Petteri urheilee, tekee gradua, käy töissä ja käyttää monia huumeita riskeistä huolimatta –Suomessa on tuhansia huumeiden viihdekäyttäjiä, mutta voiko kovia huumeita käyttää hallitusti? Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/elama/art-2000005631319.html>. Viitattu 27.8.2018.

Portugalissa huumeiden dekriminialisointi saavuttanut hyviä tuloksia. Yle <https://yle.fi/uutiset/3-5741667>, 9.4.2009

Päihde-Battle: Huumeilevalle lapselle tukea vai rikosseuraamuksia - päihdekeskustelun argumentit vetoavat järkeen ja tunteisiin. Yle. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/03/18/paihde-battle-huumeilevalle-lapselle-tukea-vai-rikosseuraamuksia>. 18.3.2016

Päihdelääkäri lyttää perinteisen huumeiden porttiteorian: ”Jos tänään polttaa tupakan, ensi viikolla ei vedä heroiniä”. Iltalehti. <https://www.iltalehti.fi/terveysuutiset/a/201803282200845498>. 28.3.2018.

Racism, Weed & Jazz: The true origins of the war on drugs, Medium.com.

<https://medium.com/@USNewsBeat/racism-weed-jazz-the-true-origins-of-the-war-on-drugs-8e6fd4ef813>. 25.8.2018.

Rangaistusten vaikutus rikollisuuteen, Rikoksentorjunta.fi. <https://rikoksentorjunta.fi/rangaistusten-vaikutus-rikollisuuteen>. Viitattu 2.2.2019.

Riippuvuutta aiheuttavien aineiden vertailu, THL. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo/keskeiset-kasitteet/paihteiden-riippuvuus-vertailu>. Viitattu 2.12.2018.

Rikoksesta epäillyn kuva päättyy yhä useammin someen – poliisi perustelee tehokkuudella. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-7748004>. Päivitetty 21.1.2015.

THL Keskeiset käsitteet. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo/keskeiset-kasitteet>. Viitattu 23.1.2019.

THL-blogi, Huumeiden käytön rangaistavuudesta tulisi luopua.

http://www.iltalehti.fi/uutiset/201702172200072382_uu.shtml. 13.2.2018.

Tullin valvontajohtaja rikospaikassa: Huumausaineiden käytön pysyttävä lainvastaisena, mutta rankaisemisesta voitaisiin luopua. <https://www.mtv.fi/uutiset/rikos/artikkeli/tullin-valvontajohtaja->

rikospaikassa-huumausaineiden-kayton-pysyttava-lainvastaisena-mutta-rankaisemisesta-voitaisiin-luopua/6807994#gs.vFpmt=0 14.3.2018.

Urban Dictionary: dopefiend. <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=dope%20fiend>. Viitattu 10.12.2018.

Väkivallan pelko kasvaa todellista vaaraa nopeammin. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000003948565.html>. Helsingin Sanomat 18.2.2001.

1 Johdanto

1.1 Tausta

Huumausainekontrollin yhteisen pohjan muodostavat kansainväliset huumausainesopimukset. Globalisoituvassa maailmassa huumausainekysymys on sekä kansainvälinen että kansallinen. Tietyt trendit ovat olleet nähtävissä tiettyinä ajankohtina eri puolilla maailmaa. Aiheena huumausainekontrolli on ajankohtainen, sillä keskustelu huumeiden laillisesta asemasta on kiihtynyt Suomessa vuosina 2017-2019. Jotkin maat ovat jo laillistaneet kannabiksen viihdekäytön. Näin on käynyt esimerkiksi Coloradon ja Kalifornian osavaltioissa USA:ssa ja Kanadassa¹². Portugalissa on päädytty dekriminalisoimaan kaikki huumeet³.

Media on vaikuttamisen kanava, joka jakamallaan tiedolla vaikuttaa suuresti yhteiskuntaan sen asukkaita ja lopulta jopa lakeja myöten. Median tiedon voisi olettaa olevan todenmukaista tietoa⁴. Tutkimuksissa on kuitenkin todettu median esittämän tiedon olevan usein ideologisesti vääristynyttä. Samoin huumeiden on todettu olevan ideologisesti vääristynyt aihe, jossa keskustelussa faktoihin sekoittuu usein mielipiteitä.⁵

Keskustelu huumeiden laillisesta asemasta on kiihtynyt entisestään vuonna 2018. Medialla on oleellinen osa yhteiskunnan kriminaalipoliittisissa keskusteluissa ja sitä kautta lakien synnyssä. Siksi oikeustieteen näkökulmasta on hedelmällistä tukia, millaista tietoa media huumeista ja huumeiden käyttäjistä välittää.

---

¹ Marihuana myymälät avasivat ovensa Kaliforniassa - kannabiksen ostaminen viiden kärkeen muuttui lailliseksi. Yle.

² Kanadan senaatti hyväksyi marihuanan viihde käytön, laki astuu voimaan aikaisintaan elokuussa. Yle.

³ Law No 30/2000, of 29 November, laki jolla huumeet on dekriminalisoitu Portugalissa.

⁴ Utis- ja ajankohtaismedian tärkeimmät ominaisuudet –tutkimuksesta käy ilmi, että suurin osa ihmisistä yhdistää sanomalehtiin ja televisioon luotettavuuden, Sanomalehtien liitto

⁵ Esim. Fairclough 1997 s.97.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus, metodi ja rakenne

Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää, miten huumeista puhutaan mediassa. Tutkittaessa huumeita mediassa yhdistyy kaksi aihetta - huume keskustelu ja media. Siksi on tarpeellista käydä läpi sekä huumeiden historiaa ja kontekstia että mediaa itsessään. Tutkielma paikantuu oikeussosiologian alaan sen tarkastellessa oikeutta ja yhteiskuntaa ja niiden sisällä vallitsevia suhteita. Tutkimus keskustelee ainakin huume tutkimuksen, mediatutkimuksen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kanssa. Huumeita mediassa voidaan tarkastella monin merkityksin pohtien esimerkiksi huumeiden käyttäjää, uutisen tekijää tai uutisen vastaanottajaa.

Tutkielmassa kerron ensin millainen tilanne Suomessa ja maailmalla vallitsi huumeisiin liittyen aineiston syntymisen aikana. Kuvaan huumeiden lainsäädännöllistä kehitystä Suomessa ja nostan esiin muutamia, laajempaa huomiota herättäneitä tapahtumia, joissa huumeet ovat nousseet julkisen keskustelun kohteeksi. Sen jälkeen käyn läpi mediatutkimusta pohtien median vaikutusta yhteiskunnassa. Käyn läpi muutamia tutkimuksen ajatuspohjan kannalta keskeisiä käsitteitä ja ilmiöitä. Käyn myös läpi aiempaa tutkimusta huumeista mediassa. Tutkimuksen empiirisessä osiossa selvitetään, miten media puhuu huumeista kahden kuukauden mittaisena ajanjaksona 1.3.-30.4.2018 Ylen ja Helsingin Sanomien nettiutisissa. Lopuksi vertaan analyysin tuloksia tutkimuksen ajatuspohjaan ja aiempiin tuloksiin.

Medialla on yhteiskunnassa tärkeä rooli, joten on oleellista kysyä, kuka mediassa pääsee ääneen ja mitä mediassa kerrotaan. Olin kiinnostunut siitä, millaiset henkilöt mediassa puhuvat huumeista, millaisten aiheiden yhteydessä ja millaisena huumeiden käyttö näissä puheenvuoroissa esitetään, sillä huumeiden käyttötapoja, huumeiden käyttäjiä ja käyttäjätarinoita on monenlaisia. Näkyykö tämä mediassa, vai onko median välittämä kuva yksipuolinen? Tämä tutkimus keskittyy kaikkiin huumeisiin ja siihen, mitä media huumeista puhuu.

Tutkimus on empiirinen tutkimus, jonka päämetodina on laadullinen sisällönanalyysi. Tutkimusmateriaalia on analysoitu kvalitatiivisesti ja kvantitatiivisesti. Juttuja on luokiteltu, teemoiteltu ja taulukoitu ja niiden määristä on laskettu osuuksia. Tämä on mahdollistanut perusteellisemmän laadullisen analysoinnin. Laadulliseen tutkimukseen on mahdollista sekoittaa määrällisyyttä eivätkä laadullinen ja määrällinen sulje toisiaan pois.

Alasuutarin (2011) mukaan laadullisen analyysin tarkoituksena ei ole vain todeta jonkin asian olemassaoloa, vaan pohtia olemassaolon syitä ymmärtäen ja selittäen niitä. Lähtökohtana on se, että teorioiden ja metodien avulla saadaan avattua uusia näkökulmia todellisuuteen – uusien tutkimusten tavoitteena pitäisi olla vanhojen totuuksien toistamisen sijaan uusien näkökantojen löytäminen niin, että saadaan tuotua sosiaalisia ilmiöitä käsittelevään tieteelliseen keskusteluun jotain lisää.⁶

Alasuutari erottelee fakta- ja näytenäkökulmaa seuraavanlaisesti: Aineistoa voidaan lähestyä faktanäkökulmasta, jolloin on tyypillistä tehdä ero maailman ja siitä esitettyjen väitteiden välille. Tällöin tutkittavan asian kannalta oleellista on vain se tieto, mikä tarjoaa ”tosiasioita maailmasta”. Faktanäkökulmaan liittyy annetun tiedon todenmukaisuuden tai tiedonantajan rehellisyyden pohtiminen. Laadullista aineistoa pidetään lähteenä, josta saadaan informaatiota.⁷ Laadullista aineistoa voidaan kuitenkin pitää myös tutkimuskohteena itsessään. Tällöin puhutaan näytenäkökulmasta. Juonellisuus, interaktio ja kulttuuriset jäsennykset edustavat näytenäkökulmaa eli faktanäkökulmalle vastakkaista näkökulmaa. Enää totuudenmukaisuus ja rehellisyys eivät ole tutkimuksen kannalta relevantteja käsitteitä, koska tutkimuskohteena onkin aineisto kokonaisuudessaan, ei vain aineiston tarjoama informaatio. Kun tutkimusmateriaali mielletään näytteeksi, sitä ei pidetä väittämänä todellisuudesta tai todellisuuden heijastumana, vaan osana tutkittavaa todellisuutta. Tällöin näyte voi olla huono, tai edustaa kokonaisuutta huonosti, mutta se ei voi tarjota väärää tietoa – se itsessään on tietoa.⁸

Kun faktanäkökulmassa tutkitaan, mitä informaatiota media välittää uutisillaan, näytenäkökulma tutkii uutisia itsessään, eli miten ne antavat informaatiota. Esimerkiksi Fairclough on nostanut esiin kuinka kielen analysointi voi antaa merkittävän lisän itse aiheen tutkimukseen sosiokulttuurisia muutoksia tarkasteltaessa.⁹ Tutkin aineistoani siis näytenäkökulmasta. En niinkään ole kiinnostunut siitä, mitä jutuissa kerrotaan, paitsi selvittääkseni sen, mitä jutut itsessään kertovat. Olen kiinnostunut jutuista kulttuurin ja sosiaalisen todellisuuden ilmentäjinä.

---

⁶ Alasuutari 2011, s. 25.

⁷ Alasuutari 2011, s. 92.

⁸ Alasuutari 2011, s. 114.

⁹ Fairclough 1997, s. 11.

1.3 Tutkimuskysymykset

Päättämiskysymykseni on se, miten huumeista puhutaan mediassa. Tätä asiaa on selvitetty kahden analyysin keinoin. Suurempaa aineistoa (87 artikkelia) on analysoitu tarkastelemalla, kuka huumeuutisoinnissa on lähteenä, mistä jutut kertovat ja minne jutut sijoittuvat. Suuremmasta aineistosta erotettua pienempää aineistoa (11 artikkelia) on analysoitu tutkien, millainen kuva huumeiden käyttäjästä ja –käytöstä välittyy. Pienempi aineisto koostuu nimenomaan huumeiden käyttäjistä kertovista jutuista. Kysymykseen hain vastausta etsimällä vastausta seuraaviin kysymyksiin: Millaisena tyyppikäyttäjä esiintyy? Millaista elämää huumeiden käyttäjä elää? Onko hänellä elämässään muita ongelmia, vai onko elämä kunnossa esimerkiksi koulun, työn, parisuhteiden tai terveyden saralla? Millainen käsitys huumeiden käyttäjällä on omasta käytöstään? Kokeeko hän käytön pysyvän hallinnassa vai kenties häiritsevän muuta elämää? Lisäksi halusin katsoa, millaisena huumeiden käyttö nähdään: Nähdäänkö se esimerkiksi pakonomaisena, osana alakulttuuria vai hauskanpitoa? Nähdäänkö huumeiden käytössä pääasiassa hyviä vai huonoja puolia? Kun tarkastellaan edellä mainittuja asioita, voidaan pohtia, esitetäänkö huumeet yhteiskuntaa kuormittavana asiana. Nähdäänkö huumeiden käyttö toimintana joka aiheuttaa haittaa muille? Oleellinen kysymys on myös se, esittävätkö jutut huumeiden käytön toimintana joka vaatii tiukempaa vai kenties löysempää kriminaalipoliittista kontrollia. Halusin tietää myös, onko mukana huume kuvia suhteellistavia asioita ja juttuja ja onko jutuissa puhuttu dekriminisoimisesta ja sen haitoista tai hyödyistä. Ylipäätään halusin katsoa, millainen kuva huumeiden käytöstä jutuissa välittyy.

Juttujen luokittelua tarkemmin on eritelty kohdassa 4.1.

1.4 Keskeiset käsitteet

Huume

Sanakirjan mukaan huume tarkoittaa ”*keskushermostoon lamauttavasti vaikuttavia aineita, huumausaine, narkoottinen aine. Kovat huumeet. Huumeiden käyttäjä. Vieroittaa huumeista huumeiden käytöstä. Olla huumeessa ark. huumeen vaikutuksen alaisena.*” Sana huume tulee sanasta huuma, jolla kuvataan sellaisia asioita kuin hurmio, hekuma, lumous. Henkilö voi olla hurmiossa niin, että hän on aivan huumassa.¹⁰

Huumausainelain 1 luvun 3§ mukaan huumausaineella tarkoitetaan tietyillä kansainvälisillä sopimuksilla tai menettelyillä tai kansallisella päätöksenteolla kiellettyjä aineita¹¹.

Huumausaineeksi katsotaan myös tietyt reseptilääkkeet.

Käyttörikos

Rikoslain 50 luvun 2 a§ säädetään rangaistavaksi huumausaineen käyttörikoksesta sakkoon tai vankeuteen se, joka laittomasti käyttää tai omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta¹².

Viihdekäyttö

THL määrittelee viihdekäytön tarkoittavan yleisimmin huumausaineiden tai muiden päihdyttävien aineiden vapaa-ajalla tapahtuvaa hallittua ja satunnaista käyttöä, jonka seuraukset käyttäjä kokee pääosin myönteisiksi¹³.

Ongelmakäyttö

Tarkoitan ongelmakäytöllä tässä tutkielmassa pakonomaista käyttöä, joka hallitsee muuta elämää ja aiheuttaa henkilölle muitakin ongelmia, kuten psyykkisiä, fyysisiä, sosiaalisia tai terveydellisiä haittoja.

Päihderiippuvuus

Päihdeaddiktio on THL:n mukaan riippuvuus päihteeseen, mikä syntyy tavallisesti useiden ajallisesti lähekkäin olevien käyttökertojen seurauksena. Riippuvuudella tarkoitetaan lyhyesti

---

¹⁰ Kielitoimiston sanakirja sanat huume ja huuma.

¹¹ Huumausainelain 1 luvun 3§.

¹² Rikoslain 50 luvun 2 a§.

¹³ THL Keskeiset käsitteet.

kemiallisen aineen käyttöä, joka saattaa johtaa fyysisen ja psyykkisen terveyden heikkenemiseen, kyvyttömyyteen säädellä aineen käyttöä, elimistön kasvavaan kykyyn sietää ainetta sekä vieroitusoireisiin käytön loputtua. Päihteitä voidaan vertailla niiden riippuvuuspotentiaalin mukaan.¹⁴

Huumeiden dekriminalisointi

Käytön rangaistavuuden poistaminen.

Huumeiden laillistaminen

Huumeiden laillinen jakelu.

---

¹⁴ THL Keskeiset käsitteet.

2 Huumeet

2.1 Huumeet yhteiskunnassa ja lainsäädännössä

Christien ja Bruunin *Hyvä vihollinen* –kirjassa kerrotaan, kuinka huumeita on käytetty kautta historian; oopiumia, kannabista ja kokapensasta on arkeologisten löytöjen perusteella käytetty jo ennen ajanlaskun alkua. Huumekasveja tiedetään käytetyn useisiin eri tarkoituksiin, esimerkiksi oopiumi oli tavallinen kipulääke. Amfetamiinia käytettiin laihdutukseen. Moniin nykyisiin huumausaineena tunnettaviin aineisiin on suhtauduttu aikoinaan arkipäiväisesti. Ensimmäistä kertaa huumeiden käytöstä seuraavia ongelmia alettiin yhteiskunnallisesti tunnistaa 1800-luvulla, kun Kiina paini oopiumongelman kanssa. Shanghain oopiumkongressissa 1909 rajoitettiin huumeiden käyttö vain lääkinnällisiin tarkoituksiin. Sopimusta tehdessä Intia, Pakistan ja Burma esittivät vastalauseensa sekä oopium- että kannabissopimukseen, mutta tulivat silti velvoitetuiksi niihin vuosiksi. Sopimusta tehdessä nostettiin esiin tieto myös siitä, että lääkkeitäkin voitiin väärinkäyttää. Niukan enemmistön turvin päätettiin olla tekemättä asialle mitään. Asia muuttui vasta amfetamiinin aiheuttamia ongelmia Ruotsissa ja LSD:n USA:ssa. Tätä seurasi 1971 sopimus psykotrooppisista aineista. Sopimuksen taustalla olleen kehityksen myötä käyttöongelman painopiste siirtyi länsimaihin.¹⁵

Hakkarainen kertoo teoksessaan *Suomalainen huumausainekysymys. Huumausaineiden yhteiskunnallinen paikka Suomessa toisen maailmansodan jälkeen* (1992) kuinka huumeekysymys määriteltiin Suomessa 1960-luvulla ensi kertaa yhteiskunnalliseksi sosiaalseksi ongelmaksi, joka vaati toimia 1961 solmitun kansainvälisen huumausainesopimuksen solmimisen jälkeen¹⁶. Hakkaraisen mukaan huumeiden käyttö Suomessa ennen sotia oli lähinnä yläluokkaista morfinismia. Sodan jälkeen narkomaanien määrä lisääntyi selvästi ja tapahtui muutos aiemmin näkyneessä sosiaalisessa taustassa. Narkomaaneista kaksi kolmasosaa tuli nyt työväen luokasta ja käyttäjillä oli rikollista taustaa. 60-luvulla maailmalla villitsi kannabisvillitys nuorisokulttuurin keskuudessa ja Suomeenkin syntyi ”huumeaalto”. Kannabiksen käyttöön alettiin kiinnittää huomiota 1967. Poliisitoimeen perustettiin erityisiä huumeryhmiä ja asetettiin huumausainekomitea. Käyttö vakiintui, ja huumausainelaki säädettiin 1972, minkä jälkeen määrät vähenivät, kunnes 80-luvulla käyttö lähti taas nousuun. Käyttö oli edelleen vähäistä, mutta 90-luvulle saavuttaessa oli nähtävissä toinen huumeaalto. 60-luvun huumeaalto oli selvästi sukupolvi-ilmiö, joka syntyi, kun taloudellinen kasvu mahdollisti toisen maailmansodan jälkeen syntyneelle

---

¹⁵ Christie & Bruun 1984, s. 123.

¹⁶ Hakkarainen 1992, s. 23.

sukupolvelle uudenlaisen kulutuskulttuurin kehittymisen, mikä toimi pohjana uudennaiselle populaarikulttuurille. Tälle sukupolvelle oli tärkeää erottua aiemman sukupolven arvomaailmasta - pinttyneestä ”keskiluokkaisuudesta”, kodista, kirkosta ja isänmaasta. Samoin haluttiin erottautua edellisten sukupolvien alkoholinkäytöstä.¹⁷

Toinen huumeaalto oli Suomessa ensimmäisen tapaan nuoriso- ja sukupolvi-ilmiö. Tälle sukupolvelle huumeiden käyttö liittyi olennaisesti bile- ja teknokulttuuriin ja ”huumeilla kyllästettyyn vaihtoehtotodellisuuteen”. Nuorten huumekeiluja on luonteva tulkita osana laajempaa nuorisokulttuurista ja yhteiskunnallista kehitystä. Tämän sukupolven nuorille huumeilla haettiin hetkellistä irtiottoa arjesta, ja huumeiden käyttö keskittyi ”tavallisiin” nuoriin, jotka korostivat käytön hallintaa ja aineista saatuja elämyksiä. Jotkut tutkijat ovat myös arvelleet näillä arvoilla ja elämäntyyllillä vallitsevan huumemyönteisyyden jättäneen huumeiden viihdekäytön pysyväksi kerrokseksi nuorisokulttuuriin.¹⁸

Viime vuosina keskustelu huumeiden laillisesta asemasta Suomessa on taas kiihtynyt. Esimerkiksi kannabiksen laillinen asema ja imago maailmalla on muuttunut, mikä on tuonut uutta näkökulmaa myös Suomessa käytävään keskusteluun. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemän raportin mukaan kahdessa vuosikymmenessä suomalaisten huumeiden käyttö on lisääntynyt ja mukaan on tullut myös uusia aineita¹⁹. Eniten on yleistynyt kannabiksen käyttö: Noin kymmenessä vuodessa suomalaisten kannabista kokeilleiden ja kannabista viikoittain käyttävien määrät ovat kaksinkertaistuneet. Henkilökohtaisen kosketuspinnan saaminen huumeisiin on lieventänyt ihmisten huumeasenteita. Eniten tämä näkyy kannabiksen kohdalla; kyselyyn vastanneista 40 prosenttia katsoi, ettei kannabiksen käytöstä pitäisi rangaista. Sama kysely paljasti, että puolet ei pitänyt kannabiksen kokeilua merkittävänä sosiaalisena tai terveydellisenä riskinä. Muihin huumeisiin suhtaudutaan silti edelleen kriittisemmin ja mielipiteet ongelma- ja viihdekäytöstä vaihtelevat.²⁰

Huumeita käytetään kaikissa yhteiskuntaluokissa, ikäluokissa ja sukupuolissa. Suurimmalla osalla huumeiden käyttäjistä ei ole muita ongelmia. THL:n mukaan Suomessa on yli 200 000 huumeiden satunnaiskäyttäjää. Heistä ongelmakäyttäjää THL:n tutkimusprofessori Pekka Hakkaraisen mukaan

---

¹⁷ Hakkarainen 1992, s.23.

¹⁸ Salasuo 2005, s. 80-83.

¹⁹ THL-raportti 2/2016.

²⁰ THL-raportti 2/2016, s. 34.

on arvioitu olevan 18 000-30 000.²¹ 2018 tehdyn päihdetutkimuksen mukaan suomalaisista 15-69 vuotiaista noin joka neljäs on kokeillut kannabista²². Näin ollen neljännes suomalaisista on käyttänyt huumeita. 25-34-vuotiaiden nuorten aikuisten keskuudessa luku oli runsaat 45% eli lähes puolet ikäluokasta. Suomen yleisimmin kokeiltu huume on kannabis. Toiseksi yleisin on rauhoittavat, uni- ja kipulääkkeet ei lääkinnälliseen tarkoitukseen. Useimmiten kyse on huumekekeilusta tai jo taakse jääneestä käyttöjaksosta.²³

THL:n raportista selviää, että amfetamiinin, ekstaasin ja kokaiinin kokeilukäyttö on noin 2-3 prosentin tasolla. Ikäryhmien välillä on suuria eroja. Lääkkeiden ei-lääkinnällinen käyttö näyttää hieman vähentyneen, mutta kannabista lukuun ottamatta se on edelleen yleisempää kuin muiden huumeiden käyttö. 2014 yli puolet 35-vuotiaista vastaajista ilmoitti tuntevansa henkilökohtaisesti jonkun huumeiden käyttäjän.²⁴

Vuonna 2014 Vihreä liitto puolsi poliittisessa ohjelmassaan sitä, että huumeiden käytöstä ja hallussapidosta omaan käyttöön ei tulisi rangaista ollenkaan²⁵. Tämä koski kaikkia huumeita. Loppuvuodesta 2017 huumausaineiden dekriminialisointi ja laillistaminen nousi taas otsikoihin. Keskustelu kiihtyi alkuvuodesta 2018 kun THL:n sivulla julkaistussa THL-blogissa julkaistiin kirjoitus otsikolla *Huumeiden käytön rangaistavuudesta tulisi luopua*²⁶. Kirjoituksen pääteesi on se, että huumeiden käyttöön tulisi puuttua ennemminkin sosiaali- ja terveydenhuollon keinoin, kuin rikoslailla ja rangaistuksilla. Kirjoituksessa nostettiin esiin, että käytön rangaistavuudesta luopumista tukevat myös kansainväliset järjestöt, kuten Maailman terveysjärjestö WHO ja Global Commission on Drug Policy. Ne kannattavat THL:n tavoin huumeiden käyttöön puuttumista muilla keinoin, kuin käyttäjiä rankaisemalla.²⁷

---

²¹ Petteri urheilee, tekee gradua, käy töissä ja käyttää monia huumeita riskeistä huolimatta – Suomessa on tuhansia huumeiden viihdekäyttäjiä, mutta voiko kovia huumeita käyttää hallitusti?

²² Tilastoraportti 2/2019.

²³ Tilastoraportti 2/2019.

²⁴ THL-raportti 2/2016, s. 34.

²⁵ Kohti kestävä yhteiskuntaa, Vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2015-2019.

²⁶ THL-blogi, Huumeiden käytön rangaistavuudesta tulisi luopua.

²⁷ THL-blogi, Huumeiden käytön rangaistavuudesta tulisi luopua.

2.2 Huumeiden käyttäjä yhteiskunnan ulkopuolella

Media on tärkeässä osassa siinä, millaisina huumeiden käyttö ja huumeiden käyttäjät yhteiskunnassa esitetään. Stuart Taylorin *Outside the outsiders: Media representations of drug use* (2008) (nimi voitaisiin suomentaa Ulkopuolisten ulkopuolella: Median representaatioita huumeiden käytöstä) –artikkeli kuvaa sitä, kuinka huumeiden käyttäjät on mediassa erotettu yhteiskunnan ulkopuoliseksi ryhmäksi, jota ja jonka toimintaa voidaan tarkastella ulkoapäin tehden siitä havaintoja. Artikkelissa uskotaan, että median ja hallituksen uskomukset peilaavat toisiaan ja molemmat ovat omaksuneet käsityksen siitä, että huumeiden vakava tai ”ongelmakäyttö” aiheuttaisi yleistä vaarallisuutta ja rikollisuutta. Artikkelissa todetaan mediassa esiintyvän paljon tietynlaisia stereotypioita käyttäjistä, mikä aiheuttaa sen, että ihmisille syntyy tiettyjä oletuksia laajemman ja kompleksisemmän huumediskurssin ymmärtämisen sijaan. Tästä seuraa se, että tiettyjen huumeiden, esimerkiksi heroiinin ja crack-kokaiinin käyttäjät ajatellaan korkean riskin yksilöinä, jotka siksi suljetaan pois yhteiskunnasta ja syrjäytetään. Artikkelin nostaa esiin, että stereotyyppinen kuva huumeiden käytön ja muun rikollisuusuuden yhteydestä on vallinnut lehdistössä vuosikymmeniä ja, että pakkotoimenpiteet tämän riskin estämiseksi ja kontrolloimiseksi ovat vahvistaneet sitä kuvaa. Ongelmaksi muodostuu tällöin se, kuinka paljon median suhtautuminen asiaan voi vaikuttaa esimerkiksi kriminaalipoliittisiin toimijoihin ja sitä kautta yksilön kohteluun.²⁸

2.2.1 Turvallistaminen ja toiseuttaminen

Turvallistamisella tarkoitetaan sitä, kun jokin tietty ”normaali” yhteiskunnallinen asia irrotetaan alkuperäisestä sosiaalisesta/poliittisesta kontekstistaan ja määritellään retorisesti turvallisuuskysymykseksi. Jotakin asiaa aletaan yhteiskunnallisesti käsitellä sen aiheuttaman turvallisuushan kautta, vaikka samaa asiaa voitaisiin käsitellä monesta muustakin näkökulmasta. Turvallistamisessa on kyse siitä, että asiaa ikään kuin tarkastellaan turvallisuuden tai turvattomuuden kehyksen kautta niin, että asiasta maalataan turvallisuutta horjuttavia uhkakuvia. Tällä uhkakuvalla voidaan oikeuttaa poikkeustoimet asian ratkaisemiseksi ja kontrolloimiseksi. Hyvänä esimerkkinä voidaan pitää maahanmuutto- ja pakolaisasioita, jotka voitaisiin nähdä esimerkiksi ihmisoikeusasioina, mutta niitä käsitellään nykyään paljolti turvallisuuskysymyksinä.²⁹

Hilla Koskela puhuu kirjassaan *Pelkokierre* (2009) siitä, miten turvallisuus on sosiaalipoliittinen kysymys ja turvattomuus sosiaalinen konstruktio – jotain, mikä on kollektiivisen mielikuvituksen,

---

²⁸ Taylor 2008, s. 375.

²⁹ Yhteiskunnallinen turvallisuus –opintojakson luento, Holkeri 2018.

median ja muiden tiedonlähteinen luoma mentaalinen kokonaisuus. Turvallisuus ja turvattomuus syntyvät siitä, mitä ja miten ihmiset kokevat. Kyse on pelon sosiaalisesta tuottamisesta. Turvattomuus muotoutuu ihmisen ympärille vanhempien varoittelun, turvallisuuskasvatuksen ja rikoksenehkäisyneuvojen tuloksena. Erityisesti medialla on ilmiössä ja mielikuvien luomisessa olennainen rooli. Koskela nostaa esiin skandaalinhakuiset uutiset turvattomuuden tunteen luomisessa, samoin kuin muutokset laajemmalla rikosentorjunnan poliittis-ideologisella kentällä; uutistarjonnan ”rikosraportoituminen” on individualisoinut rikoksen ja esittää sen irrallisena yhteiskunnan laajemmasta kontekstista jättäen yleisölle ainoaksi ratkaisumahdollisuudeksi kontrollin ja kurin lisäämisen.³⁰³¹ Tosi-tv luo kuvamateriaalista ”reaaliväkivaltaa”, ja saman voisi olettaa koskevan yhä aktiivisemmin esiin oikeita henkilöitä tarinoineen ja kuvineen tuovaa mediaa³².

Koskela puhuu siitä, miten turvallisuus on merkityksetön käsite ilman ”toista”, jonka avulla turvattomuus määritellään. Toiseuttaminen on turvallistamiseen liittyvä termi, jossa tehdään kaksijakoinen ero ”meidän” ja ”muiden” välille. Tällöin korostetaan vastakohtaisuutta asettamalla itsemme keskelle ja muut poikkeaviksi; omaa identiteettiä rakennetaan toisen ryhmän kautta, toiseuttamalla tämä. Mustavalkoistamalla ryhmiä tehdään eroja, kuten turvallisuus ja siitä poikkeava turvattomuus.³³ Tällaista luokittelua on esimerkiksi heteroseksuaalisuus ja siitä poikkeava homoseksuaalisuus tai työssäkäyvät ja työttömät ihmiset. Luokiteltaessa näin, kiinnitetään huomiota johonkin ihmisten yhteen ominaisuuteen ja ryhmitellään ihmisiä tämän ominaisuuden kautta ja kohdellaan tätä ryhmää tämän ominaisuuden kautta. Toiseuttamista on siten sekin, että tehdään jako huumeiden käyttäjien ja niihin jotka eivät käytä huumeita. Huumeiden käyttäjät eivät ole mikään yksi homogeeninen samat käyttötavat ja saman identiteetin omaava ryhmä. Siten heistä ei voi myöskään esimerkiksi sanoa, että he aiheuttavat tai eivät aiheuta haittaa muille. Koskelan mukaan toiseuttaminen kietoutuu olennaisesti turvallistamiseen ja pelon juridisoitumiseen luotaessa näitä anomalioita, joiden toiminta koetaan vieraaksi. Toiseuttaminenhan on aina sosiaalinen konstruktio; ei ole olemassa mitään absoluuttisia ryhmiä, joiden mukaan ihmiset voitaisiin jaotella.³⁴ Jako ulkopuolisiin on mahdollista vain, jos erotetaan ne, jotka ovat sisällä. Hjelm, Fishmanin perässä, on nostanut esiin, kuinka sosiaalisten ongelmien määrittelyssä on

---

³⁰ Koskela 2009, s. 37.

³¹ Ks. Korander 2000.

³² Koskela 2009, s. 38.

³³ Koskela 2009, s. 64.

³⁴ Koskela 2009, s. 64.

tärkeää nostaa esiin poikkeava toiminta ja määrittää ”me”, joiden piiriin toiminta ei kuulu. Media tuodessaan esille poikkeavaa ja moraalisesti tuomittavaa toimintaa vahvistaa erottelua ”meihin” ja ”muihin”.³⁵

Turvallistamiseen liittyy viholliskuvan luominen ja käsite ”hyvät viholliset”, joista huumeet on nähty hyvänä kuvauksena. Itse sodan huumeita vastaankin katsotaan usein alkaneen siitä, kun sodan aloittanut, silloin Yhdysvaltain huumeviraston pääjohtaja Harry Anslinger, teki kuuluisan lausuntonsa kannabista vastaan: *“There are 100,000 total marijuana smokers in the U.S., and most are Negroes, Hispanics, Filipinos and entertainers. Their Satanic music, jazz and swing result from marijuana use. This marijuana causes white women to seek sexual relations with Negroes, entertainers and any others. -- Reefer makes darkies think they’re as good as white men”*³⁶.” Nykyajallahan rasistinen lausunto absurdiudessaan on tunnistettavissa vain yhdeksi rotuerottelun ilmentymäksi rasistisessa 1900-luvun alun Amerikassa, jossa yritettiin keksiä syitä valkoisen miehen etusijalle. Yhdysvalloissa säädettiin vasta 1960-luvulla uudet kansalaisoikeus- ja äänestysoikeuslait, jotka eivät enää sallineet suoranaista rotuerottelua ja mustien kansalaisoikeuksien rajoittamista. Kannabista alettiin siis vastustaa yhtenä osana mustien ja muiden etnisten jazzmuusikkojen ryhmän vastustamista, tämän ilmentäen erinomaisesti sitä, mitä toiseuttaminen ja turvallistaminen voi tarkoittaa. Kannabis oli jotakin vierasta ja pelottavaa, joten parhaaksi vaihtoehdoksi nähtiin sen kieltäminen lailla.

Suomessa kannabista sai apteekeista vielä 1950-luvulla³⁷. Sen sijaan sen käytöstä päihteenä Hakkarainen kertoo päihdehuoltoon koskevassa komiteanmietinnössä vuodelta 1954 kerrottavan, että Helsingissä oli sodan jälkeen tavattu ainoastaan yksi kannabiksen polttaja³⁸. Sotaa edeltävän ajan hallitseva aine oli morfiini³⁹. Sodan jälkeen markkinat valtasi heroïini⁴⁰. Tammi kuvaa, miten huumausainekysymyksen ensimmäisessä vaiheessa 1900-luvun alusta 60-luvulle huumeiden käyttö ja siihen liittyvät ongelmat nähtiin lähinnä lääketieteellisenä ongelmana; poliisilla ei ollut keskeistä roolia asian säätelyssä. 1960-luvun lopulla nuorten huumeiden käyttö lisääntyi ja huumeet nousivat julkisen ja poliittisen keskustelun aiheeksi.⁴¹ Kannabiksen laillista asemaa punnittiin eduskunnassa

---

³⁵ Hjelm 2005, s. 60.

³⁶ Esim. Racism, Weed & Jazz: The true origins of the war on drugs.

³⁷ Ahonen, Yrjö 1940: Pharmaca.

³⁸ Hakkarainen 1992, s. 55. Ks. KM 1954, 21.

³⁹ Hakkarainen 1992, s.51.

⁴⁰ Hakkarainen 1992, s.53.

⁴¹ Tammi 2002, s. 252.

ja se päädyttiin lopulta kieltämään arpa heittämällä⁴². Tammi toteaa vilkkaan keskustelun ja 1972 voimaan tulleen huumausainelain muuttaneen yhteiskunnallisen sääntelyn painopisteen terveydenhuollosta rikosoikeudellisen kontrollin piiriin. Rikosoikeudellinen näkökulma huume politiikassa on säilynyt edelleen. 1994 huumausaineita koskevassa lakiuudistuksessa huumausainekysymystä ei enää käsitelty järjestyksenpitoon liittyvänä nuoriso-ongelmana vaan alettiin korostaa huumausainerikollisuuden yhteyttä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Tällöin huumausainerikollisuuden merkitys kriminaalipolitiikan kentällä kasvoi.⁴³

Kun johonkin pelottavaan ja vieraaseen asiaan suhtaudutaan kieltämällä se lailla, on kyseessä pelon juridisoituminen⁴⁴. Suurin osa huumeiden käyttäjistä on tavallisesta elämästään suoriutuvia ihmisiä, jotka elävät yhteiskunnan normaaleina jäseninä, eivät se ulkopuolella. Vahvistamalla stereotyyppisiä kuvauksia huumeiden käyttäjistä ongelmaiseksi ryhmäksi media sivuuttaa tämän, ja vahvistaa kuvaa huumeiden käyttäjästä yhteiskunnan ulkopuolisina toimijoina. Kun puhutaan tämän ryhmän tekemistä rikoksista ja muusta ryhmän aiheuttamasta vaarasta, luodaan tarve hankkiutua tästä ryhmästä eroon sen uhatessa yleistä turvallisuutta. Tosiasiassa tästä ryhmästä ei ole mahdollista hankkiutua eroon, sillä se ei ole mikään absoluuttisesti erotettava ryhmä tai kokonaisuus, eikä tehokkain tapa poistaa ongelmia, ole poistaa ryhmää.

2.2.2 Huumeuutisoinnin stereotypioita

Huumeita käytetään ja kokeillaan sukupuoleen, koulutustaustaan ja ikään katsomatta⁴⁵. Siten kun kaikki alkoholin käyttäjät eivät ole alkoholisteja, eivät kaikki huumeiden käyttäjät ole huumeiden ongelmakäyttäjiä. Huumeiden käyttäjät ryhmänä kuitenkin usein mielletään ”kakkosluokan kansalaisiksi” jotka olisivat jotenkin erilaisia, kuin ne, jotka huumeita eivät käytä. Erityisesti mediassa huumeiden käyttäjä on usein stereotyyppinen ongelmakäyttäjä.

Taylorin 2008 julkaistussa tutkimuksessa todetaan, kuinka kulttuurillisen diversiteetin aikakaudellakin tietyt globaalisti tunnistetut teemat esiintyvät mediassa huumeiden käytöstä ja rikoksista kertoessa⁴⁶. Artikkelissa kerrotaan 1973 kirjoitetun siitä, kuinka marijuan käyttäjät

---

⁴² Yle. Hyvän vihollisen kasvutarina.

⁴³ Tammi 2002, s. 253.

⁴⁴ Koskela 2009, s. 37.

⁴⁵ THL-raportti 2/2016 s. 23.

⁴⁶ Taylor 2008, s. 369.

esitettiin ”ulkopuolisina”⁴⁷; 1971 huomioidun kuinka media teki ”fantasioituja huomioita” huumeiden käyttäjistä, mistä seurasi poikkeavuuden vahvistumista⁴⁸; ja 1977 argumentoidun median luovan kuvaa huumeiden käyttäjästä ”as folk devil”⁴⁹. Folk devil -kuvassa on kyse siitä, kun tiedotusvälineet poikkeavasta käyttäytymisestä kertoessaan rakentavat kertomuksen, jossa on selkeä roisto: folk devil. Tämä folk devil voi saada mediassa aikaan moraalisen paniikin.⁵⁰ Näin tapahtui Suomessa kannabiksen saapuessa otsikoihin 1960-luvulla. Folk devil on toiseutettu, yhteiskunnan ulkopuolinen ilmiö tai olento, jota voidaan syyttää rikoksista tai yhteiskunnan ongelmista.

Murji huomasi 1998 median marginalisoivan huumeiden käyttäjiä, maalaavan näistä hysteerisiä kuvia mediassa, ja luovan ei-kriittisen alustan käydä sotaa huumeita vastaan. Hän näki median välittävän virheellisiä käsityksiä huumeista, niiden vaikutuksista, tyyppikäyttäjistä ja myyjistä, ja oikeastaan koko huumemarkkinoista. Hän korosti, että harhanjohtavan tiedon esittäminen voi olla haitallista, koska se liittyy huumausaine- ja moraalisten paniikkien laukaisemiseen, joka puolestaan voi johtaa äkillisiin huumeidentorjunta- ja rankaisutoimiin. Murji nosti esiin sen, että tietyllä tapaa media jopa määrittelee sen, mitä me huumeena pidämme sen puhuessa esimerkiksi heroiinista ja crackista huumeina siinä missä alkoholia ja tupakkaa ei katsota mediassa huumeiksi. Sama pätee reseptilääkkeisiin – niitä ei mediassa yleensä käsitellä huumeina, vaikka ne lainkin mukaan väärinkäytettynä ovat huumeita.⁵¹ Poikkeuksen tekee Subutex, joka siitä huolimatta, että se on reseptilääke, mielletään huumeeksi.

Jos kuva tyyppikäyttäjistä on mediassa väärä, on se sitä myös kaupankäyjien suhteen. Media maalaa kuvaa järjestäytyneestä rikollisuudesta ja isoista toimijoista, jotka ovat vaarallisia ja kytköksissä muuhun rikollisuuteen ja suuriin rahoihin. Taylor puhuu tästä tyypillisestä huumekauppiaasta, joka nappaa nuoria ihmisiä huumejoukkoon, jonka työ on vaihtaa myrkkyä voittoon, ja joka ei ansaitse armoa lain edessä⁵². Tällainen huumeidenmyyjä lienee mielessä myös kansalaisella ja poliitikolla, kun keskustellaan huumeiden välittäjien rangaistuksista. Tosiasiassa näiden huumeidenmyyjien lisäksi huumeiden myyjinä on käyttäjiä, jotka rikastunevat käyttämisellä oman käyttönsä rahoittamisen verran. He ovat niitä, jotka käyttäjiä seuraamalla ensimmäisenä portaana jäävät kiinni, mutta joiden kautta voi olla hankala selvittää seuraavaa

---

⁴⁷ Ks. Becker 1963.

⁴⁸ Ks. Young 1971.

⁴⁹ Ks. Downes 1977.

⁵⁰ Cohen 1973, s.XVI Intro.

⁵¹ Murji 1998, s. 69.

⁵² Taylor 2008, s. 371.

porrasta, joka olisikin jo huomattavasti lähempänä oikeaa, järjestäytyntä rikollisuutta. Näin ihmisten rangaistushaluisuus, joka kohdistuu mediassa esiintyviin järjestäytyneen rikollisuuden toimijoihin, tulee tosiasiaassa sovellettavaksi alaportaan toimijoihin, jotka saattavat olla nuoriakin ihmisiä. Länsiväylä-lehden uutisessa 2018 vuoden helmikuulta poliisi kertoo nuorimman kiinnijääneen huumeidenvälittäjän olleen 12-vuotias ja toteaa, ettei muista ”milloin olisi enää törmännyt ”vanhanaikaiseen” diileriin, joka seisoisi koulun edustalla”⁵³.

Peretti-Watelin (2003) on kirjoittanut ”folk devil” –stereotypiasta, joka suurella yleisöllä on heroiininkäyttäjistä: heroiininkäyttäjä tunnetaan sellaisena, joka on aina mahdollisuuden tullen vilpillinen; ”dope fiend”; ”toivoton narkomaani”⁵⁴, joka varastaa, valehtelee ja jopa tappaa, ollessaan kykenemätön kontrolloimaan itseään.⁵⁵ ”Dope fiend” sanan vastine suomenkielessä voisi olla ”narkkari” tai ”nisti”. Molemmat ovat alatyylisiä ja leimaavia sanoja yleensä suonensisäisten huumeiden käyttäjistä.

Esimerkiksi Parker (1998) on huomannut, että huumeiden käyttäjät saatetaan kuvata mediassa myös ”viattomina” silloin, kun puhutaan viattomista nuorista, jotka altistuvat pahalle huumeidiilerille⁵⁶. Kuva käyttäjästä ja myyjästä on paradoksi - kun puhutaan huumeista tai esimerkiksi huumeen myyjästä, ovat huumeet (ja myyjä) se paha; käyttäjä on omaa tahtoa omaamaton huumeiden uhri, jota säälimme, koska hän ei voinut huumeille mitään, vaan jäi huumeisiin koukkuun. Kun puhutaan huumeiden käyttäjästä ja hänen rankaisemisestaan, ei nähdäkään henkilöä uhrina tai säälimme kohteena, vaan henkilönä, joka on itse rationaalisella punninnalla valinnut oman toimintansa, minkä vuoksi tätä henkilöä tulee rangaista. Kyseessä on ristiriitainen näkemys käyttäjästä milloin uhrina ja milloin syyllisenä. Reinerman ja Duskin totesivat 1999, että nykypäivänä sotaa huumeita vastaan käydään hahmoilla, jotka vahvistavat uhkakuvia normina, ovat sensaatiohakuksia ja vääristävät huumeongelmaa mediassa⁵⁷. Beyerstein ja Hadaway huomioivat 1990 laittomat huumeet esitettävän

---

⁵³ Asiantuntijoilta hälyttävä viesti: Huumeet liikkuvat nyt kaveripiireissä Espoossa, ”Nuorin välittäjä 12-vuotias”, Länsiväylä.

⁵⁴ Urbaanin sanakirjan mukaan heroini-nisti/-narkkari; joku koviin huumeisiin koukussa oleva, joka himoitsee niitä niin pahasti, että on valmis irrationaalsiin suhteettomiin tekoihin saadakseen huumeita. Urbaani sanakirja dopefiend. Collins dictionary määrittelee dope fiendin yksinkertaisesti huumeaddiktiksi tai kovien huumeiden käyttäjäksi.

⁵⁵ Taylor 2008, s. 372. Ks. Peretti-Watel 2003.

⁵⁶ Taylor 2008, s. 373. Ks. Parker 1998.

⁵⁷ Taylor 2008, s. 373. Ks. Reinerman & Duskin 1999.

(ilman lääketieteellisiä faktoja) niin vaarallisina, että kriminaalipoliittinen kontrolli on tilanteessa tarpeellista ja jopa jaloa⁵⁸.

Toisinaan media saattaa käyttää itse luomastaan kuvasta poikkeavaa huumeiden uhria myös vahvistamaan tätä mielikuvaa. Näin kävi esimerkiksi Australiassa 1996, kun kahden nuoren, valkoihoisen, hyväelämäisen keskiluokkaisen naisen tapaukset herättivät mediassa kasvavan huolen huumeiden käytöstä. Dillon huomioi näistä toisen, 15-vuotiaana ekstaasiin kuolleen Anna Woodin tapauksen tulleen mediassa kehystetyksi niiden kulttuurillisten normien ja elämäntyylin kautta, jota hän edusti. Media sai Annan naapurintyttöimagon avulla ihmiset heräämään siihen, minkä he luulivat vaikuttavan vain marginaaliosaan väestöstä, valtaväestön sijaan. Aiemmin vain marginaalissa elävien laitapuolen ihmisten ongelmaksi nähdyn huumeiden käytön nähtiin nyt uhkaavan kaikkia, tavallisia 15-vuotiaita nuoria myöten.⁵⁹ Tällöin huoli huumeiden käytöstä tulee erityisen lähelle niitä, joiden elämään se ei muuten kuuluisi – esimerkiksi nuoren koulutytön vanhempien elämään. Näin huumeista syntyy sellainen uhka, joka saattaa iskeä ilman mitään perusteita, kenen tahansa tavallisen nuoren tai vanhemman elämään, vaatien siksi kontrollin tiukentumista. Onhan kyseessä kaikkia koskettava turvallisuusuhka. Näin lehdistössä voi syntyä moraalinen paniikki, joka kuin jatkumona johtaa kriminaalipoliittisiin muutoksiin. Chiricos (1996) kirjoittaa crack-paniikin syntymisestä USA:ssa 1980-luvulla: Crackin käyttö oli valtaväestölle aiemmin tuttua ghetoista. Kun aiemmin vain ghetoista tuttuja käytöstapoja alkoi levitä ”turvallisiin” naapurustoihin, seurasi ”paniikki” crackin käytöstä. Vaikka crackin käyttö ei todellisuudessa ollut lisääntynyt, syntyi väärinkäsitys, että crackin käyttö olisi lisääntynyt ja leviämässä myös urbaanin alaluokan ulkopuolelle. Kun vaarallinen toiminta koskettikin aiemman ”alaluokan” lisäksi myös tavallisia ihmisiä, panokset kovenivat ja asia alettiin nähdä ongelmana mikä taltuttaa. Aiemmin huumeiden käyttö kosketti vain ”niitä”, eikä ”meitä”. Mielikuvissa luotu ero meidän ja muiden välille murtui, kun huumeiden käyttö liikkui aiemmin turvallisuutta uhanneen ryhmän ominaisuudesta ”tavallisiin” ihmisiin.⁶⁰ Taylor kirjoittaa, että tällöin myös kuva vihollisesta hämärtyy; huumeiden käytön ollessa osa yhden ryhmän toimintaa, nähdään ryhmä vihollisena, jota vastaan taistella. Kun ryhmän käytöstavat leviävät tavallisten ihmisten joukkoon, miten tätä ihmisryhmää vastaan taistelemalla saadaan uhka kitkettyä, jos tuhoisa käytös on jo levinnyt koko ihmisryhmän ulkopuolelle?⁶¹

---

⁵⁸ Taylor 2008, s. 373. Ks. Beyerstein & Hadaway 1990.

⁵⁹ Taylor 2008, s. 374. Ks. Dillon 1996.

⁶⁰ Taylor 2008, s. 374. Ks. Chiricos, T 1996.

⁶¹ Taylor 2008, s.374.

Taylor mainitsee työttömyyden yhtenä huumeiden käyttäjään kohdistuvana stereotypiana: Huumeiden käyttäjien on esimerkiksi Iso-Britanniassa uskottu olevan työtön huumeiden käytön takia, sen sijaan, että ajateltaisiin huumeiden käytön olevan seurausta sosiaalisista ongelmista, kuten työttömyydestä.⁶² Taylor nostaa esiin, kuinka USA:ssa tehdyssä tutkimuksissa suurin osa huumeiden käyttäjistä oli työssäkäyviä koulutettuja ihmisiä. 2005 tehdyssä tutkimuksessa 74 prosenttia tutkimuksen heroiinin käyttäjistä oli työllistettyjä ja hyvin edustettuina myös työllisyystyyppin hyvässä päässä. Heillä oli koti ja 50% heistä omisti oman kotinsa. Heillä oli sosiaalisia suhteita. He olivat koulutettuja ja 64% oli edennyt korkeakouluopintoihin. Käyttäjät elivät siis normaalia arkea sosiaalisten suhteiden, työssäkäynnin ja koulutuksen suhteen.⁶³ Fakta siitä, että heroiiniriippuvaiset olisivat kykeneväisiä toimiaan normaalisti heidän yksityis- ja työelämässään lienee kuitenkin medialle vieras ja sotii median esittämiä stereotypioita vastaan.

Taylor nostaa esiin myös sen, että eri huumeisiin liittyy erilaisia stereotypioita. Esimerkiksi crack ja heroiini mielletään kaikista ulkopuolisimman huumeiden käyttäjäryhmän huumeiksi siinä missä reseptilääkkeet mielletään vähemmän huumeiksi. Näyttelijä Heath Ledgerin kuolema toimikin mediassa muistutuksena median luomista huumeiden käyttäjien imagoista heroiinin tai crackin käyttäjinä. Ledger kuoli reseptilääkkeen yliannostukseen.⁶⁴

Päihteiden käyttäjätyyppejä on lukematon määrä, eikä valittu päihde välttämättä kerro siitä, onko käyttö ongelmakäyttöä vai hallittua käyttöä. Siten pelkän päihteen perusteella luotu kuva käyttäjästäkin lienee useimmiten väärä. Esimerkiksi artikkelissa *Päihteiden sekakäytön sosiaaliset representaatiot* on erotettu päihteitä samanaikaisesti käyttäneiden haastatteluista neljä tyyppiä, jotka erosivat toisistaan käytön tavoitteiden, riskien ja käyttötapojen suhteen. Artikkelissa tyypit on luokiteltu seuraavasti: ”viihdekäyttö” kuvaa satunnaista, vapaa-ajalla tapahtuvaa irtiottoa töistä, opinnoista ja muista yhteiskunnan velvoitteista ja arjen rutiineista. ”Itsetutkiskelulla” haetaan etäisyyttä ulkomaailmaan ja pyritään henkisen tasapainon löytämiseen itsensä kehittämisen kautta. ”Jatkuva säätö” on jännitys- ja elämyshakuista elämäntapaa, jossa huumeiden yhdistely on jokapäiväistä toimintaa. ”Riippuvuus” on pakonomaista käyttöä, jossa päihteiden yhteiskäytöllä

---

⁶² Taylor 2008, s. 379.

⁶³ Taylor 2008, s. 377.

⁶⁴ Taylor 2008, s. 380.

haetaan pääosin helpotusta vieroitusoireisiin.⁶⁵ Artikkelissa puhutaan sekakäyttäjistä, mutta kaikki nämäkin ovat huumeiden käyttäjiä.

Stereotyyppisistä huume kuvista mediassa on seurannut stereotyyppien vahvistumisen lisäksi toinen ilmiö. Kun kasvavalla osalla lukijakunnasta alkaa olemaan omakohtaista tietoa huumeista, se saattaa olla erilaista kuin median tarjoama yksipuolinen tieto. Taylor huomasi yleisön kasvavan skeptisyyden median ”drug scare storyja” kohtaan kun ihmisten oma tietoisuus asiasta joutuu törmäyskurssille mediassa esitetyn tiedon kanssa⁶⁶. Tämä voi luoda hämmennystä lukijalle. Sen lisäksi se voi vähentää lukijan luottamusta kyseistä artikkelia, mutta myös koko uutistaloa, ja mahdollisesti mediaa kohtaan kokonaisuutena.

---

⁶⁵ Savonen, Hakkarainen, Kataja, Sakki & Tigerstedt 2018, s. 46-50.

⁶⁶ Taylor 2008, s. 377.

2.2.3 Haittojen vähentäminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan rangaistus ei toimi käytön ja haittojen ehkäisyssä.

On argumentoitu, että huumeiden käytön dekriminialisointi voisi vähentää käyttäjään kohdistuvaa leimaa ja sen myötä esimerkiksi madaltaa kynnystä avun hakemiseen ongelmaan. Kun käyttö on määritelty rikoslaissa rikokseksi, se luo käyttäjään rikollisen leiman, mikä voi vaikuttaa ihmisten suhtautumiseen häneen arkisista ympäristöistä virallisiin toimijoihin asti.⁶⁷ Rangaistus on vain yksi keino vaikuttaa ihmisten päihteidenkäyttöön. Kysynnän vähentämisellä kuvataan niitä toimia ja strategioita, joilla vaikutetaan ihmisten tahtoon tai tarpeeseen käyttää päihteitä. Kaikki päihdekäyttäytymiseen vaikuttaminen on kysynnän vähentämistä⁶⁸. Tarjonnan vähentämisellä huumepolitiikassa tarkoitetaan laittomien päihteiden levityksen kieltämistä ja kiellon valvontaa⁶⁹.

Haittojen vähentämisellä tarkoitetaan niitä toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään päihteiden käytöstä seuraavia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja asianomaiselle itselleen, hänen ympäristölleen ja yhteiskunnalle⁷⁰. Haittojen vähentämistoimissa on pohjimmiltaan kyse siitä, että kun huumeiden käyttöä ei saada lopetettua, voidaan ainakin vähentää sen kansanterveydellisiä ja yhteiskunnallisia haittoja. Haittojen vähentämisellä Suomessa on Tammen mukaan juuret kriminaalipolitiikassa, ja haittojen vähentäminen on ennemmin tullut osaksi, kuin uhkaksi huumeiden kieltopolitiikalle⁷¹.

Haittojen vähentämistoimilla pyritään vähentämään sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Sen tunnetuimpia muotoja ovat puhtaat neulojen ja ruiskujen vaihtopalvelut suonensisäisten huumeiden käyttäjille ja lääkkeellinen korvaus- ja ylläpitohoito opiaattien käyttäjille. Eräs maailmalla suosittu, Suomeenkin kaavailtu haittojen vähentämisen muoto on suonensisäisten huumeiden käyttäjille kohdistetut pistoshuoneet, joissa käyttäjä voi valvotusti terveydenhuollon henkilökunnan läsnä ollessa pistää huumeensa ilman pelkoa kriminaalipoliittisista seurauksista. Pistoshuoneilla on ollut positiivinen vaikutus esimerkiksi kadulla tapahtuvaan pistämiseen ja muihin järjestyshäiriöihin, mutta ennen kaikkea yliannostuskuolemiin.⁷² Tammi huomauttaa, että loppujenlopuksi haittojen

---

⁶⁷ THL-blogi 2018.

⁶⁸ THL keskeiset käsitteet.

⁶⁹ THL Keskeiset käsitteet.

⁷⁰ THL Keskeiset käsitteet.

⁷¹ Tammi 2001, s. 7.

⁷² HS: Huumeidenkäyttäjille suunnatut pistoshuoneet ansaitsevat kunnollisen keskustelun ilman uhkakuvia.

vähentämistoimilla lääketiede hoitaa alun perin itse luomaansa ongelmaa – opiaattien ja suonensisäisten huumeiden käyttöä⁷³.

Haittojen vähentämisessä on tavoitteena mahdollisimman vähät haitat. Kun huumeiden käyttö tunnistetaan ongelmaksi, mutta myös jälkimodernissa yhteiskunnassa esiintyväksi ilmiöksi, ajatellaan koko käytön kitkeminen mahdottomasti, ja ymmärretään siten haittojen vähentäminen pää tavoitteeksi. Tammi on lainannut tekstiinsä Harry G. Levinen kuvauksen kuinka: ”haittojen vähentämisen viesti käyttäjälle on se, ettemme vaadi sinua lopettamaan käyttöä. Vaadimme sinua tekemään tiettyjä toimia. Samoin viesti hallitukselle on se, ettemme vaadi huumeiden kiellon poistoa, vaadimme vain tiettyjä toimia huumeiden kiellon vahingoittavuuden vähentämiseksi”.⁷⁴

Tammen mukaan terveysneuvontapisteet joissa jaetaan ruiskuja ja neuloja huumausaineiden käyttäjille ja korvaushoito ovat merkinneet erikoistuneiden, lääketieteeseen pohjautuvien palveluiden syntyä ja lääkärikunnan lisääntyntä panosta huumeongelman hoidossa. Samanaikaisesti kuitenkin rikosoikeudellinen kontrolli on tehostunut. Tammen mukaan haittojen vähentäminen ei tarkoita siirtymistä liberaalimpaan huumepolitiikkaan, eikä heikennä perinteisen huumeiden kieltopolitiikan keinoja, vaan on ne muodostavat yhdessä kaksitahoisen huumepolitiikan paradigman.⁷⁵

Haittojen vähentäminen on kuitenkin mahdollista myös kriminaalipoliittisin keinoin. Tällaisia ovat rikosoikeudelliset säädökset, jotka mahdollistavat toimenpiteistä luopumisen tapauksissa, joissa tekijä sitoutuu hoitoon, tai kyseessä on vähäinen teko. Suomen rikoslaki mahdollistaa huumausaineen käyttörikoksissa sekä syyttämättä jättämisen että rangaistukseen tuomitsematta jättämisen. Kainulainen on tarkastellut seuraamuskäytäntöä huumausaineen käyttörikoksissa (2006) ja todennut seuraamuskäytännön kiristyneen huumausainerikoksissa rangaistusmääräysmenettelyn johdosta⁷⁶: Rangaistusmääräysmenettelyssä poliisille annettiin mahdollisuus sakon kirjoittamiseen käyttörikoksista niin, että syyttäjän tarvitsee vain vahvistaa sakko. Tällöin yksittäisiä käyttörikoksia ei tarvitse välttämättä käsitellä käräjäoikeuksissa. Huumausainelakia säädettäessä korostettiin rangaistukselle vaihtoehtoisten seuraamusten käyttämistä, erityisesti alaikäisten ja ongelmakäyttäjien kohdalla niin, että nuoret olisi sakon sijaan puhuteltava, ja hoidon tarpeessa

---

⁷³ Tammi 2001, s. 41.

⁷⁴ Ks. Levine 2002, s. 149.

⁷⁵ Tammi 2001, s. 7.

⁷⁶ Kainulainen 2006, s. 97.

olevat käyttäjät ohjattava hoitoon.⁷⁷ Rangaistusmääräysmenettelyssä teosta seuraa siis rangaistus, vaikka huumausainelakia säädettäessä on korostettu vaihtoehtoisten seuraamusten käyttämistä. Tarkastellessaan 2001 toteutetun huumausaineen käyttörikosuudistuksen vaikutuksia seuraamuskäytäntöön Kainulainen huomasi toimenpiteistä luopumisen vähentyneen. 2001 syyttämättä jätettyjä oli 1400, vuoteen 2004 mennessä lukumäärä oli pienentynyt neljäänsataan.⁷⁸

Toimenpiteistä luopuminen ei siis näyttäisi olevan kasvussa. Haittojen vähentämisen kriminaalipoliittisina muotoina on toimenpiteistä luopumisen ja syyttämättä jättämisen ohella myös huumeiden dekriminalisointi kokonaan, ja painopisteen siirtäminen kriminaalipoliittisista toimenpiteistä sosiaaliin- ja terveydellisiin toimenpiteisiin, kuten esimerkiksi Portugalissa on tehty. Vaikka ihmiset näyttäisivät kannattavat haittojen vähentämistä ideologiana, esimerkiksi neulojen ja ruiskujen antamisen muodossa, ei ajatus haittojen vähentämisestä näytä kuitenkaan ulottuvan rikosoikeudelliseen puoleen.

Huumeiden dekriminalisointia on vastustettu esimerkiksi sillä, että sillä annettaisiin lesumpi kuva Suomen huumepoliittisesta linjasta, ja se antaisi kansalle väärän viestin, mikä puolestaan johtaisi huumeiden käytön lisääntymiseen. Samoin perustein vastustettiin ruiskujen ja neulojen vaihtotoimintaa, kun siitä 1996 kerrottiin lehdistössä⁷⁹. Harva myöhemmin kiistää neulojen ja ruiskujen vaihdon aiheuttaneen yhteiskunnassa enemmän positiivisia kuin negatiivisia vaikutuksia. Esimerkiksi Suomessa 1998 huumeiden käyttäjien keskuudessa levinnyt hiv-epidemia saatiin taittumaan. Keväällä 2002 eduskunnassa väiteltiin samasta asiasta puolesta ja vastaan; toiset näkivät asian ”rikosvälineiden jakamisena”, toiset ”terveyden suojaamisena”.⁸⁰ Saman vuoden Stakesin päihde-tutkimuksissa selviää, että vaikka Suomessa julkisuudessa käydyssä keskustelussa oli ilmennyt voimakkaita mielipide-eroja, saavuttivat haittojen vähentämistoimet kuitenkin lopulta kansalaisten keskuudessa laajan kannatuksen.⁸¹ Keskustelu muistuttaa nyt käytyä keskustelua, jossa vastakkain voitaisiin nähdä olevan ”rikoksesta rankaiseminen” ja ”käyttäjien ohjaaminen hoitoon, ja terveyshaittojen väheneminen”. 1997 lääkkeellinen korvaushoito tunnustettiin sosiaali- ja terveysministeriön määräyksellä tarpeelliseksi välineeksi huumeongelmien torjunnassa. Tässäkin kyselyssä kriittisimpiä olivat vanhemman sukupolven maalla asuvat ihmiset eli he, joiden

---

⁷⁷ Kainulainen 2006, s. 2.

⁷⁸ Kainulainen 2006, s. 30.

⁷⁹ Hakkarainen 2004, s. 4.

⁸⁰ Hakkarainen 2004, s. 4.

⁸¹ Hakkarainen 2004, s. 4.

elinpiiriissä asia on kaukaisin.⁸² Tämä osoittaa joko ymmärryksen puutetta tai median huumeutisoinnin vaikutusta.

Portugalissa siirryttiin vuonna 2001 poistamaan rankaiseminen kaikkien huumeiden kohdalla, ja paneutumaan huumeiden käyttöön ennemmin sosiaali- ja terveydenhuollon keinoin. Tämä on haittojen vähentämistä perusteellisimmin. Vuoden 2001 lain käyttöönoton jälkeen huumekuolemat ovat laskeneet edelleen. Viisi vuotta lain voimaan astumisen jälkeen 2006 huumekuolemat olivat pudonneet 400 vuosittaisesta tapauksesta 290 tapaukseen.⁸³ 2016 niitä oli enää 27. Suomessa huumekuolemat ovat pysyneet samana; vuonna 2016 niitä oli 194.⁸⁴ Portugalin voi siis sanoa onnistuneen haittojen vähentämistoimissaan erinomaisesti.

---

⁸² Hakkarainen 2004, s. 4-5.

⁸³ Portugalissa huumeiden dekriminialisointi saavuttanut hyviä tuloksia.

⁸⁴ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Country Drug Report, Finland ja Portugal.

3 Media

3.1 Muuttunut media

Media on 2000-luvulla kokenut muutoksen tiedon välittäjästä viihteen tarjoajaan. Nykymedian tarkoituksena on sekä jakaa tietoa, että viihdyttää⁸⁵. Muutos näkyy paitsi juttujen tarjonnassa, myös niiden sisällössä. Joskus todetaan, että media on noussut neljänneksi valtiomahdiksi päätätä, tuomio ja toimeenpanovallan rinnalle⁸⁶. Tämä ei ole kaukaa haettua, vaan medialla on suuri rooli yhteiskunnallisen todellisuuden muokkaajana, ja sitä kautta myös oikeusjärjestelmämme muovaajana. Muun muassa Fairclough on pohtinut nykymedian roolia. Esiin nousee kysymys vallasta; yhteiskuntajärjestelmissä toimivat valtasuhteet vaikuttavat joukkotiedotukseen, mutta samoin joukkotiedotuksella on vaikutus valta-suhteisiin. Tällaisia suhteita ovat esimerkiksi luokkaa tai sukupuolta ja etnisyyttä koskevat suhteet tai tiettyjen erityisryhmien, kuten vaikka poliitikkojen tai tiedemiesten ja suuren yleisön väliset suhteet.⁸⁷

Media kuvastaa yhteiskuntaa, mutta se myös muokkaa sitä. Median rooli siinä, mitä pidämme turvallisena ja mitä turvattomana on kiistaton. Esimerkiksi Bushman ja Anderson (2001) ovat tutkineet median ja käytöksen välistä suhdetta: Väkivaltaisten uutisten on todettu vaikuttavan väkivallan todelliseen lisääntymiseen. On esimerkiksi väitetty, että linkki väkivaltaisten tv-ohjelmien toistuvan kuluttamisen ja väkivallan välillä olisi yhtä vahva kuin linkki kahden tupakka-askin päivässä polttamisen ja keuhkosityövän välillä.⁸⁸ Medialla on siis kiistatta vaikutus ihmisten käyttäytymiseen. Tällöin tulee olennaiseksi tarkastella mitä media jakaa. Koskela puhuu median olennaisesta roolista yhteiskunnassa turvattomuuden tunteen luomisessa; ”paljastamalla” media tuottaa kuvaa turvattomasta yhteiskunnasta⁸⁹. Näin media vaikuttaa siihen, mitä pidämme turvallisena ja turvattomana, mikä puolestaan vaikuttaa siihen, miten me lakimme säädämme.

---

⁸⁵ Fairclough 1997, s. 14.

⁸⁶ Esim. Wikipedia Neljäs valtiomahti.

⁸⁷ Fairclough 1997, s. 23.

⁸⁸ Bushman & Anderson 2001, s. 481.

⁸⁹ Koskela 2009, s. 39.

3.1.1 Media ja valta

Valta kasautuu instituutioihin. Kunelius, Noppari ja Reunanen ovat tutkineet mediainstituutioiden ja muiden valtainstituutioiden suhteita tutkimuksessaan *Media vallan verkoissa* (2009). Sen mukaan mediavallan arvioimisen ja tutkimisen kannalta olennaisia ovat institutionalisoituneet suhteet ja käytännöt, ja siksi median valtaa tutkiessa mielekästä on kohdistaa huomio siihen, miten media kutoutuu osaksi valtaa käyttävien instituutioiden käytäntöjä; miten mediajulkisuus vaikuttaa niiden toimintaan ja miten ne pyrkivät käyttämään mediajulkisuutta hyväkseen tavoitteidensa toteutumisessa. Siten on tärkeä tarkastella mediaa yhtenä vallan resurssina. Kuneliuksen ja muiden mukaan median hallinta on osa erilaisten valtaresurssien kombinaatiota. Medialla on tärkeä rooli vallan legitimitetin rakentajana ja purkajana. Vallan ”itsesäilytykseen” liittyy se, että vallan omaavan on pystyttävä esittämään valta-asemansa oikeutettuna, joko ”luonnollisena” tai ”edustuksellisena”. Media vaikuttaa vallan jakautumiseen yksien kustannuksella toisien hyväksi, mutta voi myös auttaa tai haitata vallan resurssien yhteistoiminnallista tuottamista, erityisesti tarkastellen päättäjien käsityksiä median ja julkisen keskustelun roolista vireillä olevien asioiden päätösvalmistelussa.⁹⁰ Faircloughn mukaan uutista analysoitaessa tulisi jokaisen tekstin kohdalla kysyä mikä on esitetyn vaihtoehdon yhteiskunnallinen alkuperä, mistä se tulee, ja kuka sen esittää? Mikä voisi olla motiivina tälle valinnalle? Ja mitä valinnasta seuraa, eli miten se vaikuttaa asianosaisten pyrkimyksiin.⁹¹

Thompson on puhunut tiedotusvälineiden viestintätilanteiden toiminnasta välillisenä näennäisvuorovaikutuksena. Ne ovat yksinpuheluita – yleisö ei voi vaikuttaa niihin suoraan. Median siirtyminen televisioon ja internettiin muokkasi yksipuolisen viestinnän muotoa. Siinä missä kirjoista ja lehdistä lukiessa kirjoittajat jäivät lähinnä nimiksi kuulijalle, televisio ja muu kuvallinen viestintä muunsivat yksilöt persooniksi, joilla on ääni, kasvot, persoonallisuus ja tausta, ja toi heidät ja heidän sanomansa huomattavasti lähemmäs kuulijaa. Thompson nostaa esiin sen, että kun puhujasta tulee näin tuttavallinen, muuntuu myös asia tuttavallisempaan, helpommin lähestyttävään arkimuotoon, jolloin viestin läpisaaminen onnistuu helpommin.⁹²

---

⁹⁰ Kunelius, Noppari, Reunanen 2009, s. 22.

⁹¹ Fairclough 1997, s. 26.

⁹² Thompson 1990, s. 228.

Manipulaatioon, kulttuuriseen dominointiin, imperialismiin ja ideologiaan liittyvät kysymykset ovat aiheita, joista tiedotustutkimuksessa käydään keskustelua. Faircloughn mukaan kaikkia joukkoviestinnän muotoja koskien voidaan pohtia kuka saa osallistua viestintään, mitkä yhteiskunnalliset toimijat saavat mahdollisuuden kirjoittaa ja puhua ja olla esillä tässä välillisessä näennäisvuorovaikutuksessa ja mitkä eivät. Fairclough on huomauttanut median tarjonnan olevan ammatillisesti ja institutionaalisesti valvottua ja, että yleensä tiedotusvälineissä pääsevät parhaiten esille ne, joilla on ennestään on taloudellista, poliittista tai kulttuurista valtaa.⁹³ Nykypäivänä sosiaalinen media on onneksi muokannut tätä, ja antanut mahdollisuuden kerätä omaa kuulijakuntaa, ja sitä kautta tuonut avoimuutta mediaan. Siten, koska media sekä antaa ja luo valtaa, että käyttää sitä, syntyy itseään tukeva kehä. Kaikki eivät pääse mediassa ääneen, mikä osaltaan yksipuolistaa median tarjoamaa tietoa; olisi hyvä ymmärtää, ketkä ääneen pääsevät, ja mitä se merkitsee esimerkiksi jaetun informaation kriittisessä tarkastelussa. Joissain tutkimuksissa on todettu olevan luontaista, että lehden päätoimittajan ja omistajan kanta vaikuttaa lehden sisältöön⁹⁴. Mikäli lehti noudattaa päätoimittajansa tai omistajansa kantaa asioihin asennoitumisessa, tulisiko tämän kannan olla selkeästi ilmoitettu? Siten tavallinen lukija kykenisi arvioimaan lukemaansa mahdollisesti tiettyjen mielipiteiden valossa.

Fairclough on nostanut esiin, miten useissa tiedotusvälineitä käsittelevissä tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota siihen, että viestimien tarjoama tieto on ideologisesti muotoutunutta ja kuinka ideologiset representaatiot esiintyvät tekstissä ennemminkin peitellysti kuin suoraan⁹⁵. Ideologiat kätkeytyvät toimittajien, yleisöjen ja kolmansien osapuolten tuntemiin luonnollistettuihin kielenkäyttötapoihin, tervejärkisiin alkuoletuksiin ja itsestäänselvyyksiin joihin diskurssin yhtenäisyys perustuu ja joihin nojautuen esimerkiksi haastattelut yleensä tehdään. Uutista muodostettaessa on aina kyse representoinnissa, missä valitaan se, mitä halutaan sisällyttää kuvaukseen ja mitä jättää pois – mikä halutaan nostaa jutussa tärkeämmäksi ja mikä jättää vähemmälle huomiolle.⁹⁶ Näin ajateltuna jokainen uutinen on aina kantaa ottava. Totuuteen päästään käsiksi vain sen representaatioiden kautta, ja kaikkiin representaatioihin sisältyy tiettyjä näkökulmia, arvoja ja tarkoituksia⁹⁷.

---

⁹³ Fairclough 1997, s. 58.

⁹⁴ Kunelius, Noppari, Reunanen 2009 kappale 10.

⁹⁵ Fairclough 1997, s. 63.

⁹⁶ Fairclough 1997, s. 13.

⁹⁷ Fairclough 1997, s. 66.

Hjelm on puhunut hegemonisesta diskurssista. Tästä on kyse, kun asiat yksinkertaistetaan ja perustellaan yleisellä hyväksynnällä eli konsensuksella tai kulttuurisilla konventioilla. Kun asia muuntuu näillä keinoin kuin itsestään selväksi, puhutaan luonnollistumisesta. Kun diskurssit toimivat ylläpitäen yhtä näkökulmaa sulkien samalla pois vaihtoehtoisia tulkinnantapoja, ne toimivat ideologisesti. Diskurssien ideologinen funktio tulee esille myös ”terveeseen järkeen” perustuvissa puheeseen ja kieleen liittyvissä valinnoissa. Kielen common sense –ilmaukset pitävät yllä epätasapainoisia diskurssien välisiä valtasuhteita, jolloin kieli toimii ideologisesti. Kun jotkut diskurssin muodot luonnollistuvat, ideologiasta tulee ”tervettä järkeä”.⁹⁸

Hjelm on pohtinut, miten käsitys mediasta neutraalina tiedon tai informaation välittäjänä on mediatutkimuksessa pitkälti vaihtunut paradigmaan, jossa myös median tuotteita tarkastellaan merkityksellistävänä ja kontekstualisoivina puhetapoina, vaikka laajan yleisön keskuudessa varsinkin uutisia pidetään edelleen naiivisti todellisuuden välittöminä kuvauksina, tai ainakin kohtuullisen luotettavina esityksinä todellisuudesta.⁹⁹ Otin yhteyttä Sanomalehtien liittoon kysyäkseni tutkimustietoa siitä, miten luotettavana uutismediaa pidetään, ja ajatellaanko, että tieto voisi olla esimerkiksi ideologisesti väritynyttä. Sain vastaukseksi, että ideologinen värittyneisyys on pienen, mutta sitäkin äänekkäämmän suomalaisen porukan näkemys, eikä todellakaan laajasti suomalaisten näkemys.

Median välittämä tieto ei kuitenkaan yksipuolisesti määritä sitä mikä kuva vastaanottajalle kohteesta välittyy, vaan vastaanottaja arvioi aina uutista ja sen näkökulmia oman sosiaalisen kontekstinsa läpi. Jotkut arvioivat vastaanottamaansa tietoa kriittisemmin kuin toiset.

---

⁹⁸ Hjelm 2005, s. 59.

⁹⁹ Hjelm 2005, s. 60.

3.1.2 Median vaikuttamisen keinoja

Medialla on erilaisia tapoja vaikuttaa kuulijakuntaan. Lancaster, Hughes, Spicer, Matthew-Simmons ja Dillon tutkimuksessaan *Illicit drugs and the media: Models of media effects for use in drug policy research* (2011) käsittelevät median vaikuttamisen malleja huume politiikan tutkimuksessa. Artikkelissa nimetään neljä avainkeinoa, joilla media voi vaikuttaa kuulijaan: asettamalla jonkin tavoitteen ja luomalla julkista mielenkiintoa, kehystämällä juttuja valikoiden ja priorisoiden, muotoillen epäsuorasti yksilöiden ja yhteisöjen mielipiteitä asiaa kohtaan tai ruokkimalla poliittista keskustelua ja päätöksentekoa¹⁰⁰. Artikkelin nostaa esiin, että alkoholi- ja huume kentällä on tärkeää ymmärtää miten uutiset ja ajankohtaismedia voivat vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen, asenteisiin ja poliittisiin agendoihin. Artikkelin esittelee tiivistelmän teoriasta, joka erittelee viisi vaikuttamisen ominaisuutta. Ne ovat keskittyminen yleisöön, jokin odotus vaikutuksesta, uskomus että vaikutus johtuu joko median viestintäsystemin muodosta tai sisällöstä, muuttuvan terminologian käyttö ja keskustelu kausaliteetista ja empiirisesti testattavan oletuksen kehittäminen.¹⁰¹ Vaikuttaminen nähdään siis toimintana, josta ymmärretään tiettyjä ulottuvuuksia niin yleisön, vaikutuksen kuin teoriantikin puolesta.

Media voi siis vaikuttaa yleisöönsä monin eri mekanismein. Media voi asettaa jonkin tavoitteen ja vetää siihen julkista mielenkiintoa. Media voi määritellä keskeisiä kysymyksiä, vetää yleisön huomiota johonkin tiettyyn asiaan, ja muotoilla julkista mielipidettä. Median luonteesta johtuu, että vain rajattu määrä asioita voi olla uutisissa pinnalla samaan aikaan. Siten vaikuttamalla siihen mitä näihin pinnalla oleviin juttuihin otetaan mukaan (tai ei oteta mukaan) vaikutetaan siihen, mikä on julkisuudessa intressissä. Vaikka media ei menestyisi sen sanomisessa, miten ihmisten tulisi ajatella, se on erittäin menestynyt kertomaan mitä ajatella. Tällaisella ”agendauutisoinnilla” saadaan luotua konsensus siitä, mitkä asiat parhaillaan ovat tärkeimpiä yhteisössä. Toisinaan agenda on täysin uutisoinnin muiden reunaehtojen luomaa, mutta se voi olla myös täysin strategista. Tästä hyvä esimerkki on Australiassa 1990-luvulla toteutettu lehden osio, jossa heroiinin yliannostuksen kasvavan määrän takia lehti the Herald Sun alkoi julkaista ”*heroiinivero*”¹⁰² nimistä osiota lehden ”*liikennevero*” osion ohella, joka piti kasvavaa kirjaa heroiinikuolemista liikennekuolemien rinnalla. Osio kuului ”*stop the carnage/loppu verilöylylle*” otsikon alle muistuttamaan lehden lukijakuntaa menetetyistä hengistä. Siten heroiinivero-osio piti huumeet, heroiinin eritoten, julkisen

---

¹⁰⁰ Lancaster, Hughes, Spicer, Matthew-Simmons & Dillon 2010, s. 397.

¹⁰¹ Lancaster jm. 2010, s. 398.

¹⁰² Englanninkieliset nimet olivat heroin toll ja road toll.

agendan eturintamassa perustavanlaatuisena sosiaalisena ja henkilökohtaisena ongelmana.¹⁰³¹⁰⁴ Heroiiniuutisoinnilla oli Australiassa suuri rooli siinä, että saatiin ihmisten mielenkiinto ja katse käännettyä heroinin yliannostuksiin, kehystämällä julkista diskurssia terveys- ja/tai kriminaaliongelmien kautta ja vaikuttamalla poliittisiin päätöksiin. Media voi siis nostaa juttuja poliittiseen keskiöön tai vaikuttaa siihen, mitä keskiössä olevista jutuista tulisi ajatella.

3.1.3 Kehystäminen

Toisinaan media kertoo, mitä ajatella ongelmista. Kehystäminen voidaan määritellä siten, että on kyse siitä, että valitaan joitakin näkökulmia todellisuudesta, ja esitellään niitä tärkeämpinä siten, että markkinoidaan lukijalle jotain tiettyä tapaa määritellä asia tai ongelma, kausaalista tulkintaa, moraalista arviointia tai esim. hoitoa tietyille kuvatulle asialle¹⁰⁵. Kehystämisessä on kyse siitä, mistä näkökulmasta asiaa tarkastellaan. Sama asia voidaan kuvata eri näkökulmien kautta niin, että se näyttäytyy täysin erilaisena syitä ja seurauksia myöten. Teoksessa *Näkökulman vaihtamisen taito* (2011) kuvataan, kuinka samat faktat voidaan kehystää erilaisilla tavoilla, jolloin niistä tulee erilaisia ”faktoja”. Henkilö, joka ei halua antaa rahaa tietyissä tilanteissa, voidaan kuvata pihiksi. Samainen tilanne voidaan kuitenkin kuvata myös niin, että henkilö nähdään säästäväisenä.¹⁰⁶

Käyttäytymistieteissä on tutkittu sitä, miten ongelmanratkaisun kehystämällä voi olla merkittävä vaikutus päätöksentekoon ja mielipiteiden muuttamiseen. On huomattu, että huumeasiat kehystetään usein ongelmaksi niin, että toimijat on jaoteltu ”pahiksiin” ja uhreihin. Huumeasiat voitaisiin kehystää myös ymmärtävämmistä näkökulmista huumeiden käytölle, sosiaalisista konteksteista tai politiikan monimuotoisemmista näkökulmista. Huumeista on todettu puhuttavan usein ideologisesti latautuneesti niin, että ne esitetään tavalla, joka helposti marginalisoi vastakkaiset näkökulmat. Huumeista kun voisi puhua myös esimerkiksi oireena vieraantumisesta tai sosiaalisista ongelmista.¹⁰⁷ Lancaster ja muut identifioivat Heroinin oikeudenkäyntiehdotuksissa 13 kilpailevaa kehystä, jotka nousivat uutisoinnissa. Tällaisia kehyksiä olivat esimerkiksi vastustavat kehykset kuten ”huumesodan antautujat”, ”addiktit valitsevat poikkeavuuden ja ansaitsevat rangaistuksen” ja puolustavat kehystämistavat ”tutkimus saattaisi tarjota vastauksen” ja ”aika

---

¹⁰³ Lancaster jm 2010, s. 399.

¹⁰⁴ Lancaster jm. 2010, s. 398.

¹⁰⁵ Entman 1993, s. 52.

¹⁰⁶ Mattila 2011 7. Kehykset ja skeemat.

¹⁰⁷ Fairclough 1997, s. 97.

uusille lähestymistavoille”. Vallitseva kehys näki heroinin käytön vitsauksena.¹⁰⁸ Artikkelissa nostetaan esiin, että siinä missä asiantuntijat perustavat mielipiteensä analysoimalla potentiaalista riskiä, ei tavallinen yleisö välttämättä omaa tähän eväitä, vaan rakentaa mielipiteensä ja näkökulmansa kulttuurillisten toimintojen kautta. Medialla on suuri rooli tässä prosessissa. Erityisesti ne, joilla itsellään on hyvin vähän tai ei ollenkaan yhteyksiä huumeiden käyttöön ja huumeiden käyttäjiin, tapaavat perustaa mielikuvansa ja käytöksensä siihen, mitä mediassa on esitetty.¹⁰⁹ Kun Sydneyyn avattiin valvottuja pistoshuoneita 2001, media-aineiston todettiin lietsovan tarpeettomasti paniikkia. Erityisesti Daily Telegraphin kannen todettiin lietsovan julkista pelkoa ja spekulatiota käyttämällä ”riskikieltä”, epäonnistuen esittämään niitä näkökulmia jotka kampanjoisivat huumereformin tai heroinin käyttäjien toleroinnin puolesta. Tämän katsottiin voivan voimistaa vanhoja stereotypioita heroininikäyttäjistä pahoina ja vaarallisina, minkä taas nähtiin voivan hidastaa huumereformin mahdollisuutta.¹¹⁰

Median on arveltu vaikuttavan merkittävästi, ei vain ongelmien julkiseen kuvaan, vaan myös siihen, miten ongelmiin suhtaudutaan poliittisesti¹¹¹. Ulkomailta on esimerkkejä siitä miten media on vaikuttanut säännönmuutoksiin nostamalla tiettyjä asioita julkiseen keskusteluun. On ehdotettu, että mitä enemmän media nostaa esiin jotakin asiaa, sitä todennäköisemmin poliitikot ja muut sääntöjen muuttajat ottavat tämän huomioon niin, että mediahuomio vaikuttaa poliittisiin päätöksiin.¹¹² Siten medialla on oleellinen rooli poliittisessa päätöksentekoprosessissa.

Kehystämisellä voidaan myös tehokkaasti leikata esimerkiksi poliittisen vastustajan argumentit pois keskustelusta.¹¹³ Tällöin media saattaa vaikuttaa suoraan poliittiseen päätöksentekoon. Sen lisäksi, että media vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon, päätöksenteko vaikuttaa mediaan. Esimerkiksi Yle on saanut Julkisen sanan neuvostolta langettavan tuomion journalistisen päätösvallan luovuttamisesta ulkopuolisille ja poliitikon painostukseen taipumisesta¹¹⁴. Samassa lausunnossa todetaan lehden toimituksella kuitenkin olevan päättäntävaltaa lehden sisältöön ja, että päätoimittajalla katsotaan olevan valta ja vastuu julkistamispäätöksistä. Voidaan pohtia, onko tämän

---

¹⁰⁸ Lancaster jm. 2010, s. 399.

¹⁰⁹ esim. Lancaster jm. 2010, s. 399 ja Hakkarainen 2004, s. 5.

¹¹⁰ Lancaster jm. 2010, s. 399.

¹¹¹ Lancaster jm. 2010, s. 399.

¹¹² Christie 1998, s. 39.

¹¹³ Näin on käynyt esim. Ylegate-kirjassa käsitellyn Sipilän tapauksessa.

¹¹⁴ Julkisen sanan neuvosto; Ylelle langettava journalistisen päätösvallan luovuttamisesta, pääministerin toiminnasta lausuma luettu 10.12.2018.

vallan käyttämiseen jotain ohjenuoria, vai onko tarkoitus, että päätoimittaja voi käyttää tätä valtaa vapaasti, omien arvojensa, kokemustensa ja mielipiteidensä valossa? Joissain tutkimuksissa on todettu olevan luontaista, että lehden päätoimittajan ja omistajan kanta vaikuttaa lehden julkaisuun¹¹⁵. Ylellä on entisten toimittajien mukaan myös saatettu toimia niin, että kun on haluttu nostaa jokin asia uutisella esiin, mutta ei olla oltu yhteisymmärryksessä siitä, miten juttu olisi sopiva julkaista, olisiko sitä sopiva julkaista, vai pitäisikö se jättää julkaisematta, on päädytty sisällyttämään juttu täysin toisen, aihetta sivuavan jutun sisälle niin, ettei sitä ole millään lailla mainittu esimerkiksi otsikossa. Näin informaatio on lopulta julkaistu, mutta ei itsenäisenä uutisena, vaan toisen jutun sisällä omana kappaleenaan.¹¹⁶

---

¹¹⁵ Kunelius, Noppari, Reunanen 2009 kappale 10.

¹¹⁶ Eronen, Liski & Vuorikoski 2017, s. 55.

3.2 Median rikosraportoituminen

Medialla on turvallistamisen ilmiössä ja mielikuvien luomisessa olennainen rooli. Koskela on nostanut esiin skandaalinhakuiset uutiset turvattomuuden tunteen luomisessa, samoin kuin muutokset laajemmalla rikosentorjunnan poliittis-ideologisella kentällä; uutistarjonnan ”rikosraportoituminen” individualisoi rikoksen ja esittää sen irrallisena yhteiskunnan laajemmasta kontekstista, niin, että ainoana vaihtoehtona nähdään kontrollin lisääminen, eli asian kohtaaminen kriminaalipoliittisin keinoin.¹¹⁷¹¹⁸ Kun pelko ja turvattomuuden tunne juridisoituu, voidaan huomata median rooli, vaikkakin välillisesti, meidän oikeusjärjestelmämme muokkaamisessa.

Matti Piispa huomautti 2000-luvun alun Suomessa *Nuorten huumeiden käytön ehkäisytöimikunnan mietinnössä* todettavan, että ”valtaosalla suomalaisista ei--ole minkäänlaista omakohtaista kokemusta huumeiden käytöstä. He eivät tunne käyttäjä eikä heillä ole koskaan tarjottu huumeita, joten heidän näkemyksensä perustui pitkälti julkisuudessa esiintyi tietoihin ja näkemyksiin”¹¹⁹. Myös Helsingin Sanomien uutisessa *Väkivallan pelko kasvaa todellista vaaraa nopeammin* todetaan, miten ”Ihmisten pelot ovat peräisin useammin median rikosuutisista kuin omista kokemuksista”. Juttuun haastateltu tutkija Timo Korander sanoo väkivallan jatkuvan läsnäolon, virtuaalisen väkivallan pitävän yllä rikollisuuden kasvavaa uhkaa, vaikka rikostilastot eivät itsessään tätä tukisikaan. Media voi aloittaa koetun rikosaallon riippumatta rikollisuuden tasosta tai muuttumisesta.¹²⁰ Artikkelin lause ”Pelottavat ja ahdistavat uutiset tekevät meistä kaikista väkivallan uhreja halusimmepa tai emme” on totta.

Garland puhuu kyseisestä ilmiöstä teoksessaan *The Culture of Control* (2001). Iso-Britannian aiemmin lievää kriminaalipolitiikkaa 70-luvulla tukenut keskiluokka siirtyi laajamittaisesti kannattamaan kovia rangaistuksia. Keskiluokka ei aiemmin ollut kohdannut rikollisuutta arjessaan. Kun uhri siirtyi kriminaalipolitiikan keskiöön, lähes jokainen tunsu jonkun rikoksen uhriksi joutuneen ja kansa alkoikin vaatia kovempia rangaistuksia.¹²¹ Kovempien rangaistuksien ei ole todettu vähentävän rikoksia¹²², joten ratkaisun voi katsoa olevan ennemmin tunteeseen kuin järkeen perustuva.

---

¹¹⁷ Koskela 2009, s.37.

¹¹⁸ Koskela viittaa tekstissään Koranderin teokseen *Turvallisuus rikollisuuden ja sen pelon vastakohtana* 2000.

¹¹⁹ Piispa 2001, s.463.

¹²⁰ HS: *Väkivallan pelko kasvaa todellista vaaraa nopeammin*.

¹²¹ Garland 2001 s. 10.

¹²² Esim. Rangaistusten vaikutus rikollisuuteen, Rikosentorjunta.fi.

Uhrin paluu kriminaalipolitiikan keskiöön on muuttanut kriminaalipolitiikkaa. Uhri on symbolisesti alkanut elää omaa elämäänsä vaikuttajana poliittisissa keskusteluissa ja niin, että uhrin tapaus on ennemminkin kaikkia koskettava yleistettävissä oleva tapahtuma kuin yksilöä koskettanut epäonninen sattuma. Uhrit ovat saaneet kasvot. Uhrien kunniaa, tunteita ja vihaa pitää ilmaista ja käsitellä. Garlandin mukaan oikeista uhreista julkistetut kuvat toimivat personoituina oikean elämän se-olisit-voinut-olla-sinä –metonyymeina eli assosiaatioina yhteiskunnan turvallisuusongelmasta, josta on tullut määrittävä osa nykykulttuuriamme. Garland puhuu uudesta kulttuurillisesta teemasta; kollektiivisen uhriuden käsityksestä, joka on uudelleen määritelty suhde uhriyksilön, symbolisen uhrin ja julkisen kriminaalipolitiikan ja rikoskontrollin välillä. Traagisesta tapahtumasta tulee jotain, jota käytetään oman agendan tukemiseksi poliittisessa pelissä. Mallia voidaan katsoa esimerkiksi USA:sta, missä ajetaan läpi lakeja murhien tai raiskauksien uhrien nimiä kantaen ja tapahtuman varjolla.¹²³ Onko nykyuutisointi joka tuo rikokset, rikolliset ja uhrit kasvoineen, tarinoineen ja perheineen naapurustoihimme ja olohuoneisiimme tehnyt meistä kaikista uhreja? Ja päteekö sama juttuihin huumeiden käyttäjistä kuvineen ja tarinoineen? On kuin kaikki tuntisivat jonkun huumeiden käytön uhrin. Media on tuonut huumeiden ongelmakäytön jokaisen elinpiiriin.

Anglosaksisten maiden media eroaa suomalaisesta mediasta tietyin tavoin. Tällainen on esimerkiksi se, millaisilla uutisilla on uutisarvoa. Suomessa media ei mässäile nuorilla uhreilla. Siinä missä lapset ja nuoret nähdään korkean uutisarvon omaaviksi kohteiksi esimerkiksi Iso-Britanniassa, Suomessa media jättää tarkoituksellisesti lapset ja muut nostamatta juttujen keskiöön juuri haavoittuvuuden takia. Edellä mainitussa Taylorin artikkelissa kerrotaan Australiassa tapahtuneesta tapauksesta, jossa 15-vuotias tyttö menehtyi ekstaasin takia¹²⁴. Naapurintyttömäisen Anna Woodin tarina tuotiin mediassa vahvasti esiin kuvan ja tarinan kera. Suomessa huumeisiin kuolleet henkilöt ja huumeisiin kuolleet nuoret eritoten päätyvät harvemmin lehtien otsikoihin nimen ja kuvan kanssa, vaan kuolemat uutisoidaan arkisemmin. Suomessa median rikosuutisointi on muutenkin enemmän persoonatonta. Uutisessa *Rikoksesta epäillyn kuva päättyy yhä useammin someen – poliisi perustelee tehokkuudella* poliisi kertoo, että kuvien julkaisemista säätelee esitutkintalaki ja poliisin mukaan julkaisua pohditaan aina tapauskohtaisesti – mitä törkeämpi rikos, sen todennäköisemmin kuva laitetaan sosiaaliseen mediaan. Erityistä varovaisuutta poliisi muistuttaa alaikäisten

---

¹²³ Garland 2001, s. 11-12.

¹²⁴ Taylor 2008, s. 373.

kohdalla.¹²⁵ Olisi vaikea kuvitella iltapäivälehtien uutisia henkilöstä, joka on menehtynyt huumeisiin. Suomessa tällainen voisi tuntua myös liikaa yksityisyyttä rikkovalta.

---

¹²⁵ Rikoksesta epäillyn kuva päättyy yhä useammin someen – poliisi perustelee tehokkuudella. Yle.

3.3 Aikaisempaa tutkimusta huumeista mediassa

1994 tehdyssä tutkimuksessa *Reporting on drugs in Nordic newspapers*, median huumekeskustelusta Pohjoismaissa, todettiin Tanskan olevan Pohjoismaista kaikista avomielisin keskustelulle. Tämä näkyi myös siinä, kuka lehdistössä sai ottaa asiaan kantaa. Tanskassa lähes neljännes käytetyistä lähteistä oli lehden toimituksen ulkopuolisia lähteitä, joista tärkeimpänä lähteenä olivat lukijoiden kirjeet. Liberaaliin tyyliin sopivasti ”lukijoiden sivuilla” oli käynnissä väittely, jossa esitettiin väitteitä puolesta ja vastaan kannabiksen käyttöä. 25 vuotta sitten tehdyssä tutkimuksessa todettiin olevan lähes mahdotonta kuvitella vastaavanlaista väittelyä muiden pohjoismaiden lehdissä, joissa julkinen keskustelu on paljon vähemmän aktiivista ja argumentit todennäköisemmin seuraavat virallisen huume politiikan linjaa. Tutkimuksessa arvioitiin vähäisten liberaalien näkemysten syyksi Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa tällaisten argumenttien esittäjien puutetta, sekä lehtien haluttomuutta sallia virallisen huume politiikan vastainen keskustelu.¹²⁶

Piispa on tutkinut sanomalehtien huume aiheista uutisointia. Piispa korosti median tärkeyttä yhteiskunnassa, ja halusi siksi tutkia, millaisia aiheita, teemoja, aineksia ja painotuksia se lukijakunnalleen tarjoaa. Piispa tutki kuka huume jutuissa pääsee ääneen ja mistä jutut kertovat. Myös Piispa huomioi sanomalehtien julkaisemat huumeiden käyttöä ja huume ongelmia kuvaavat ”yksilötason” ”tapauskuvaukset”. Näitä hän huomasi varsinkin iltapäivälehdissä, joiden juttujen hän kuvasi olevan ”huomiota herättäviä, samaistumista tarjoavia ja emotionaalisesti koskettavia tarinoita nuorten ja heidän läheistensä ”huume helvetistä”.¹²⁷ Yksittäisten tapahtumauutisten lisäksi Piispa löysi lehdistä yhteen vetäviä ja taustoittavia juttuja, joissa huumeiden käyttäjät ja huume velalliset nähtiin turvallisuusuhkana osana laajempia ongelmavyöhyttejä, esimerkiksi työsuojelukysymyksenä¹²⁸. Piispa luettelee paljon esimerkki uutisia, ja nostaa esiin sen, että erityisesti uutisten toistuvuus ja laaja kirjo on se, mikä lisää lukijoiden kuvaa huume ongelmasta joka leviää käyttäjien ja heidän läheistensä piiristä kaikille ja kaikkialle julkisiin tiloihin täysin sattumanvaraisesti, niin, että vaara voi kohdata kenet tahansa missä tahansa, ja nostaa esiin sen, kuinka tällaiset uhkakuvat voivat todellisuudessa johtaa suuren yleisön oman elintilan ja liikkumisen kaventumiseen.¹²⁹

---

¹²⁶ Skettring, Hakkarainen, Larsen ja Olsson 1994, s. 39.

¹²⁷ Piispa 2001, s. 465.

¹²⁸ Piispa 2001, s. 466.

¹²⁹ Piispa 2001, s. 467.

Piispa pohti kansan, joka jatkuvasti näitä uutisia näkee, alkavan kysyä mistä huumeet tulevat, miksi niitä käytetään, ja ketkä kehityksestä hyötyvät. Hän huomasi oman aineistonsa juttujen antavan vastauksia hyvin ensimmäiseen ja viimeiseen kysymykseen, mutta huumeiden taustasyistä puhuttaessa juttujen jääneen vähemmälle. Miksi huumerikollisuuden tarjonnalle sitten on kysyntää? Hufvudstadsbladenin yleisönosaston keskustelussa syiksi oli ehdotettu muun muassa sellaisia syitä kuin taloudellinen ja sosiaalinen marginalisoituminen, vanhempien välinpitämättömyys, yleinen piittaamattomuus ja huumeiden romantisointi joissakin nuorisokulttuureissa.¹³⁰

Teemu Rantanen kertoo artikkelissaan *Lehtien huumerikojointelu* (1997) huomanneensa huumeuutisointia tutkiessaan kuinka huumeet nähtiin usein syyksi esimerkiksi perheongelmiin ja muihin sosiaalisiin ongelmiin, ei suinkaan päinvastoin. Vanhempien syylistämistä vältettiin viimeiseen asti.¹³¹ Rantanen kiinnitti huomiota myös siihen että sosiaalitoimen työntekijät eivät korosta huumeiden käytön yhteyttä sosiaalisiin ongelmiin eivät edes käytä sosiaalisen tason selityksiä. Tästä hän nosti esimerkikseen sosiaalipäivystyksen kenttätyöntekijän Seura-lehdessä esittämän kommentin: ”Kenen tahansa lapsi voi kokeilla huumeita, mitään sääntöjä ei ole.” Rantanen korosti, että tässä kommentissa huumeiden käyttö on täysin irrotettu sosiaalisesta kontekstistaan. Hän myös nosti esiin, kuinka huumeiden ja mielenterveyden ongelmien yhteyttä pohdittaessa huumeet nähdään psykoosin aiheuttajaksi eikä esimerkiksi toisinpäin.¹³²

Piispa löysi lehdistä myös tietoa, joka voi suhteellistaa ja lievittää huumeekuvia. Tällaiseksi hän näki huumeongelman vertailun alkoholiongelmaan. Eräs tällainen juttu oli tutkimuksen aikainen julkisuutta saanut WHO:n kannanotto alkoholin aiheuttamista runsaista kuolemista Euroopassa. Toisena suhteellisuutta lisäävänä asiana Piispa näki uutiset, joissa levitettiin tietoisuutta siitä, että muualla Euroopassa huumeiden kokeilu ja käyttö on selvästi yleisempää kuin täällä. Perään hän tosin lisäsi kyseisen tiedon voivan toimia myös huolestuttavana tietona luomalla konkreettisia visioita siitä, mihin Suomessa alkanut huumeongelma voi levitessään johtaa. Tästä esimerkiksi hän nosti Helsingin Sanomien uutisen vuodelta 2000; ”Suomessa näyttää käyvän samalla tavalla kuin monessa muussa Euroopan maassa, jossa taistelu muodiksi muuttuneita huumeita vastaan on jo hävitty: laittomien päihteitten viihteenomainen käyttö on tullut nuorisokulttuuriin jäädäkseen”.¹³³

---

¹³⁰ Piispa 2001, s. 465.

¹³¹ Rantanen 1997, s. 208.

¹³² Rantanen 1997, s. 205.

¹³³ Piispa 2001, s. 463.

Piispa huomasi, että itse huumeiden tarjonnasta eli kotimaisesta ja kansainvälisestä huumevälityksestä ja kaupasta tehdyissä jutuissa huumerikollisuus kuvataan järjestelmällisenä ja järjestäytyneenä, johon liittyy myös paljon muuta rikollisuutta. Jutuissa puhujina ovat muun muassa keskusrikospoliisi ja sittemmin itse huumerikoksista tuomittu silloinen Helsingin rikospoliisin huumerikososaston päällikkö Jari Aarnio.¹³⁴ Piispa toteaa, että jutuissa piirtyy kuva ammattimaisesta, erittäin tuottoisasta, liigoiksi järjestäytyneestä huumerikollisuudesta. Eräs piirre aineistossa huumerikollisuudesta oli myös juttujen keskittyminen pääasiassa Suomeen. Piispa näki tämän ongelmaksi ja voivan aiheuttaa sekaannusta ja hämminkiä, huumeiden tuotannon, kaupan ja käytön ollessa kansainvälisiä ilmiöitä, jotka vaikuttavat globaalisti taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Piispa näki, että jos maailmanlaajuiset kytkennät eivät kiinnosta uutistoimittajia, suuren yleisön huumetietämys jää puutteelliseksi.¹³⁵

Tärkeä Piispan tekemä huomio on se, että kun huumeet tuodaan esiin näin suurena ongelmana, herää kysymys mitä tälle ongelmalle sitten yritetään tehdä? Piispan mukaan ratkaisuksi huume- ja muuhun rikollisuuteen tarjoutuvat jutut, joissa poliisin toimia korostetaan. Hänen aineistossaan nämä muodostivat suurimman aiheryppään. Piispa näki uutisten poliisin kiinniotoista ja huumerikollisuudesta omaavan tietynlaisen kaksoisviestin. Ne ruokkivat kuvaa huumerikollisuudesta kovana rikollisuutena, mutta korostavat samalla kuvaa poliisista ja oikeuslaitoksesta vahvoina vastatoimijoina ottamassa kiinni ja tuomitsemassa rikollisia.¹³⁶

Kaikkiaan Piispa näki, että sanomalehtiutisoinnin perusteella muodostuu kuva, että niin viranomaiset kuin muutkin kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat tietoisia huumeongelmasta, ja meneillään on laaja huumeiden vastainen mobilisaatio. Samalla lehdistä on kuitenkin luettavissa viestejä tämän mobilisaation, poliisin ja muiden viranomaisten toiminnan riittämättömyydestä ja voimattomuudesta. Piispa kuitenkin totesi yleisarviokseen sen, että sanomalehtien yksittäiset huumeuutiset on tehty perinteisen, totuudellisuuteen pyrkivän uutisjournalismin kriteerien mukaisesti, ja totesi tiettyjen aiheiden jäävän vähälle huomiolle ehkä siksikin, että niistä on vaikea tehdä uutisia. Tällaisia ovat esimerkiksi huumeiden käytön taustasyyt ja huumeiden tuotannon ja kaupan globaalit kuviot.¹³⁷

Median synkät viestit heijastuivat Piispan mukaan vahvasti kansalaisten asenteissa ja mielipiteissä:

---

¹³⁴ Huumerikoksista tuomittu Jari Aarnio vaati vapauttamistaan – Hovioikeus sanoi ei.

¹³⁵ Piispa 2001, s. 468.

¹³⁶ Piispa 2001, s. 468.

¹³⁷ Piispa 2001, s. 461.

suuri enemmistö suhtautui huumeisiin jyrkän kielteisesti¹³⁸. Vielä vahvemmassa uutisen vallasta kertoi se, että huumeiden käytön yleistyminen nostettiin Piispan tutkimuksen aikaan kyselyissä Suomen pahimmaksi ongelmaksi esimerkiksi työttömyyden ja muuttoliikkeen edelle¹³⁹.

---

¹³⁸ Piispa 2001, s.470.

¹³⁹ Piispa 2001, s. 470.

4 Miten mediassa puhutaan huumeista

4.1 Tutkimuskysymykset

Päätutkimuskysymyksenä empiirisessä osuudessa oli se, miten huumeista puhutaan Ylen ja Helsingin Sanomien uutisissa kahden kuukauden mittaisena ajanjaksona. Suoritin kaksi analyysia. Suuremmalle joukolle juttuja (87) tein pintapuolisemman analyysin, jossa luokittelin juttuja määrällisesti. Pienemmälle, huumeiden käyttäjistä kertovalle aineistolle (11) tein syvemmän analyysin, jossa paneuduin todella siihen, millaisena huumeiden käyttö ja käyttäjä esitetään.

Päätutkimuskysymys jakaantui suuremman aineiston kohdalla seuraaviin alakysymyksiin:

- a. onko juttu ulkomaan, kotimaan, vai paikallinen uutinen
- b. mistä näkökulmasta juttu on kirjoitettu
- c. ketä jutussa on käytetty lähteenä?

Pienemmästä aineistosta (11 juttua) etsin vastauksia sellaisiin kysymyksiin kuin millaisena tyyppikäyttäjä esiintyy? Millaista elämää huumeiden käyttäjä elää? Onko hänellä elämässään muita ongelmia, vai onko hänen elämänsä kunnossa esimerkiksi koulun, työn, parisuhteiden tai terveyden saralla? Millainen käsitys huumeiden käyttäjällä itse on omasta käytöstään, kokeeko käyttäjä käytön pysyvän hallinnassa vai kenties hallitsevan muuta elämää? Tarkastelin sitä, millaisena huumeiden käyttö nähdään. Pohdin asiaa myös yhteiskunnan näkökulman kautta ja laajemmassa kontekstissa niin, että luokittelut toimivat suuntaa antavina syvemmälle pohdinnalle.

Luokittelin juttuja seuraavien ehtojen mukaan:

- a. henkilön elämä pyörii huumeiden ympärillä
- b. henkilön muu elämä on kunnossa (esim. työ, opiskelu, sosiaaliset suhteet)
- c. käyttäjän elämässä muita ongelmia (esim. rikoksia, terveysongelmia)
- d. käyttö on ongelmakäyttöä
- e. käyttö on viihdekäyttöä
- f. käyttäjän kokee käytön olleen hallitsematonta hallittua
- g. käyttäjä kokee käytön olleen hallittua
- h. suonensisäisten huumeiden käyttöä
- i. jutussa pohdittu käytön syitä, tai huomioitu sosiaalisia syitä
- j. huume kuvia suhteuttavia asioita (esim. vertaaminen alkoholiin, reseptilääkkeisiin)
- k. pohdittu huumeiden dekriminointia

- l. mainittu huumeiden käytön hyviä puolia
- m. huumeita tarkasteltiin osana alakulttuuria
- n. käyttäjä katui käyttöönsä

4.2 Aineisto ja menetelmät

4.2.1 Aineisto

Valtakunnallisuuden takia halusin ottaa tarkasteluuni Ylen ja Helsingin Sanomat - kaksi suurinta mediataloa. Helsingin Sanomat on levikiltään Suomen suurin tilattava sanomalehti. Yleisradio, nykyään myös Yle, puolestaan on Suomen eduskunnan alaisuudessa toimiva, julkisen palvelun yleisradiotoimintaa harjoittava mediatalo. Aineistokseni valikoituivat HS.fi ja yle.fi sivustoilta kahden kuukauden ajalta hakusanalla huumeet haetut artikkelit. Artikkeleista valikoin mukaan ne, joissa puhutaan huumeista jättäen pois ne, joissa huumeita ei mainita, ne jotka eivät varsinaisesti käsitelleet huumeita, tai joissa ne mainitaan vain muun jutun sivussa. Tällainen oli esimerkiksi juttu *Kiinan lähetystö muuttaa entisen huumeoparin lokaaliin Kolumbiassa - tarinat kertovat kultahanoista ja salatunneleista*, joka ei muutoin käsitellyt huumeita. Haun alkamispäiväksi laitoin 1.3.2018 ja keräsin tuloksia kahden kuukauden ajalta. Näin juttuja kertyi yle.fi sivustolta 52 ja HS.fi 35, eli yhteensä aineistoksi kertyi 87 juttua. Valitsin Helsingin Sanomat ja Ylen niiden valtakunnallisuuden ja laajan levikin vuoksi. Näillä medioilla on luotettava maine¹⁴⁰; ne ovat niin sanottuja ”laatumedioita”. Halusin valita mediat, jotka eivät ole iltapäivälehtiä, koska jutut niissä ovat usein sensaatiomaisia, ja näiden lehtien päätarkoitus on myydä viihdettä. Sen lisäksi kyseiset mediat ovat aineistona kiinnostavia, sillä siinä missä kyseenalaistamme tiettyjen lehtien sisällön, pidämme Ylen ja Helsingin sanomien juttuja pääsääntöisesti luotettavina.

Kun tutkimusmateriaali mieltään näytteeksi sitä ei pidetä väittämänä todellisuudesta eikä todellisuuden heijastumana, vaan osana tutkittavaa todellisuutta. Näytteenäkökulmasta aineistoksi muotoutuvat jutut itsessään, eikä vain se, mitä jutuissa sanotaan. Kielen systeemiluonne aiheuttaa sen, että yksittäisen sanan merkityksen määrää se, mitkä muut mahdolliset sanat se sulkee pois. Näin voidaan esimerkiksi puhua huumeiden käyttäjistä toimijoina, ja olettaa, että kuulija ymmärtää sulkea toimijosta pois ne, jotka eivät huumeita käytä.¹⁴¹

---

¹⁴⁰ Sanomalehtien Liiton tutkimuksen mukaan 74% pitää painettuja ja digitaalisia sanomalehtiä luotettavina ja 58% tv-kanavia ja niiden verkkopalveluita. Utis- ja ajankohtaismedian tärkeimmät ominaisuudet, Luotettavimmat mediat, Syyskuu 2018, Sanomalehtien liitto, IRO.

¹⁴¹ Alasuutari 2011, s. 118.

4.2.2 Menetelmät

4.2.2.1 Laadullinen ja määrällinen tutkimus

Tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa on käytetty myös määrällistä jaottelua, kun aineistoa on luokiteltu kvantitatiivisesti. Laadullisen tutkimuksen vastinparina pidetään määrällistä tutkimusta, mutta tosiasiaassa määrällinen ja laadullinen eivät sulje toisiaan pois. Alasuutarin mukaan aineiston määrällinen luokittelu voi olla välttämätöntä, jotta aineistoa voidaan analysoida laadullisesti¹⁴². Kokonaisstrategialtaan tutkimus on enemmän kvalitatiivinen kuin kvantitatiivinen.

Alasuutarin mukaan laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta; havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Havaintojen pelkistämisessä voidaan erottaa aineiston tarkastelu ja havaintojen tekeminen, ja sitten havaintojen yhdistäminen. Aineistoa tarkastellaan vain tietystä teoreettismetodologisesta näkökulmasta, kiinnittäen huomiota niihin seikkoihin, mikä on teoreettisen viitekehyksen ja kulloisen kysymyksenasettelun kannalta olennaista.¹⁴³ Omassa aineistossani tällaisia olivat laajemman aineiston kohdalla juttujen julkaisuosio, lähteet ja näkökulma, ja pienemmän aineiston kohdalla se, millainen kuva huumeiden käyttäjästä ja käytöstä jutuissa välittyy.

Alasuutarin mallin mukaisesti tiettyjä kysymyksiä kysymällä saadaan koottua tekstistä erillinen määrä ”raakahavaintoja”.¹⁴⁴ Luokittelin havaintoja luokkiin eri ominaisuuksien mukaan määrällisesti. Seuraava vaihe Alasuutarin mallin mukaisesti on havaintojen yhdistäminen, jolla karsitaan havaintojen joukkoa yhdistämällä havaintoja harvemmaksi joukoksi havaintoja. Tämä tapahtuu etsimällä havainnoista yhteisiä piirteitä tai nimittäjiä, jotka pätevät poikkeuksetta koko aineistoon. Tällöin toimitaan lähtökohtana ajatus siitä, että aineistossa ajatellaan olevan esimerkkejä tai näytteitä samasta ilmiöstä. Kun erilaisia ja toisistaan poikkeavia tapauksia tarkastellaan suhteutettuna kokonaisuuteen, joka on varsinaisena tutkimuksen kohteena, saadaan koottua tiettyjä, yhdistäviä seikkoja.¹⁴⁵ Näin aineistosta alkaa nousemaan jotain toistuvia asioita tai aiempaan tutkimukseen yhteneväisiä seikkoja. Tällöin voi herätä myös lisää aineistolle esitettäviä kysymyksiä. Tätä Alasuutarin mukaan seuraa arvoituksen ratkaiseminen, kun tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden pohjalta tehdään merkitystulkintaa tutkittavasta

---

¹⁴² Ks. KvaliMOTV 7.1 Analyysin äärellä.

¹⁴³ Alasuutari 2011, s. 40.

¹⁴⁴ Alasuutari 2011, s. 40.

¹⁴⁵ Alasuutari 2011, s. 40.

ilmiöstä niin, että pelkistämällä tuotettuja havaintoja tulkitaan johtolankoina muuhun tutkimukseen ja kirjallisuuteen viitaten.¹⁴⁶ Mitä enemmän samaan ratkaisumalliin löytyviä ratkaisuja löydetään, sitä todennäköisemmin ratkaisu on oikea. Kuten Alasuutari muistuttaa, täydellistä tieteellistä varmuutta tieteellinen tutkimus ei koskaan voi saavuttaa. Tarkoituksena on ymmärtävä selittäminen, eli selitysmallien ei oleteta esittävän mitään universaaleja lainalaisuuksia. Olennaista on ilmiön paikallinen selittäminen.¹⁴⁷ Jutut eivät siis kerro absoluuttisesti kaikesta mediasta tai edes kaikesta median huumekeskustelusta, mutta pohtimalla niitä ajankohtaan nähden ja aiemman tutkimustuloksen ja tiedon kanssa keskustellen, voidaan tehdä niistä jotain tähän aineistoon ja ajankohtaan sopivia päätelmiä.

4.2.2.2 Juoni ja kertomus diskurssin muotona

Alasuutari kertoo juonellisuudesta seuraavaa: Teksteissä on erilaisia rakenteita. Joskus tekstikokonaisuudessa on kronologisesti etenevä juoni. Yksinkertainen kertomus on sellainen, jossa on kolme toisiinsa liittyvää tapahtumaa, joista ensimmäinen ja kolmas ovat jonkin asian toteavia, ja toinen on aktiivinen. Kolmas tapahtuma on ensimmäisen tapahtuman muuntunut muoto, ja tähän on päädytty toisen tapahtuman tapahduttua.¹⁴⁸ Kertomuksella diskurssin muotona on huomattava kulttuurinen merkitys ja juuri joukkoviestintä koostuu suuresta määrin juonellisia kertomuksia. Kertomusten kautta välittyy modernille ajalle ominainen kokemus historiasta ja ajallisista muutoksista, ja siten myös modernin yksilön kokemusmaailmaan kuuluu olennaisena osana käsitys muutoksesta ja yksilön ajallisesta kehityksestä. Voidaan puhua biografisesta tietoisuudesta ja kokemuksen tavasta, johon liittyy myös esim. aikamme ilmiö oman tarinansa (elämäntarinat) kertomisesta.¹⁴⁹

Tällaisesta tekstistä voidaan tehdä juonirakenneanalyysi. Juonirakenneanalyysin avulla saadaan tyypiteltä erilaisiltakin vaikuttavia kertomuksia tiettyjen juonteenpiirteiden takia. Edes juonteenkäänteiden ei välttämättä ole pakko olla samoja, mutta merkityksellistä on niiden merkitys tarinassa, ja näiden tapahtumien muodostama juonityyppi.¹⁵⁰ Vladimir Propp (1975) loi tämän ”morfologisen” metodinsa, jonka avulla kertomuksia ja juonitiivistelmiä voidaan verrata toisiinsa abstraktimmalla tasolla¹⁵¹. Siten, esimerkiksi televisiosarjan juonta analysoitaessa vanhempien

---

¹⁴⁶ Alasuutari 2011, s. 46.

¹⁴⁷ Alasuutari 2011, s. 55.

¹⁴⁸ Alasuutari 2011, s. 127.

¹⁴⁹ Alasuutari 2011, s. 129.

¹⁵⁰ Alasuutari 2011, s. 129.

¹⁵¹ Ks. Propp 1975.

sairastuminen voi olla juonteenkäänteinä sellainen, että siitä aiheutuu perheen valtarakenteiden järkkymistä. Vanhemmat tuskin sairastuvat useassa jaksossa, mutta perheen valtarakenteet voivat järkkyyä useammassa. Näin kyetään löytämään heti enemmän yhteneväisyyksiä jaksojen välillä. Sen lisäksi, että juonirakenteen tutkiminen auttaa löytämään kertomusten välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä, se voi johdattaa kertomusten merkitysrakenteen tulkittamisessa, jolloin ymmärretään juonteenkäänteistä ne, joilla on merkitystä tarinan lopputuloksen kannalta.¹⁵²

Päätin tutkia tarinoita niin, että etsin niistä yhdistäviä ja erottavia piirteitä juonirakenteiden tasolla. Lukiessani huumeuutisointia koin tarinoiden usein noudattavan samoja piirteitä. Halusin tutkia, onko asia näin. Laadullisen analyysin vaatimuksenahan Alasuutarin mukaan on, että tutkija pystyisi tekemään aineistosta jotain koko aineistoon päteviä päätelmiä. Alasuutarin ohjeiden mukaan juonirakennetta tutkimalla saadaan löydettyä eri kertomusten välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Sen lisäksi se on avain kertomusten merkitysrakenteiden tutkimiseen. Jos juonirakenneanalyysin avulla on todettu tutkittavien kertomusten olevan ilmiselvästi toisistaan poikkeavia muunnelmia tietystä tai tietyistä juonirakennetyypeistä, tutkimuksessa voidaan edetä pohtimalla ja tekemällä johtopäätöksiä juonirakenteiden kulusta, miksi ne ovat sellaisia kuin ovat, ja mitä ne kertovat muusta todellisuudesta. Johtopäätelmiä voidaan tehdä myös näiden tarinoiden suhteesta muuhun todellisuuteen – sillä kuten sana sulkee pois muita sanoja, sulkee tarina pois muita tarinoita – ainakin kuulijansa mielessä. Jos esimerkiksi esillä on useita tiettyä tapahtumankulkua noudattavia kertomuksia voi lukijalle syntyä käsitys, ettei muunlaista loppua voisi samoilla juonteenpiirteillä ollakaan.¹⁵³

Kafalenos (2006) on määritellyt narratiivin peräkkäisiksi tulkinnoiksi monista tapahtumista. Ihmismieli tekee päätelmiä ja luo kausaaliketjuja näistä tapahtumista tapahtumista. Kun me näemme jonkun raapivan kättään ulkona hyttysten keskellä, mieleemme tekee päätelmän henkilön tulleen hyttysten pistämäksi.¹⁵⁴ Alasuutari on korostanut miten tällä tavalla pienillä seikoilla joita sanomme, voimme vaikuttaa siihen, millaisia päätelmiä kuulija tekee tapahtuma- tai kausaaliketjuista. Alasuutari painottaa, että kertomus on aina kokonainen esitys, johon kuuluu se, että kertoja jotenkin perustelee, miksi tarinansa kertoo. Näin juonirakenneanalyysin ohella voi olla oleellista eritellä myös niitä itse kertomuksen juoneen kuulumattomia lauseita ja elementtejä, joilla kertoja kommentoi tai rakentaa tarinaa tai puhuttelee kuulijaa. Henkilö voi esimerkiksi

---

¹⁵² Alasuutari 2011, s. 129.

¹⁵³ Alasuutari 2011, Juonellisuus.

¹⁵⁴ Kafalenos 2006, s. 2.

alkoholismista vapautumisestaan kertoessaan sanoa, että päätin lopettaa juomisen (korostaa että lopettaminen itsestä kiinni) tai hän voi sanoa että lopetti ulkoisten seikkojen takia (lopettaminen ulkoisista seikoista johtuen). Tällöinkin henkilö antaa jonkin viestin, joka on muu, kuin informaatio siitä, että henkilö on lopettanut juomisen.¹⁵⁵

Fairclough on pohtinut miten sanamuotojen merkitystä tutkittaessa on yhtä olennaista kysyä, miten kieli toimii ideologisesti. Tähän kysymykseen vastaamisen kannalta ovat tärkeitä representaatiot, identiteetit ja suhteet; tiedotusvälineiden kielen ideologisuuteen sisältyy tiettyjä tapoja, joilla maailma esitetään, ja sosiaalisten identiteettien ja sosiaalisten suhteiden rakentuminen tietyllä tavalla.¹⁵⁶ Yhdeksi median keinoksi Fairclough mainitsee nykyuutisten juttelunomaisuuden. Juttelunomaisuus voi olla keino värvätä ihmisiä tehokkaammin yleisöksi ja manipuloida heitä yhteiskunnallisesti ja poliittisesti. Juttelun ideologisena funktiona voi olla neutralisoida ne tavat, joilla todellisuutta representoidaan. Teksti voi näin vaikuttaa tehokkaammin sen kuulijaan.¹⁵⁷ Tekstiä analysoitaessa voi siksi olla hedelmällistä pohtia, onko asia esitetty virallista uutista tuttavallisemmin niin, että tarinankerronta on juttelunomaista.

4.2.2.3 Näin tein

Tallensin aineistoni Nvivo 12:een, jonka avulla sain luokiteltua juttuja systemaattisesti ja tehtyä niihin merkintöjä. Luokittelin juttuja määrällisesti huomatakseni, mitä seikkoja aineistosta nousee esiin. Sen jälkeen kävin tarkemman analyysin kimppuun. Aloin koota aineistosta raakahavaintoja ja huomaamaan tiettyjä yhdistäviä piirteitä tarinoissa. Tämän jälkeen ryhmittelin havaintoja, etsimällä havainnoista yhteisiä piirteitä tai nimittäjiä, jotka pätivät koko aineistoon.

Olin kiinnostunut siitä, minne jutut sijoittuivat. Tätä aloin selvittää Rantalan¹⁵⁸ ja Piispan¹⁵⁹ mallin mukaan jaotteleamalla juttuja ensinnäkin sen mukaan ovatko ne ulkomaanuutisia, kotimaanuutisia vai paikallisia, kaupunkilaisuutisia. Sen lisäksi olin kiinnostunut siitä, ketä jutussa on käytetty lähteenä, eli kuka siinä pääsee ääneen. Lopulta halusin katsoa tarkemmin juttujen sisältöä. Mistä näkökulmasta huumeidien käytöstä puhutaan? Mistä jutut kertovat? Esitetäänkö niissä jokin tarina, ja jos, millainen on tarinan juonirakenne? Vai onko juttu enemmän uutismainen raportti esimerkiksi yksittäisestä huumerikoksesta tai suuremmasta käänteestä järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyen.

---

¹⁵⁵ Alasuutari 2011, s. 140.

¹⁵⁶ Fairclough, s. 23.

¹⁵⁷ Fairclough, s. 24.

¹⁵⁸ Rantala 1997.

¹⁵⁹ Piispa 2001.

Tuodaanko jutussa esiin huumeiden vaarallisuus terveydelle vai puhutaanko siitä ennemminkin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantajana ja poliisin työllistäjänä. Pohditaanko aineistossa sitä, miksi huumeita ylipäätään käytetään?

Perusteellisempaan laadulliseen analyysiin valitsin aineistosta ne kirjoitukset, joissa lähteenä olivat käyttäjät. Mediaa on aikoinaan kritisoitu toimittajien luottamuksesta virallisia tai muita määrättyjä lähteitä kohtaan joihin on viitattu systemaattisesti faktojen lähteenä ja niiden vahvistuksena. Epäluotettaviksi katsottuihin lähteisiin on viitattu vähemmän. On sanottu, että tällaisilla henkilöillä on lupa kokemuksiin, muttei mielipiteisiin.¹⁶⁰ Aineistossa esiintyi useammassa jutussa lähteenä käyttäjiä ja muita tavallisia ihmisiä. Näkemykseni mukaan huumekeskustelussa pääsivät harvoin ääneen huumeiden käyttäjät, joten koin mielenkiintoiseksi tarkastella niitä juttuja, joissa lähteenä oli käytetty nykyistä tai entistä huumeiden käyttäjää tai heidän läheistään. Näitä juttuja lähdin lukemaan tarkemmin kiinnittäen huomiota esimerkiksi siihen, millaisena huumeiden käyttö ja käyttäjä jutussa esitettiin. Oliko jutussa esiintyvä käyttäjä aiempien tutkimuksien mukainen ”narkkaristereotyyppi” tai ”dope fiend”, vai olisiko jutuissa useampia eri käyttäjätyyppejä? Käsiteltäisiinkö jutussa viihdekäyttöä? Kiinnitin huomiota myös juttujen yleisilmeeseen eli siihen, millaisen kuvan ne antoivat huumeiden käyttäjän elämästä.

Todettuani käyttäjän pääsevän ääneen 12 jutussa, halusin syventyä tarkemmin siihen, millaisena kuvataan se ”käyttäjä” joka näissä jutuissa esiintyy. Mediassa kaikista huumeista puhutaan usein yhtenä nippuna. Vaikka esimerkiksi kannabiksen terveysvaikutukset tunnistetaan vähemmän vaarallisiksi kuin tiettyjen muiden huumeiden¹⁶¹, puhutaan kaikista huumeista usein rinnakkain. Sama pätee ”viihdekäyttöön”, joka eronnee ”ongelmakäytöstä” yhtä paljon kuin eri päihteenkin eroavat toisistaan. Kannabiksen tyyppikäyttäjä on nuori kaupunkilaismies, joka polttelee kavereiden tarjoamaa, usein kotikasvatettua marihuanaa satunnaisesti¹⁶². Huomasin, että mediasta puuttuu tällaisen henkilön kommentit huumeiden käytöstä, joten halusin tutkia, millainen käyttäjä mediassa huumeista ja käytöstä puhuu.

Avasin tarkempaa analyysia varten ne uutiset, joissa huumeiden käyttöä oli tarkasteltu käyttäjänäkökulmasta. Näitä oli Ylellä 7 ja Helsingin Sanomilla 5. Kaksi Ylen jutuista oli lähes samoja, ja ne koskivat Jari Sillanpään huumeista kiinnijäämistä. Jätin niistä lyhyemmän jutun pois

---

¹⁶⁰ Scannel 1992, s. 69.

¹⁶¹ Esim. THL fyysisistä haitoista Riippuvuutta aiheuttavien aineiden vertailu.

¹⁶² Hakkarainen ja Karjalainen 2017, s. 30.

analyysistä sen sisällön sisältyessä suurempaan juttuun. Näin juttuja kertyi 11. Aloin käydä juttuja läpi poimien niistä tiettyjä seikkoja, joiden koin yhdistävän juttuja ja ryhmittelin niitä näiden mukaan.

Kun juttuja tutkitaan juonirakenneanalyysin tekemisen näkökulmasta, voidaan alkaa eritellä niistä yhdistäviä juonenpiirteitä. Näin saadaan luotua selkeämpi kuva siitä, millaisia juttuja mediassa esiintyy. Ensinäkemällä jutut saattavat vaikuttaa erilaisilta, mutta kun niitä katsotaan esimerkiksi Proppin morfologisen metodin mielessä pitäen, niistä alkaa nousta esiin yhdistäviä seikkoja.

Käyn tuloksien ohella oleellisissa määrin läpi niiden yhteyteen kuuluvaa pohdintaa. Muu keskustelu tutkimuksen ajatuspohjan kanssa seuraa luvussa 5.

4.3 tulokset

4.3.1 Jutun näkökulma

NÄKÖKULMA	YLE 52	HS 35	JUTTUJA 87
rikollisuus	33	10	43
kansainvälinen huumekauppa	12	7	19
sosiaalinen	7	8	15
käyttäjän	7	5	12
osana alakulttuuria	5	5	10
neutraali tutkimus-	6	4	10
terveydellinen	4	4	8
yhteensä	74	43	117

Jutut jaoteltuna sen mukaan, mistä näkökulmasta huumeista on jutussa puhuttu.

Osassa jutuista on puhuttu useammasta näkökulmasta niin, että juttu voi olla esimerkiksi yhdistelmä käyttäjän näkökulmaa ja terveydellistä näkökulmaa tai sosiaalista näkökulmaa.

Suurin osa jutuista on kirjoitettu käsitellen huumeita rikollisuuden näkökulmasta. Ylellä tällaisia juttuja on 33/52 ja Helsingin Sanomilla 10/35. Ylellä siis suurempi osa jutuista käsittelee huumeita nimenomaan tästä näkökulmasta. Jutut keskittyvät kertomaan sattuneista rikoksista, kuten huumekaupasta, huumeiden vaikutuksen alaisena tehdystä rikoksista tai huumarikollisuuden käsittelystä oikeudessa, tai huumarikollisuuden lisääntymisestä itsessään. Siinä missä Korander puhui lehdistön kyvystä luoda näennäinen rikosaalto luomalla kuvaa rikollisuuden lisääntymisestä¹⁶³, ovat tällaiset uutiset omiaan lisäämään ensinnäkin kansalaisten käsitystä vallitsevasta (huume- ja muun) rikollisuuden määrästä yhteiskunnassa, sekä myöskin sitä kautta vaikuttamaan yhteiskunnalliseen turvallisuudentuntuun. Huumeiden vaikutuksen alaisena ajamisesta kerrottiin useammassa jutussa. Myös tällaiset uutiset voivat lisätä turvattomuuden tunnetta, ja sitä kautta herättää ihmisiä kaipaamaan kovempaa säätelyä huumeiden käytön lisäksi rattijuopumuksen ehkäisyyn. Näin luodaan pelkoa huumeiden käyttäjiä kohtaan, ja juridisoidaan turvattomuuden tunnetta joksikin konkreettiseksi kriminaalipoliittiseksi muutokseksi.

---

¹⁶³ HS: Väkivallan pelko kasvaa todellista vaaraa nopeammin.

Toiseksi suosituin näkökulma on kansainvälisen huumekaupan näkökulma, eli jutut, joissa huumeet tuodaan esiin osana järjestäytynyttä kansainvälistä rikollisuutta, jossa liikkuu suuria rahasummia. Jutuissa esiintyy ilmauksia kuten ”Pirkanmaan kaikkien aikojen suurin huumejuttu paljastui¹⁶⁴”(Pirkanmaa) ja ”Mikään Suomen viranomaisista ei ole paljastanut aiemmin yhtä laajaa huumeliigaa¹⁶⁵”(Savo). Tällaiset uutiset vahvistavat kuvaa poliisista ja tullista kuvaa vahvoina toimijoina huumekaupan pysäyttämässä ja sodassa huumeita vastaan. Sen lisäksi ne voivat luoda kuvan siitä, että huumekauppaa käydään nyt kovempaa kuin koskaan.

Toinen juttu kertoo albaanialaisten huumetikollisten tulosta Suomeen. ”Suoraviivaisia, tehokkaita, kovan luokan aseistautuneita ryhmiä” –otsikoinen juttu kertoo vaarallisten rikollisryhmien toiminnasta ja tulosta Suomeen. Jutussa näiden rikollisten kerrotaan olleen vuosia Euripolissa kovan luokan rikollisten maineessa. Myös tällaiset jutut nostavat esiin käsityksen pahenevasta huumetikollisuudesta. Ne herättävät ihmisten kiinnostuksen ja luovat tunteen siitä, että jotakin vaarallista on vaarassa tapahtua. Ne ovat siten omiaan jäsinyttämään yleistä turvallisuuskäsitystä, ja luovat tarpeen asian kohtaamiseen tehokkaammin rikosoikeudellisin keinoin. Samassa jutussa kerrotaan myös kannabiksen kotikasvatuksen vähentyneen. Miksi tämä ei päätynyt otsikkoon?

Terveydellinen näkökulma on otettu huomioon jutuissa Ylellä 4/52 jutussa ja sosiaalinen näkökulma 7/52 jutussa. Helsingin Sanomilla terveydellinen näkökulma on huomioitu 4/35 jutussa ja sosiaalinen näkökulma 8/35 jutussa. Helsingin Sanomat näyttäisi siis käsittelevän Yleä enemmän huumeiden käytön sosiaalista- ja terveydellistä puolta. Käyttäjänäkökulmasta Yle kirjoitti 7/52 jutussa ja Helsingin Sanomat 5/35 jutussa. Käyttäjänäkökulmasta puhuttiin siis yhteensä 12 jutussa 87 jutusta. Käyttäjänäkökulma siten kuin terveydellinen tai sosiaalinen näkökulma on tärkeässä osassa keskusteltaessa siitä, miten käyttäjien elämään tulisi puuttua. Se voi myös tuoda inhimillisyyttä huumeongelman käsittelyyn, kuin muistuttaen, että huume politiikassa on loppujen lopuksi kyse ihmisten –ehkä sairaiden, kohtelusta.

Huumeiden käyttöä osana alakulttuurillista toimintaa, Yle käsitteli yhdessä ja Helsingin Sanomat 5 jutussa. Tällainen oli esimerkiksi huumeiden käyttö osana muusikon elämää, tai tanssikulttuuria¹⁶⁶. Helsingin Sanomat näyttäytyisi siis hieman monipuolisempaa näkökulmien suhteen. Tämä voi

---

¹⁶⁴ Y33.

¹⁶⁵ Y43.

¹⁶⁶ HS1, HS20.

monipuolistaa keskustelua, ja myös lisätä kuulijakunnan mielenkiintoa aihetta kohtaan. Näkökulmia huumeiden käyttöön lienee vähintään yhtä monta kuin syitä huumeiden käytölle.

4.3.2 Ulkomaan, kotimaan, vai paikallinen uutinen?

Olin kiinnostunut siitä, onko juttu ulkomaan, kotimaan vai paikallinen uutinen. Paikalliset uutiset ovat kaupunki tai paikkakuntaa koskevia uutisia, eli sijoittuvat siten myös kotimaahan. Paikallisissa ja kotimaan uutisissa on mukana myös uutisia, joissa käsitellään esimerkiksi huumekauppaa, jossa on myös kansainvälisiä kytköksiä, mutta jutut on kirjoitettu kotimaahan sijoittuvasta näkökulmasta. Kotimaan uutisia ovat kaikki kotimaa-julkaisuosion uutiset, jotka ovat valtakunnallisia tai esimerkiksi tullin toiminnasta kertovia uutisia. Ulkomaanuutiset ovat uutisia, jotka sijoittuvat puhtaasti ulkomaille.

JUTUN			
JULKAISUOSIO	YLE 52	HS 35	JUTTUJA 87
kotimaa	31	18	49
paikallinen	13	7	20
ulkomaat	8	10	18

Ylellä kotimaan uutisia oli 31 juttua. Paikallisia uutisia oli 13. Ulkomaan uutisia oli 8. Helsingin Sanomilla kotimaan uutisia oli 18. Paikallisia uutisia oli 7. Ulkomaan uutisia oli 10. Jutuista suurin osa on kotimaan uutisia. Ylellä ulkomaanuutisten osuus on pienempi kuin paikkakunta uutisten. Ylen ulkomaanuutisten määrä on pienempi kuin Helsingin Sanomien, vaikka Ylen juttujen lukumäärä aineistossa on suurempi.

Ulkomainen näkökulma on huumeuutisoinnissa tärkeää, sillä huume politiikka on asia, josta on ennenkin päätetty kansainvälisten muuttuneiden asioiden johdosta. Ulkomaanuutiset voivat antaa arvokasta tietoa esimerkiksi vaihtoehtoisista toimintatavoista ja siitä, millaista huume politiikkaa maailmalla harjoitetaan. Sen lisäksi ne voivat suhteuttaa kuvaa kansallisesta huume ongelmasta ja huumeiden käytön määrästä Suomessa ja ulkomailla.

Piispaa (2001) lainatakseni, uutisoinnin keskittyminen kotimaan huume asioihin voidaan nähdä ongelmaksi myöskin siksi, että huumeiden tuotanto, kauppa ja käyttö ovat kansainvälisiä ilmiöitä,

jotka vaikuttavat globaalisti taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Jos näitä maailmanlaajuisia kytkentöjä ei tuoda suuren yleisön tietämykseen, jää siihen vakava aukko.¹⁶⁷

Paikalliset uutiset huumeista voivat saada aikaan kuvan joko siitä, että alueella käytetään paljon huumeita, tai että alueella käytetään muihin alueisiin nähden vähän huumeita. Huumeuutisoinnin tasainen jakautuminen todellisen käytön mukaan antaa todenmukaisen kuvan huumeiden käytöstä paikallisesti ja valtakunnallisesti. Mikäli huumeongelmasta puhutaan paljon oman paikkakunnan ulkopuolisena ongelmana, lukijoiden voi olla vaikea suhteuttaa huumeongelmaa, sillä ajatellaan, että se ei esiinny heidän elinpiirissään. Paikkakunnilla, joissa huumeiden käyttöä ei näy, saattaa uutisten perusteella syntyä epärealistinen kuva siitä, miten huumeiden käyttö suuremmissa kaupungeissa näkyy. Tosiasiassa huumeiden käyttö ei välttämättä suuremmissakaan kaupungeissa näy tavallisten ihmisten arjessa millään tavalla.

Se, että huumeista puhutaan valtakunnallisella tasolla, muttei paikallisella, voi aiheuttaa sen, että ihmiset kyllä tietävät Suomessa vallitsevasta huumeongelmasta, mutta näkevät sen tapahtuvan jossain muualla kuin siellä, mistä he ovat kotoisin. Heidän voi siksi olla vaikea ymmärtää ilmiöitä ja niiden syy ja seuraussuhteita täysin, kun heidän tietämyksensä perustuu siihen, mitä tapahtuu heidän elinpiirinsä ulkopuolella. Heidän voi olla vaikea suhteuttaa huumeongelmaa, kun se ei esiinny heidän elinpiirissään, jolloin heille saattaa median antaman käsityksen mukaan syntyä kuva laajasta huumeongelmasta, joka vallitsee suuremmissa kaupungeissa. Suomalaisten huumeiden käyttöä ja huumeasenteita tutkivasta väestökyselystä selviää, että tarkastelujakson 1996-2014 aikana valtaosa suomalaisista on pitänyt huumeiden aiheuttamaa ongelmaa Suomessa suurena tai kohtalaisena. Tarkasteltaessa mielipiteitä omalla asuinalueella enemmistö on kuitenkin pitänyt ongelmaa korkeintaan vähäisenä¹⁶⁸.

---

¹⁶⁷ Piispa 2001, s. 468.

¹⁶⁸ THL-Raportti 2/2016.

4.3.3 Ketä jutuissa on käytetty lähteenä

poliisi	19	12	31
viranomaiset asiakirjat	11	2	13
käyttäjä	7	5	12
asiantuntija	7	5	12
ulkomainen media	5	6	11
tulli	4	2	6
muu		6	6
yhteensä	53	38	91

Halusin selvittää, keitä käytetään huumeuutisoinnin lähteenä. Yleisin käytetty lähde oli poliisi, joka 87 jutusta oli lähteenä Ylellä 19 jutussa ja HS 12 jutussa, siis yhteensä 31 jutussa. Toiseksi eniten käytetty lähde olivat oikeudenkäyntiasiakirjat tai muut viranomaisen asiakirjat, joita oli käytetty Ylen jutuista 11, Helsingin Sanomien jutuista 2. Itse käyttäjä tai entinen käyttäjä oli lähteenä Helsingin Sanomissa 5 jutussa, ja Yle 7 jutussa. Näistä Helsingin Sanomien jutuista useammassa oman tarinansa kertoi useampi henkilö. Jonkin alan asiantuntija pääsi ääneen Helsingin Sanomissa 5 jutussa, ja Yle 7 jutussa, eli yhteensä 12 jutussa. Joissakin jutuissa oli lähteenä käytetty sekä käyttäjää että jotain asiantuntijaa – tällaisia oli HS 2 juttua ja Yle 3 juttua. Ulkomaisia uutistoimistoja käytettiin luonnollisestikin lähteenä kopioitaessa ulkomaisia uutisia; niitä oli käytetty yhteensä 10 jutussa, Ylellä 5 jutussa ja Helsingin Sanomissa 6. Tulli oli lähteenä Ylellä 4 jutussa, HS 2 jutussa. Muita lähteitä oli Helsingin Sanomissa käytetty Yleä enemmän. Tällaisia olivat esimerkiksi Jari Sillanpään keikan järjestäjä, musiikkivaikuttaja ja kirjailija¹⁶⁹. Osassa kaikista jutuista on käytetty useampaa lähdettä, minkä vuoksi myös taulukoinnissa lähteitä esiintyy useampi, kuin juttuja.

Poliisin, tullin ja muiden virallisten lähteiden käyttö lähteenä on ollut huumeuutisoinnin pysyvä ominaisuus, jonka on huomannut esimerkiksi Rantanen 1997 ja Piispa 2001. Rantasen aineistossa keskustelua kävivät nimenomaan julkisen vallan edustajat, poliisi ja terveydenhuollon henkilökunta. Kannabisyhdistykset eivät päässeet ääneen, eivätkä myöskään vanhempainyhdistykset. Toinen

---

¹⁶⁹ Y16, Y17, Y18, HS19.

Rantasen huomio aiempiin tutkimuksiin verrattuna oli käyttäjien ja ”muut ryhmät” suuri suhteellinen osuus aineistossa, minkä hän näki kertovan huume keskustelun jonkinlaisesta avautumisesta.¹⁷⁰ Myöskään omassa aineistossani kannabisyhdistys ei ollut äänessä yhdessäkään jutussa. Käyttäjien ja entisten käyttäjien kuuleminen tasapuolistaa keskustelua, vaikka viralliset lähteet ovatkin yhä ylivoimaisia. Keskustelun avautumisesta kertoo sekin, että nyt lausumaan on päässyt asiantuntijoiden, käyttäjien ja heidän taustajoukkojensa ja viranomaisten lisäksi myös muita aivan tavallisia ihmisiä, kuten keikanjärjestäjä, musiikkivaikuttaja ja julkisuuden henkilöitä. Huume uutisoinnissa on siten puhujina sellaisiakin henkilöitä, jotka eivät ole itse huumeiden käyttäjiä, tai liity huumeisiin työnsä puolesta. Helsingin Sanomien juttujen määrä aineistossa oli vähäisempi kuin Ylen, joten tämän huomioiden näyttäisi, Ylen käyttäneen suhteessa enemmän poliisia ja viranomaislähteitä siinä missä Helsingin Sanomien lähteiden käyttö on ollut monipuolisempaa.

Fairclough on huomionut toimittajien jopa suunnattoman luottamuksen virallisia tai muuten määrättyjä lähteitä kohtaan, joihin viitataan systemaattisesti faktojen lähteenä ja niiden vahvistuksena. Scannel¹⁷¹ huomioi 1997, kuinka epäluotettaviksi katsottuihin lähteisiin viitataan vähemmän ja huomasi, että mikäli uutisissa esiintyy ”tavallisia ihmisiä”, he ovat esittämässä miten uutiseen reagoidaan, mutta eivät varsinaisina uutisten lähteinä. Tietyillä lähteillä on ollut lupa kokemiseen, muttei mielipiteisiin. Tämä näyttäisi kuitenkin muuttuneen ja yhä useammassa jutussa onkin äänessä käyttäjä, käyttäjän vanhempi, keikkajärjestäjä tai muu.

Sille, miksi poliisit ovat olleet aktiivisina kommentoijina huume keskustelussa, voidaan pohtia useita syitä. Poliisi on lähteenä helppo; poliisi on helppo tavoittaa ja halukas kommentoimaan tapauksia. Sen lisäksi poliisi on luotettava. Muun muassa Hjelm on pohtinut poliisin kommentoivan kaikenlaisia rikoksia mediassa televisiota myöten. Poliisi on ensisijaisesti työnsä luonteen vuoksi sidottu lyhyisiin kommentteihin rikosten laadusta. Hjelm huomioi, kuinka näitä kommentteja saatetaan käyttää sijoittaen ne tukemaan muiden lähteiden esittämää diskurssia.¹⁷² Poliisin käyttö lähteenä aiheuttaa samaa kuin rikollisuusnäkökulmasta kirjoittaminen; tällaiset jutut vahvistavat kuvaa poliisista tehokkaana toimijana, joka kitkee alas rikollisuutta, korostaen poliisia aktiivisena toimijana huume ongelman hoidossa ja yhteiskunnassa muutoinkin. Kainulainen on käsitellyt poliisin merkittävää yhteiskunnallista roolia, sen nauttimaa arvovaltaa ja kansalaisilta saatua

---

¹⁷⁰ Rantanen 1997, s. 205.

¹⁷¹ Scannel 1997, s. 69.

¹⁷² Hjelm 2005, s. 59.

luottamusta: Varsinkin omaan toimivaltaansa kuuluvissa kysymyksissä poliisi esiintyy aktiivisesti asiantuntijana.¹⁷³

Useammassa uutisessa molemmissa medioissa äänessä oli jonkin alan asiantuntija. Tällainen oli esimerkiksi THL:n tutkimusprofessori tai lääkäri¹⁷⁴. Asiantuntijoiden kommentteja voisi olettaa käytettävän mediassa enemmän, sillä uutisten voisi olettaa pohjautuvan juuri faktoihin ja asiantuntemukseen, erityisesti silloin, jos käynnissä on keskustelu yhteiskunnallisista asioista ja mahdollisista lainmuutoksista. Verrattaessa poliisin ja asiantuntijan asemaa huumeuutisoinnissa lähteenä, voisi nähdä ideaalimpana tilanteena sen, että lukijat muodostaisivat mielipiteensä asiantuntemukseen perustuen, esimerkiksi yksittäisen poliisin mielipiteiden sijaan. Toisaalta esiin nousee myös kysymys asiantuntijuudesta. Kenen kommentteja mediassa voidaan esittää asiantuntija-asemassa ja legitimoiko asema kommenttien paikkaansapitävyyden?

4.4 Syvempi analyysi

Ylen tarinoissa viidessä jutussa kuudesta huumeiden käyttö näyttäytyi hyvin samanlaisena. Poikkeava, positiivinen juttu kertoi kannabispäivän vietosta Yhdysvalloissa¹⁷⁵. Viidessä jutussa käyttö oli ongelmakäyttöä, joka ei pysynyt hallinnassa ja joka määrittä täysin muuta elämää¹⁷⁶. Viidessä jutussa kaikki henkilöt olivat käyttäneet suonensisäisiä huumeita. Heillä oli elämässään myös muita ongelmia kuten c-hepatiittia, myrkyllisiä parisuhteita, väkivaltaa ja muita ongelmia. Neljässä tarinassa kuudesta mainittiin henkilön tehneen muita rikoksia. Sen lisäksi jutuissa kuvattiin tapahtumia kuten likausten neulojen kaivaminen roskiksesta tai puukotus. Kaikissa viidessä jutussa henkilöt katuivat käyttöönsä.

Käytön syitä pohdittiin kolmessa jutussa, mutta lähinnä rivien välissä. Eräs mainitsi käyttönsä alkaneen raiskauksesta ja ”muista traumaista”. Kaksi mainitsi käytön alkaneen vanhempien asettamien koulupaineiden jälkeen, mutta totesi lapsuudenperheensä olleen hyvä ja ettei tiedä miksi käyttö alkoi. Jutuissa henkilöt kuvaavat vasta käytön lopettamisen jälkeen päässeensä mukaan koulu-tai työelämään ja rakentamaan normaalia elämää.

Yhdessä jutussa on pohdittu huumeiden dekriminälisöinnin vaikutusta esimerkiksi helpomman

---

¹⁷³ Kainulainen 2015, s. 79.

¹⁷⁴ Esim. Y45, HS7, HS18, HS20.

¹⁷⁵ Y21.

¹⁷⁶ Y7, Y15, Y28, Y31, Y41.

avunsaamisen vuoksi. Toisessa on kerrottu joidenkin maiden laillistaneen kannabiksenkäytön. Ylen jutuista yhdessä mainittiin huumeiden käytön hyviä puolia. Tämä oli kannabispäivästä kertova juttu. Tämä oli myös Ylen jutuista ainoa, jossa huumeiden käytöstä kerrottiin viihdekäyttönä, ja käyttö oli normaalin yliopistoelämän lomassa tapahtuvaa käyttöä joka ei hallinnut muuta elämää. Juttu oli myös Ylen aineistossa ainoa jossa huumeiden käyttö ei ollut suonensisäisten huumeiden käyttöä, ja jossa henkilöillä oli itsellään positiivinen kuva huumeiden käytöstään. Juttu sijoittui 1970-luvun USA:an. Juttu oli Ylen jutuista ainoa, joka kertoi huumeista osana alakulttuuria. Jutussa käsiteltiin myös muiden maiden muutoksia kannabiksen laillistamisen suhteen.

Helsingin Sanomissa neljässä jutussa viidestä käyttö esiintyi viihdekäyttönä, joka käyttäjän omasta mielestä pysyi hallinnassa¹⁷⁷. Näistä jutuista kaksi oli sellaisia, johon oli koottu useamman henkilön kertomuksia käytöstään, mutta tarinat noudattivat jutun linjaa. Yhdessä jutussa käytön koettiin olevan ongelmakäyttöä, joka ei pysynyt hallinnassa¹⁷⁸. Tämä oli Jari Sillanpään huumeiden käytöstä kertova juttu. Helsingin Sanomissa henkilöt eivät maininneet huumeiden aiheuttaneen heille terveysongelmia. Ylen jutussa useammalla henkilöllä oli terveydellisiä ongelmia, kuten maksaongelmia. Helsingin Sanomissa kahdessa mainittiin sairaalaan joutuminen alkoholin takia.

Helsingin Sanomien jutuissa yhdessäkään ei mainittu suonensisäisten huumeiden käyttöä. Käyttäjien ei mainittu tehneen muita rikoksia. Käyttäjät eivät myöskään ilmaisseet katuvaransa käyttöä, tai käytön varsinaisesti aiheuttaneen ongelmia heidän muuhun elämäänsä. Juttujen käyttäjät olivat viihdekäyttäjiiä joille käyttö ei aiheuttanut ongelmia. Muutamassa jutussa mainittiin myös ongelmakäyttö¹⁷⁹. Näissä jutuissa tehtiin ero ongelmakäytön ja viihdekäytön välille käytettävän huumeen, käyttötapojen ja yleisen hyvinvoinnin puolesta. Jutuissa nostettiin esiin, etteivät huumeet sovi henkilölle, jolla on elämässään tai elämänhallinnassaan muita ongelmia. Käyttäjät puhuivat huumeiden käytöstä osana elämänvaihetta, joka oli jäänyt taakse, tai oli vielä kesken. Kolmessa jutussa korostettiin muiden elämän osa-alueiden olleen kunnossa esimerkiksi yliopisto-opintojen, sosiaalisen elämän, työn ja mielenterveyden osalta. Kolmessa jutussa nimenomaisesti nostettiin esiin huumeiden käytön mukanaan tuomia hyviä puolia. Tällainen oli esimerkiksi huumeiden vaikutus musiikintekoon tai huumeiden apu itsetutkiskelussa ja oman mielen ymmärtämisessä. Huumeiden käyttö kuvattiin osana alakulttuuria kolmessa jutussa esimerkiksi osana muusikon elämää tai tanssikulttuuria.

---

¹⁷⁷ HS1, HS11, HS16, HS20.

¹⁷⁸ HS6.

¹⁷⁹ Esim. HS20.

Kahdessa jutussa viidestä pohdittiin huumeiden käytön dekriminalisointia ja nähtiin sillä hyötyjä. Tällainen oli esimerkiksi se, että kynns avun pyytämiseen madaltuisi. Huumekuvia suhteellistavia seikkoja oli mainittu neljässä jutussa. Näitä olivat alkoholin ja reseptilääkkeiden haittojen korostaminen huumeiden rinnalla ja niihin nähden, sen mainitseminen, että kahvi, tee ja tupakkakin ovat päihteitä ja huumeiden käytön lopettamisen vertaaminen lihansyönnin lopettamiseen; fyysisen riippuvuuden ohella sosiaaliset ja tottumukselliset siteet vaikeuttavat lopettamista. Viihdekäytöstä kertovien juttujen voisi itsessään katsoa olevan huumekuvia suhteellistavia.

Helsingin Sanomissa huumeiden käyttö näyttäytyy siis erilaisena kuin Ylessä. Helsingin Sanomissa käyttö oli pääsääntöisesti viihdekäyttöä, joka ei aiheuttanut ongelmia muulle elämälle. Elämä oli normaalia elämää, johon huumeet kuuluivat hauskanpitoon liittyvänä osana. Huumeet nähtiin osana elämänvaihetta, joka on jäänyt tai jäänee taakse. Huumeiden käytöstä tunnistettiin hyviä puolia, eikä huumeiden käytön niinkään katsottu aiheuttavan elämään huonoja puolia. Yhteenvetona voisi sanoa, että artikkelien henkilöt kokivat huumeiden käytön tuovan heidän elämäänsä enemmän hyviä, kuin huonoja puolia. Huumeet nähtiin myös osana laajempaa päihdekenttää muiden mietojen ja kovien päihteiden rinnalla, eikä minään yksittäisenä, vaarallisempana luokkana.

Ylen artikkeleissa käyttö oli yhtä juttua lukuun ottamatta suonensisäisten huumeiden ongelmakäyttöä, jonka ympärillä muu elämä pyöri. Huumeet eivät olleet osa hauskanpitoa vaan ennemminkin määrittivät elämää tuoden ongelmia muihin elämän osa-alueisiin. Siinä missä Helsingin Sanomien jutuissa henkilöiden elämä näytti olevan hyvin hallussa, Ylen jutuissa henkilöt olivat alkaneet rakentaa elämäänsä vasta huumeiden käytön lopettamisen jälkeen. Käyttö nähtiin siis vastakkaisena ”normaalille” elämälle, kun Helsingin Sanomien jutuissa se nähtiin osaksi sitä. Ylen jutuissa huumeet toivat enemmän haittaa kuin hyötyä käyttäjien elämään, eikä jutuissa mainittu huumekuvia suhteellistavia seikkoja.

Ylen juttujen tyypikäyttäjä on siis stereotyyppinen suonensisäisten huumeiden käyttäjä, joka tekee rikoksia, ja jonka elämä pyörii huumeiden käytön ympärillä. Näitä lukien voisi vetää sen johtopäätöksen, että huumeiden käyttö on aina ongelmakäyttöä, ja huumeiden käyttäjät ovat kaikki näitä toivottomia narkomaaneja jotka elävät yhteiskunnan ulkopuolella. Helsingin Sanomien juttuja lukiessa mieleen piirtyy kuva viihdekäyttäjistä, jolle huumeet eivät ole ongelma tai aiheuta niitä. Huumeita käytetään kuten muitakin päihteitä. Osassa juttuja on kuitenkin nostettu esiin myös ongelmakäytön olemassaolo, mutta korostettu niitä seikkoja, jotka erottavat sen viihdekäytöstä.

4.4.1 Käyttäjä ja käyttö

Ylen jutuissa välittyi yksipuolinen kuva huumeiden käyttäjästä, joka on ensinnäkin pääsääntöisesti suonensisäisten huumeiden käyttäjä ja toisekseen ”dope fiend” –tyylinen ”toivoton narkomaani”. Ylen jutut lähes yksipuolisesti vahvistivat edelläkin mainittua ”narkkari”-stereotypiaa, jossa huumeiden himo laittaa tekemään suhteettomia asioita vain aineen saamisen takia. Ylen aineiston tyyppikäyttäjä oli nuorena huumeiden käytön jonkin elämän ongelman takia aloittanut henkilö, joka käytti huumeita mahdollisesti vuosia omistaen elämänsä niille ja niiden ympärillä pyöriville asioille, ja lopettaen vasta jonkin voimakkaan herätyksen myötä. Ylen jutuissa käyttö alkoi usein jonkin traumaattisen kokemuksen jälkeen, tai ujouden ja huonon itsetunnon lääkitykseen. Lopettamiseen johtanut herätys saattoi olla esimerkiksi se, että lääkäri kertoi vaihtoehtoina olevan joko huumeiden käytön lopettaminen tai kuolema. Vaihtoehtoisia herätystapoja oli jokin erityinen tapahtuma esimerkiksi parisuhteessa, tai yksittäinen herättävä, sydäntä riipaiseva kokemus oman lapsen äidinkaipuusta eräällä tapaamiskerralla.

Ylen aineistossa huumeiden käyttäjä teki usein myös muita rikoksia ja oli terveydenhuollon taakkana. Henkilöt ovat useampia aineita käyttäviä sekakäyttäjiä joiden mainitaan käyttäneen ”kaikkia aineita” ja käytössä kuluneen esimerkiksi 10 tai 20 vuotta elämästä. Henkilöt mainitsivat aloittaneensa kevyistä huumeista ja vannoneen itselleen, etteivät käyttäisi suonensisäisiä huumeita, mutta päätyneen kuitenkin lopuksi niitä käyttämään. Henkilöiden käyttö kuvattiin hallitsemattomana. ”Jos minulla on ollut pussi amfetamiinia, en ole ikinä pystynyt lopettamaan ennen kuin pussi on ollut loppu. Se on vaan niin koukuttavaa tavaraa. Sitten sitä nukkuu 24 tuntia ja herää ilman rahaa. Sitten miettii, mistä saisi lisää huumeita¹⁸⁰.”

Monet olivat yrittäneet lopettaa käyttöä monia kertoja, mutta lopettamisen onnistuneen vasta jonkin erityisen, herätyksenä toimineen tapahtuman jälkeen. Tällainen oli esimerkiksi ero narsistisesta ja alistavasta tyttöystävästä, tai lääkärin antama vaihtoehto joko kuolla c-hepatiittiin tai lopettaa käyttö. Useammalla käyttäjällä kuvattiinkin olevan c-hepatiitti. Jutuissa käytön kamaluutta on korostettu sitaatein kuten ”maksani oli niin täynnä arpikudosta että sain kylmiä väreitä¹⁸¹” ja ”Vilma Valleniuksen tarina on niin synkkä, että sitä ei tahdota uskoa¹⁸²”. Kyseisessä jutussa on myös mustelmaisia kuvia ja henkilön kerrotaan tulleen puukotetuksi. Jutuissa toistuu siten juuri se

---

¹⁸⁰ Y31.

¹⁸¹ Y41.

¹⁸² Y28.

stereotyyppinen ”folk devil” –huumeiden käyttäjä, joka sortuu tekemään rikoksia, eikä kykene kontrolloimaan itseään; sellainen käyttäjä, jonka elämää huumeet määrittävät, käyttöä ei kyetä hallitsemaan, siihen kuluu henkilön kaikki rahat, ja liittyy muuta rikollisuutta. Eräässä jutussa käyttäjä kertoo kuinka ”huumeiden vaikutuksen alaisena arvot kääntyvät pääläelleen. -- voi kokea ”sairasta onnistumisen tunnetta”, jos onnistuu tienaamaan huijauksella rahaa¹⁸³”.

Helsingin Sanomien aineistossa näkyy laajempi kirjo erilaisia huumeiden käyttäjiä, jotka käyttävät tai ovat käyttäneet huumeita erilaisista syistä, viihde näihin mukaan lukien. HS:n aineistossa välittyy kuva myös käyttäjistä, joilla käyttö ”on hallussa” ja siitä saatetaan pitää taukoa pitkiäkin aikoja, esimerkiksi stressaavan elämäntilanteen takia. Aineistossa oli viihdekäyttäjiä ja heidän joukossaan Ylen jutuissa esiintymätöntä käyttäjätyyppiä ”itsetutkiskelijat”, jotka hakivat huumeiden käytöltä henkistä kasvua ja parempaa itsetuntemusta. HS:n aineistossa esiintyi siis erilaisia käyttäjiä ja käyttötarinoita. Useammassa jutussa käsitellään huumeiden käyttöä menneisyydessä osana muusikon uraa niin, että tunnistetaan käytöllä olleen hyviä puolia musiikin tekemisessä ja sen olleen osa muusikkona oloa.

Erään jutun käyttäjä kuvataan 25-vuotiaaksi naiseksi, joka opiskelee humanistisessa tiedekunnassa ja tekee kulttuurialan töitä, ja käyttää amfetamiinia ja ekstaasia. Hän on käyttänyt myös LSD:tä ja sieniä, joista jälkimmäisiä teini-iästä asti¹⁸⁴. Huumeiden käytöllä hän kuvaa pyrkimänsä ymmärtämään omaa mieltään paremmin, ja kertoo psykedeelien muuttaneen hänen tajunnantilaansa voimakkaasti. Hän sanoo, ettei usko, että olisi voinut kokea tiettyjä samanlaisia asioita muuten, ilman todella voimakasta henkistä harjoittelua. Hän ei halua käyttöönsä julki tulevaisuuden työnsaannin takia, eikä hänkään ole käyttänyt huumeita viimekuukausina. Hän kertoo syyksi käyttämättömyydelle sen, että elämä on ollut niin hektistä ja stressaavaa, ettei huumeille ole ollut tilaa. Hänkin kokee käyttönsä olevan hallinnassa, eikä pelkää koukkuun jäämistä. Henkilö kokee syyksi olla puhumatta huumeiden käytöstään sen aiheuttaman stigman muiden mielissä, vaikka jutusta käy ilmi, ettei henkilö itse tuomitse huumeiden käyttöään. Samassa jutussa on myös tilastotietoa siitä, kuinka pieni osa Suomen huumeiden käyttäjistä todellisuudessa on ongelmakäyttäjiä, ja kerrotaan suurimman osan huumeiden käyttäjistä käyttävän vain kannabista.

Jutuissa käyttö kuvataan nimenomaan viihdekäyttönä. Henkilöt luettelevat käyttävänsä monia

---

¹⁸³ Y31.

¹⁸⁴ HS20.

huumeita miedoista koviin, mutta luetteloihin eivät mahdu yleisesti suonensisäisesti käytettävät huumeet, vaan huumeet ovat ennemminkin ”bilehuumeina” tunnettuja huumeita. Jutuissa huomiodaan kuitenkin se, että huumeiden käyttö voi olla myös ongelmakäyttöä. Jutuissa on muun jutun ohessa huomautuksia, joissa muistutetaan, että jos elämä ei muutoin ole hallinnassa, voivat huumeet sekoittaa sitä entisestään.

Eräässä jutussa kerrotaan huumekuolemien määrä, ja kerrotaan näihin olevan yleensä syynä heroinin korvaushoidossa käytetty buprenorfiini, jota ei yleensä käytetä satunnais- tai juhlimistarkoituksessa¹⁸⁵. Jutussa kerrotaan, että nuorista aikuisista laittomia huumeita on kokeillut lähes 40 prosenttia, jonka vuoksi THL:n tutkijat ovat ehdottaneet käytön dekriminalisointia. Juttu ei ole ainoa juttu, jossa nähdään dekriminalisoinnin voivan helpottaa huumeiden käytöstä puhumista esimerkiksi lääkärin vastaanotolla, ja siten estävän tilanteita, joissa huumeiden käyttö luisuu käsistä. Juttuun on otettu myös lääkärin kommentti, etteivät satunnaiskäyttäjät aina ymmärrä käytön vaikutuksia arkeen riittävästi, vaikka käyttö voi vaikuttaa keskittymiskykyyn, suoritukseen ja työturvallisuuteen vielä päiviä käytön jälkeen, ja toisen asiantuntijan kommentti kuinka huumeita viihdetarkoituksessa käyttävien elämä on useimmiten hallinnassa, kun taas ongelmakäyttäjän elämä voi pyöriä huumeen, sen hankkimisen ja ottamisen ympärillä.

Samaisessa jutussa asiantuntija muistuttaa kaikkiin päihteisiin liittyvästä kohonneesta tapahtumariskistä ja siitä, että käyttäjillä saattaa olla epärealistinen kuva oman kehon kantokyvystä. Viihdekäytön nähdään voivan liittyä tiettyihin konteksteihin, kuten juhliin tai tapahtumiin. Jutussa nostetaan esiin, että tutkimusten mukaan vain pienen osa niistä 35-vuotiaista jotka ovat käyttäneet huumeita aiemmin elämässään ovat käyttäneet niitä vuoden sisällä – käytön nähdään siis olevan yhteydessä muuhun elämäntilanteeseen ja voivan jäädä pois juhlimiseen liittyvän elämänvaiheen mukana.

Jutuissa tehdään selvä ero ”viihdekäyttäjien” ja ”ongelmakäyttäjien” välille – niin itse aineen kuin käyttötapojen ja tilanteiden perusteella. Huumeiden käytön kuvataan liittyvän esimerkiksi ”tanssikulttuurin” uudelleentuloon, eli hauskapitoon, jossa huumeet voivat olla osa viihteellistä kokemusta, eivät sen tarkoitus. Jutuissa tehdään siis ero huumekuolemiin johtavissa huumeissa ja ”biletyshuumeissa”, sekä niiden käyttäjissä. Jutuissa korostetaan myös alkoholin ja reseptilääkkeiden käytön haitallisuutta. Helsingin Sanomien tarinoissa myöskin korostetaan sitä, että päihteitä ovat niin kovat ja miedot huumeet kuin alkoholi ja päihteitä myös nikotiini ja tee.

---

¹⁸⁵ HS20.

Helsingin Sanomien jutuissa korostuu viihdekäyttö, joka on käyttäjien mielestä hallinnassa. Huumeita saa käyttää esimerkiksi vain kerran kuussa, ja toisinaan käyttö jää pitemmäksikin aikaa katkolle, kun elämässä on muita kiinnostavia asioita. Huumeiden käyttöä kuvataan ryhmätoiminnaksi, joka on samanlainen hauskanpito- ja päihtymiskeino kuin alkoholikin. Omat rajat tulee kuitenkin tietää ja hallita, ja tietää lähteä kotiin, kun on sen aika. Eräässä jutussa jutun käyttäjä Petteri kuvataan henkilöksi, joka pystyy vetämään itselleen rajan ja esimerkiksi omistamaan huumetta käyttämättä sitä: ”Mulla on koko ajan pakastimessa LSD:tä, mutta viime käyttökerrasta on ainakin puoli vuotta aikaa¹⁸⁶.” Tässä on selvä ero Ylen artikkelissa esiintyneeseen henkilöön, joka kuvasi, että hänen oli käytettävä amfetamiinipussi kerralla loppuun. Samassa jutussa toinen henkilö kertoo, ettei pelkää koukuun jäämistä: ”jos voi viettää kuukausia ilman, aineet tuskin vievät yhtäkkiä mukanaan¹⁸⁷.”

Helsingin Sanomien jutuissa henkilöiden puheessa korostuu nimenomaan käytön hallinnan tärkeys. Huumeita ei tule käyttää, jos elämä ei ole ”kontrollissa” muutoin, ja kuinka huumeiden saamisen pakonomainen tarve on lähinnä vastenmielistä. Helsingin Sanomien ja Ylen jutuissa piirtyy kuva kahdesta erilaisesta käyttäjäryhmästä; niistä, joiden keskuudessa huumeita on pakko saada, lievittämään pahaa oloa, ja niistä, joille huumeet eivät kuulu pahan olon kanssa yhdistettäväksi, ja se, että käyttö hallitsee elämää, nähdään vastenmieliseksi.

Näitä juttuja tarkastellen piirtyy mieleen kaksi selkeää linjausta. Helsingin Sanomien lukijan mielessä huumeiden käyttö voi olla viihdekäyttöä tai ongelmakäyttöä. Viihdekäyttö on ”normaalien” ihmisten, kuten erään jutun käyttäjän toimittaja Marja Veitolan nuoruudessa esiintyvää hupia, joka pysyy tai olisi syytä pysyä hallinnassa. ”Oli luotu kuva, että seuraavaksi olen ojan pohjalla tykittämässä heroiinia. En muista, testasinko ensimmäisellä kerralla amfetamiinia, ekstaasia vai kokaiinia, mutta ei se sitä ollut, mitä oli kuvailtu. En mennyt sekaisin, vaan ajattelin, että tämä on ihan kivaa”, Veitola sanoo¹⁸⁸. Helsingin Sanomissa huumeet esitetään niin, että ne ovat viihteellinen lisä tasapainoiseen elämänvaiheeseen, ja luodaan ero niihin, joille huumeet ovat pakokeino stressaavasta/epätydyttävästä elämästä: huumeet ovat sallittuja niille, jotka hallitsevat niiden käytön, mutta niillä, kenellä on ongelmia, eivät huumeet auta, vaan ennemminkin pahentavat niitä.

---

¹⁸⁶ HS20.

¹⁸⁷ HS20.

¹⁸⁸ HS16.

4.4.2 Käytön syitä

Kummassakaan lehdistä ei juuri pohdittu huumeiden käytön syitä, eli sitä, miksi huumeita käytetään. Helsingin Sanomissa huumeiden käytön syinä nostettiin esiin sen elämään tuomat hyvät asiat ja nuoruuden kokeilunhalu. Huumeiden käyttö kuului ilonpitoon siinä missä alkoholikin, ja sen kuvattiin liittyvän esimerkiksi tanssikulttuuriin ja itsetutkiskeluun tai kaveriporukan yhteiseen hengailuun. Helsingin Sanomissa jutuissa nousi esiin muutamia seikkoja, joiden henkilöt näkivät voivan johtaa ongelmakäyttöön. Tällainen oli esimerkiksi se, että on valmiiksi ongelmia, joita huumeiden käyttö sitten pahentaa.

Helsingin Sanomien jutuista voitaisiin vetää sellaisia johtopäätöksiä, että huumeita käyttävällä huumeet voivat pysyä hallinnassa, jos elämässä on muita asioita, jotka kiinnostavat ja motivoivat. Jos muita asioita ei ole, huumeet nousevat helposti elämän ykkösasiaksi, jolla lääkitään tyhjyyden tunnetta.

Ylen jutuissa ei niinkään pohdita käytön syitä. Niissä jutuissa, jossa käyttäjän käytön syitä mainitaan, ovat kohdat lähinnä syitä sivuavia. Asia on esimerkiksi jaettu kuvatekstissä tai sivulauseessa, syitä sen enempää pohtimatta. Käyttäjä esimerkiksi mainitsee ohimennen huumeiden tulleen lääkkeeksi ”tunne-elämän sairauteen”. Rivien välistä näin on luettavissa useammalla, kun runsas päihteidenkäyttö on aloitettu jonkun negatiivisen elämäntapahtuman johdosta tai itsetunnon kasvatukseen. Ylen jutuissa saattoi olla rivien välissä luettavissa nuoren paineita vanhempien kohdalta esimerkiksi koulutuksen suhteen. Kahdessa jutussa henkilö puhui vanhempien luomista paineista koulutuksen suhteen. Ne nuoret, jotka asiaa pohtivat, kuvasivat kuitenkin molemmat perhetaustansa hyväksi, eivätkä osanneet kertoa, miksi juuri he alkoivat käyttää huumeita. ”Leon mielestä olisi tärkeää ymmärtää, että huumeiden käyttäjäksi voi päätyä kuka tahansa¹⁸⁹”, sanottiin eräässä Ylen jutussa.

Tulokset näyttävät samanlaisilta, kuin ne joihin esimerkiksi Piispa (2001) on päätenyt: huumeiden käytön taustasyistä ei juuri puhuta mediassa, vaikka jutuissa voitaisiin pohtia esimerkiksi sellaisia syitä kuin taloudellista ja sosiaalista marginalisoitumista, vanhempien välinpitämättömyyttä, yleistä piittaamattomuutta, ja huumeiden romantisoitua nuorisokulttuureissa. Helsingin Sanomien jutuissa huumeiden käyttöä puitiin esimerkiksi sosiaalisia syitä pohtien, kun taas Ylen artikkeleissa

---

¹⁸⁹ Y31.

sosiaalisia syitä käytölle tuotiin esiin vähemmän, lähinnä todeten tiettyjen asioiden tapahtuneen, pohtimatta niiden yhteyttä huumeiden käyttöön sen enempää.¹⁹⁰

Tulokset muistuttavat siten sitä, mihin päätyi aikoinaan esimerkiksi Rantanen (1997) todetessaan, että huumeet on nähty enemmän syyksi perhe- ja sosiaalisiin ongelmiin kuin toisin päin niin, että vanhempien syylistämistä on vältetty viimeiseen asti¹⁹¹. Nostamalla huumeet syyksi ongelmiin vältetään vanhempien vastuun lisäksi myös yhteiskunnan vastuu. Kun katsotaan yhteiskunnallisten ongelmien kuten työttömyyden, terveysongelmien tai syrjäytymisen johtuvan huumeista, suljetaan silmät siltä vaihtoehdolta, että huumeiden käyttö johtuisikin näistä ongelmista. Näin saadaan syytettyä huumeita jostakin, johon yhteiskunnan tulisi paneutua esimerkiksi sosiaali- ja terveyshuollon keinoin. Ongelmaksi muodostuu se, ettei ongelmaan voida paneutua tehokkain keinoin, jos ei nähdä, missä ongelmalla on juuret.

4.4.3 Suhteellistavia juttuja

Helsingin Sanomissa neljässä jutussa viidestä oli löydettävissä huume kuvia suhteellistavia asioita. Tällaiseksi näin esimerkiksi alkoholin haittojen korostamisen. Useamman muusikon tarinan kertovassa jutussa usea mainitsi alkoholin aiheuttaneen pahimpia haittoja ja yksi kertoi huumeiden käytöstään ja nuoruusvuosistaan kertoessaan ”maanneensa Meilahden sairaalassa *juotuaan* sisuskalunsa mäsäksi”¹⁹². Keith Richardsista ja hänen huumeidentäyteisestä menneisyydestään kertovassa jutussa Richards ”ihmettelee erityisesti Xanaxin ja Percocetin kaltaisten reseptilääkkeiden päihdekäyttöä”¹⁹³. Jutuissa siis korostetaan sitä, että myös reseptilääkkeillä ja alkoholilla saadaan samaa, tai pahempaa tuhoa aikaiseksi kuin perinteisillä huumeilla. Sen lisäksi jutuissa toistuu muistutus, että päihteiden kirjo on paljon laajempi kuin se, mitä yleensä ajatellaan - myös tupakka, kahvi ja jopa kofeiinillinen tee ovat päihteitä. Huumeiden käytön lopettamista sivuavassa jutussa verrataan huumeiden käyttöä lihansyönnin tai kahvinjuonnin lopettamiseen ja muistutetaan vaikeuksien olevan samanlaisia, erityisesti jos fyysisen riippuvuuden sijaan kamppaillaan tavan, psyykkisen riippuvuuden tai ystäväpiirin tapojen kanssa¹⁹⁴.

Ylen artikkeleissa ei ollut huomattavissa edellä mainittuja asioita. Joissain jutuissa saattoi ymmärtää

---

¹⁹⁰ Piispa 2001, s. 465.

¹⁹¹ Rantanen 1997, s. 208.

¹⁹² HS1.

¹⁹³ HS11.

¹⁹⁴ HS6.

käytössä olleen myös reseptilääkkeiden, sillä henkilöt kertoivat käyttäneensä kaikkea. Tarinoissa ei myöskään käyty läpi sitä, oliko henkilöiden huumeiden käyttöä edeltänyt alkoholinkäyttöä, vaan huumeongelman katsottiin alkaneen kannabiksen käytöstä. Siten henkilöiden huumeiden käyttöpolun alkuna nähdään vaikkapa kannabiksen kokeilu runsaan juomisen sijaan, mikä voi vahvistaa stereotypiaa kannabiksesta porttihuumeena sen sijaan, että vahvistettaisiin vaikkapa alkoholin asemaa porttihuumeena. Suhteuttavana voisi nähdä myös sen, että käydään läpi huumeiden käytöstä aiheutuvia hyötyjä ja haittoja ottaen mukaan myös ”tavallisempia haittoja” kuten käytön aiheuttama väsymys. Helsingin Sanomien jutuista saattoi päätellä selkeämmin huumeilla olevan kaikenlaisia, sekä hyviä, että huonoja vaikutuksia.

Yhdessä Ylen artikkelissa tutkija kertoo, miten ”Harva kannabista käyttänyt siirtyy heroiniin. -- keskimääräistä suurempi riski päätyä kovien huumeiden käyttäjäksi on niillä, jotka aloittavat alkoholin käytön poikkeuksellisen varhaisessa iässä”¹⁹⁵ minkä voisi katsoa suhteuttavan huume kuvaa. Samassa jutussa kerrotaan myös Portugalin dekriminalisointien huumeet. Juttu on käyttäjän tarina, johon on yhdistetty asiantuntijan kommentointia. Toisessa jutussa kerrotaan Yhdysvalloissa tietyissä osavaltioissa tehdyistä höllennyksistä kannabiksen suhteen¹⁹⁶.

Helsingin Sanomissa kahdessa jutussa viidestä pohdittiin huumeiden käytön dekriminalisointia ja nähtiin sillä hyötyjä. Tällainen olisi esimerkiksi se, että kynnys avunpyytämiseen madaltuisi, jos henkilön ei tarvitsisi pelätä rikosrekisterimerkintää. Ylen jutuista yhdessä puhuttiin dekriminalisoinnista ja toisessa kerrottiin ulkomailla laillistetun kannabiksen.

4.4.4 Tarinat

Kun juttuja katseltiin niiden juonirakenteen näkökulmasta, uutisointi näytti monipuolisemmalta Helsingin Sanomilla kuin Ylellä. Ylen uutisissa käyttäjien tarinoiden pohjalta voisi muodostaa sellaisen tapahtumien kulun jossa henkilö alkaa käyttää huumeita jonkin huonon elämäntapahtuman tai tilanteen johdosta. Tätä seuraa huumeiden käytön paheneminen riippuvuudeksi, joka etenee jossain kohtaa suonensisäisten huumeiden käyttöön. Huumeita käytetään vuosia, mahdollisesti jopa kaksikymmentä, kunnes käyttö lopetetaan jonkin elämää järjestyttäneen kokemuksen johdosta, mahdollisesti terveydellisestä pakosta. Tänä aikana henkilön elämä on työn, terveyden ja muiden osa-alueiden osalta rappeutunut täysin. Lopetettuaan henkilö on vihdoinkin onnellinen ”saatu

---

¹⁹⁵ Y31.

¹⁹⁶ Y21.

elämänsä takaisin”. Tällainen ”toipumistarina” esiintyi Ylen jutuissa viidessä kuudesta jutusta. Tarinoiden pohjalta voisimme tehdä sellaisia päätelmiä, että huumeiden käyttö johtaa lähes aina c-hepatiitin saamiseen. Toinen päätelmä on se, että käyttö johtaisi aina lopulta suonensisäisten huumeiden käyttöön. Kaksi henkilöä mainitsi vannoneensa itselleen, ettei ikinä koskisi piikkeihin, mutta päätyneensä lopulta silti piikittämään. Tarinoista voisi myös päätellä käytön johtavan tilanteeseen, jossa vaihtoehtoina on käytön lopettaminen tai kuolema.

Helsingin Sanomissa oli kahdenlaisia toistuvia juttutyyppejä. Kahdessa artikkelissa kerrottiin muusikon huumeiden käyttöhistoriasta. Toisessa artikkelissa tarinansa kertoi viisi eri muusikkoa. Huumeita käytettiin osana muusikon elämäntyylä, ja sillä oli positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia musiikin tekemiseen. Huumeilla kerrottiin olevan myös hyviä vaikutuksia itsevarmuuden kautta esiintymiseen: ”Esiintyminen ei ollut koskaan tuntunut siltä”, kuvaili muusikko ensimmäistä kokaiininkäyttökertaansa¹⁹⁷. Näillä henkilöillä huumeet olivat osa päihdehuuruista elämänvaihetta, joka jäi pois elämänvaiheen myötä. Useampi kertoi jättäneensä pois kaikki päihteet teetä lukuun ottamatta. Myös alkoholin haittoja korostettiin. Tällaisen ”muusikkotarinan” lisäksi toinen huumeiden käyttötapa oli ”viihdekäyttö”, jossa huumeita käytettiin alkoholin tavoin normaalin elämän sosiaalisissa tilanteissa juhlissa ja illanvietoissa. Huumeet mainittiin esimerkiksi tanssikulttuuriin liittyvänä. Tällainen käyttö esiintyi yhdessä artikkelissa kahden eri käyttäjän tarinassa. Sen lisäksi sitä sivuttiin yhdessä artikkelissa muun jutun ohessa. Tällainen käyttö nähtiin ongelmattomana päihteidenkäyttönä muuten elämässään menestyvillä ihmisillä. Käyttö on saatettu aloittaa eri tavoin, esimerkiksi kaveriporukan jäljessä tai uteliaisuudesta. Käyttö saattaa loppua kuin itsestään mielenkiinnon puutteeseen, tai se saattaa jäädä pois kaikkien päihteiden poisjättämisen myötä. Käytön nähtiinkin liittyvän tiettyyn elämänvaiheeseen ja jäänevän pois elämänvaiheen muuttumisen myötä. Käyttö, sen aloittaminen ja lopettaminen nähtiin vähemmän dramaattisena kuin Ylen tarinoissa. Ennen kaikkea tarinoissa huumeiden käyttö yhdistettiin hauskanpitoon ja jonkun alaryhmän kulttuuriin.

Ylen jutuissa voitaisiin tarinoita pohtien tehdä sellaisia johtopäätelmiä, että huumeiden kokeilu johtaa aina lopulta huumeongelmaan ja suonensisäisten huumeiden käyttöön, joka päättyy joko kuolemaan tai lopettamiseen pakon edessä. Helsingin Sanomissa annetaan huumeiden kokeilulle myös muita vaihtoehtoisia loppuratkaisuja, kuten elämän jatkaminen ilman huumeiden käytön jatkamista tai siten, että huumeita käytetään satunnaisesti.

---

¹⁹⁷ HS1.

4.4.5 Yleisilme

Helsingin Sanomien jutut olivat yleisilmeeltään kevyitä ja viihteellisiä juttuja joissa huumeista saatettiin puhua muiden, normaalien asioiden lomassa. Tällainen oli esimerkiksi juttu, jossa toimittaja oli kylässä Maria Veitolan luona. Jutun yhdessä kappaleessa Veitola puhui nuoruuden huumekeiluistaan ja siitä, miksi dekriminalisointi voisi olla hyvä asia¹⁹⁸.

Ylen jutut olivat yleisilmeeltään synkempiä, ja niissä huumeista puhuttiin osana rajua ja kovaa elämänpolkua. Yksi Ylen jutuista oli poikkeus. Kannabispäivästä 70-luvun USA:ssa kertova juttu oli luonteeltaan iloinen. Siinä vanhat miehet puhuivat huumeiden käytöstä muun jutun lomassa. Muuten Ylen jutut olivat sellaisia, että lukijalle jää niistä ”varoittava” olo. Osassa Ylen juttuja on käytetty myös kuvia, joko käyttäjistä, huumeista, heroiinista mittakupissa tai huumeruiskusta. Eräässä jutussa on kuva naisen mustelmaisista kasvoista. Jutuilla, joissa henkilö kertoo oman tarinansa kuvansa kera lienee samanlainen vaikutus kuin uhrin siirtymässä rikosraportoinnin keskiöön ja juttelulla – tarinasta tulee paljon läheisempi ja samaistuttavampi. Tarina on kuin ystävältä ystävälle kerrottu varoittava tarina joka koskettanee paljon enemmän kuin vain raportointityylinen juttu siitä, mitä pahaa huumeet voivat aiheuttaa. Sen lisäksi tällaisilla kohahduttavilla jutuilla lienee suurempi uutisarvo.

4.4.6 Huumeiden käyttäjän identiteetti

Huumeiden käytöstä puhutaan mediassa anonyymisti. Huumeiden käytön lopettaneet henkilön saattavat puhua asioista omalla nimellään, mutta aineistosta ei löydy yhtäkään juttua, jossa henkilö esiintyisi omana itsenään ja kertoisi käyttävänsä huumeita. Omalla nimellä huumeiden käytöstään puhuttiin Ylellä kahdessa jutussa ja Helsingin Sanomissa neljässä jutussa. Molemmilla lehdillä yksi juttu kertoi Jari Sillanpäästä, jonka huumeiden käyttö tuli julki hänestä itsestään riippumatta, kun hän jäi kiinni huumeiden käytöstä, eikä siksi, että hän olisi itse vapaaehtoisesti astunut esiin asian kanssa¹⁹⁹. Kaikissa näissä jutuissa käyttö oli jo lopetettu. Useassa käyttö liittyi muusikon elämään ja elämävaiheeseen, joka oli sittemmin jätetty taakse. Näissä jutuissa myös korostettiin, että samalla kun huumeet jäivät taakse, jäivät taakse muutkin päihteet.

Ylen jutuissa huumeiden käytöstä puhuttiin anonyymisti neljässä jutussa. Näissä kaikissa huumeiden käyttö oli jo lopetettu ja ne kertoivat huumeista irti pääsemisen iloista.

---

¹⁹⁸ HS16.

¹⁹⁹ HS6, Y15.

Helsingin Sanomissa huumeiden käytöstään muutetulla nimellä puhuttiin kahdessa jutussa, joista toinen oli muusikoiden käytöstä kertova juttu, jossa osat kertoivat menneestä käytöstään omalla nimellä. Muusikko, joka sanoi käyttävänsä huumeita edelleen, vaati korostetusti identiteettinsä salaamista, eikä suostunut juttuun omalla nimellään. Helsingin Sanomien tarinoissa normaalia elämää elävistä korkeakouluttautuvista nuorista ei huumeista puhuta omalla nimellä. Henkilöt mainitsevat, etteivät halua käyttöönsä julki uskoen sen voivan vaikuttaa tulevaisuudessa esimerkiksi työnhaussa²⁰⁰.

Aineistossa yhdessäkään jutussa nykyinen käyttäjä ei kerro käytöstään omalla nimellään. Tämä kertoo huumeiden käyttöön liittyvästä stigmasta, jonka takia sellaiset ihmiset, joiden käytöstä puhuminen voisi stigmaa vähentää, vaikenivat. Huumeiden käyttö nähdään asiaksi, joka voisi vaikuttaa esimerkiksi työnhaussa. Yhdessäkään jutussa käyttäjä ei astu esiin kertoen elävänsä normaalia elämää ja käyttävänsä huumeita. Näin huumeiden käyttäjä, joka nähdään yhteiskunnan ulkopuolella, myös pysyy sellaisena.

---

²⁰⁰ HS20.

5. Pohdintaa

Kaikkien aineistoni juttujen näkökulmissa korostuivat huumeista rikollisuusnäkökulmasta kertovat jutut. Terveys- ja sosiaalisesta näkökulmasta käyttöä käsitteleviä juttuja oli vähemmän ja Helsingin Sanomilla Yleä enemmän. Huumeet näkyvät uutisissa siis rikollisuuteen liittyvänä ilmiönä.

Erityisesti Ylen uutisissa korostuivat huumeiden käytön ja käyttäjän yhteiskunnalle aiheuttavat ongelmat kuten varkaudet ja terveydenhuollon kuormitus tai toistuvat rattijuopumukset.

Lähteissä poliisi korostui käytettynä lähteenä. Uutiset poliisin toiminnasta huumarikollisuuden taltuttajana ruokkivat kuvaa huumarikollisuudesta kovana rikollisuutena ja korostavat kuvaa poliisista ja oikeuslaitoksesta vahvoina vastatoimijoina ottamassa kiinni ja tuomitsemassa rikollisia.

Koko aineiston analyysissä välittyy sama kuva, jonka esimerkiksi Piispa on huomionut aiemmin²⁰¹. Jutuista välittyy kuva siitä, että meneillään olisi laaja huumeiden vastainen mobilisaatio. Lehdistö välittää kuvaa huumeidenvastaisen sodan käymisestä ja sen tehokkuudesta välittämällä juttuja poliisin menestyksekkäistä operaatioista, joista syntyy kuva, että huumeongelma oltaisiin saamassa talttumaan. Kuva lienee kuitenkin väärä, sillä huumeongelmaa on yritetty saada talttumaan jo vuosikymmeniä.

Tarkemmassa analyysissä Ylen jutut olivat yhtä juttua lukuun ottamatta sellaisia, joissa huumeiden käyttö näyttäytyi vahingollisena toimintana, joka aiheutti ongelmia huumeiden käyttäjälle ja ihmisille hänen ympärillään. Jutuissa esiintyi stereotyyppinen huumeiden käyttäjä, jolla on ongelmia kaikilla elämän osa-alueilla. Tämä ei ole mukana työelämässä, ihmissuhteet eivät ole terveitä, ja henkilöillä on mahdollisesti terveysongelmia. Tällaiset kuvaukset ovat omiaan vahvistamaan stereotypioita ja kuvaa huumeiden käyttäjästä ongelmaisena ihmisenä. Kaikki huumeiden käyttäjät eivät ole *ongelmakäyttäjiä*. Miksi käyttäjät Ylen jutuissa yhtä lukuun ottamatta ovat? Aineistossa näkyi Ylen osalta samanlaisia yksilötason tapauskuvauksia, joita Piispa kuvasi tarinoista jotka ovat ”huomiota herättäviä, samaistumista tarjoavia ja emotionaalisesti koskettavia tarinoita nuorten ja heidän läheistensä ”huumehelvetistä”²⁰².

Edellä mainitut jutut ovat omiaan vahvistamaan kuvaa huumeiden käyttäjistä yhteiskunnan ulkopuolisina henkilöinä ja ryhmänä, jolle täytyy tehdä jotakin. Rikollisuudesta kertovat jutut liittävät huumeiden käytön rikollisuuteen ja tekevät siten huumeiden käyttäjän ulkopuoliseksi, rikolliseksi toimijaksi. Ylen artikkelien pohjalta olisi helppo vetää se johtopäätös, että huumeiden

---

²⁰¹ Piispa 2001, s. 461.

²⁰² Piispa 2001, s. 465.

käyttäjät ovat kaikki samanlaisia, ja kaikilla heistä olisi ongelmia. Tästä voi seurata käsitys siitä, että huumeongelmaa vastaan voitaisiin taistella taistelemalla tätä ryhmää vastaan, ja että edes tämän ryhmän ongelmat poistuisivat taistelemalla huumeita vastaan. Tosiasiassa tämä ryhmä on vain pieni osa ja tyyppi huumeiden käyttäjistä, eivätkä tämän ryhmänkään ongelmat välttämättä ole alun perin lähtöisin huumeista.

Voidaan myös pohtia, mikä vaikutus on sillä, kun luodaan kuvaa siitä, että huumausaineen käyttö ei ole ikinä käyttäjänsä hallinnassa? Onko mahdollista, että väitteestä tulee itseään toteuttava ennuste henkilölle, joka käyttää huumeita? Samoin korvaushoidon tärkeyttä lopettamisessa korostamisellakin lienee kaksi vaikutusta. Korvaushoito on tärkeä keino erityisesti suonensisäisten huumeiden käytön lopettamisessa ja tätä ajatusta on syytä tukea. Onko kuitenkin vaarana, että korostamalla korvaushoidon tärkeyttä voi syntyä erityisesti käyttäjien itsensä keskuudessa vaarallinen kuva, ettei lopettaminen ilman korvaushoitoa olisi mahdollistakaan?

Helsingin Sanomien jutuissa esiintyy useampaa käyttäjätyyppiä ja jutuissa huomioidaan mahdollisuus käyttää kaikkia päihteitä kohtuudella tai väärin. Jutut antavat siten todenmukaisempaa kuvaa huumeiden- ja päihteidenkäytöstä ja rikkovat stereotypioita. Helsingin Sanomien jutuissa uudelleen määritellään sitä, mikä on huume, kun päihteinä nähdäänkin kaikki päihteet ja korostetaan laillisten päihteiden haitallisuutta laittomien päihteiden rinnalla.

Ylen jutuissa ei mietitty juurikaan huumeiden käytön syitä. Tämän johdosta voi syntyä kuva, että henkilöllä on ongelmia huumeiden takia. Toinen vaihtoehto on se, että henkilö käyttää huumeita ongelmien takia. Vanhempien syyllistämistä vältettiin viimeiseen asti. Näin vältetään myös yhteiskunnan ja vanhempien vastuu esimerkiksi nuoren pahasta olost. Jos ajatellaan esimerkiksi työttömyyden johtuvan huumeiden käytöstä eikä huumeiden käytön työttömyydestä, saadaan siirrettyä vastuuta siitä, että työttömyys olisi ongelma johon tarttua siihen, että ongelma olisi huumeet. Käsittelemällä elinpiirin merkitystä ongelman synnyssä voitaisiin pohtia myös kriminaalipoliittiselle kontrollille vaihtoehtoisia toimintatapoja. Jos aihe kohdattaisiin mediassa ja julkisessa keskustelussa laajemmin, voitaisiinko huumeiden käyttöön alkaa paneutua esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon keinoin, tai kenties vielä nuorten kotona? Tavallinen kansa luo käsityksensä asioista paljolti median luomien kuvien pohjalta ja rakentaa mielipiteensä mediassa esitettyjen käsityksien varaan. Se, ettei huumeiden käytön syitä juurikaan mietitä mediassa, on

yhtenevää sen kanssa, minkä on aiemmin huomionut esimerkiksi Rantanen²⁰³. Huumeiden käytön syiden pohtiminen voisi lisätä tietämystä huumeiden käytön taustasyistä, ja saada sitä kautta aikaan tehokkaampaa suhtautumista huumeiden käytön vähentämiseksi. Jos huumeiden käytön syyt ymmärrettäisiin sosiaalisiksi, ymmärrettäisiin niihin paneutua sosiaali- ja terveydenhuollon keinoin.

Ylen tarinoissa ei myöskään käydä läpi onko henkilöiden huumeiden käyttöä edeltänyt alkoholinkäyttö. Siten henkilöiden huumeiden käyttöpolun alkuna nähdään vaikkapa kannabiksen kokeilu runsaan juomisen sijaan, mikä voi vahvistaa stereotypiaa kannabiksesta porttihuumeena, sen sijaan että vahvistettaisiin alkoholin asemaa porttihuumeena. Helsingin Sanomien jutuissa korostettiin alkoholin haittoja, mutta ne, jotka kokivat käyttönsä olevan hallinnassa, mainitsivat käyttävänsä myös alkoholia. Heille alkoholi ja huumeet olivat samanlaisia päihteitä, joita voi käyttää, jos käyttö pysyy hallinnassa, mutta joista ongelmia voi tulla, jos on muitakin ongelmia. Joskus vallinnut ajatus huumeiden porttiteoriasta, jossa kannabiksen käyttöä seuraisi aina välttämättä kovien huumeiden käyttö, on sittemmin kyseenalaistettu. Onkin nähty, että nuorena aloitettu juopottelu ja kaveripiiri saattaisivat johtaa kovempien huumeiden käyttöön²⁰⁴. Tämän vuoksi olisi tärkeää miettiä alkoholin asemaa ongelmakäyttäjien päihteiden käytössä. Jos porttiteorian ensimmäinen askel onkin alkoholi, ei huumeisiin kohdistuva kontrolli ole tehokkain keino ongelman hoidossa.

Huumeet oli kuvattu Ylen jutuissa yhtä lukuun ottamatta niin, että vahvistetaan kuvaa yhteiskunnan ulkopuolella olevista huumeiden käyttäjistä ja huumeista jonain sellaisena vaarana, joka uhkaa ketä tahansa nuorta. Se, että jutuissa ei ollenkaan käsitellä huumeiden käyttöön johtaneita syitä johtaa myös siihen, että ajattelempa huumeiden käytön voivan osua meistä kenen tahansa kohdalle, jolloin turvallisimpana vaihtoehtona nähdään huumeiden käytön kieltäminen.

Välittyvä kuva on sama, minkä Piispa huomioi 2001 todetessaan, että jutuista välittyy viesti, että huumeriippuvuus voi sattua kenen tahansa kohdalle sattumanvaraisesti²⁰⁵. Tällainen uutisointi on omiaan vahvistamaan huumeiden näkemistä kaikkia uhkaavana vihollisena, jota vastaan taistella. Se kun voitaisiin nähdä myös esimerkiksi seurauksena yhteiskunnan sosiaalisista ongelmista. Huumeiden käytöstä puhuminen terveydellisistä- tai sosiaalisista näkökulmista voisi olla asian mukaista, sillä huumeriippuvuus on sairaus ja siten terveydellinen- ja sosiaalinen ongelma.

---

²⁰³ Rantanen 1997, s. 208.

²⁰⁴ Päihdelääkäri lyttää perinteisen huumeiden porttiteorian: ”Jos tänään polttaa tupakan, ensi viikolla ei vedä heroiniä”, Iltalehti.

²⁰⁵ Piispa 2001, s. 466.

Huumeiden käyttö on rikos siksi, että se on laissa rikolliseksi säädetty teko.

Samoin kuin uutistarjonnan rikosraportoituminen individualisoi rikoksen esittäen sen irrallaan yhteiskunnan laajemmasta kontekstista jättäen ainoaksi mahdollisuudeksi kontrollin lisäämisen, individualisoi traaginen tarina huumeiden käytön yhden tavan (ongelmakäyttö) nostaen sen huumeiden käytön yleistykseksi, ja irrottaen sen niistä taustalla vaikuttavista yhteiskunnallisista asioista jotka siihen pisteeseen ovat henkilön tuoneet niin, että se jättää yleisölle ainoaksi mahdollisuudeksi kontrollin lisäämisen. Tällaiset jutut tekevät meistä kaikista huumeiden uhreja. Ylen uutisilla voi olla sama vaikutus, kuin uhrin siirtymisellä rikosuutisoinnin keskiöön - viholliskuvan luominen huumeista, jonka seurauksena kansa alkaa vaatia kovempia rangaistuksia ennemmin tunteisiin kuin järkeen perustuen.

Kun huumeiden käyttöä lähestytään lähinnä rikollisuuden näkökulmasta, korostuu mielikuvissa huumeiden käytön yhdistäminen rikollisuuteen ja turvallisuusongelmiin. Huumeuutisten suuresta määrästä voisi katsoa sen lisäävän lukijoiden kuvaa huumeongelmasta joka leviää käyttäjien ja heidän läheistensä piiristä kaikille ja kaikkialle niin, että vaara voi kohdata kenet tahansa missä tahansa. Tällaiset uutiset voivat johtaa suuren yleisön elintilan ja liikkumisen kaventumiseen. Turvallistamisen seurauksena, kriminaalipoliittinen kontrolli kiristyy.

Traagiset huumetarinat ovat omiaan aiheuttamaan huumeiden käyttäjien toiseuttamista normaalin ulkopuolelle, kun huumeiden käyttäjät nähdään jonain erillisenä ryhmänä, jonka toiminta poikkeaa normaalista ja joka toiminnallaan uhkaa yhteiskunnan totuttuja ja turvallisena pidettyjä arvoja ja tapoja. Ylen jutuissa huumeet nähdään viholliskuvana, jota vastaan tulee taistella. Huumeisiin suhtaudutaan jonain pahana, jota tarkastellaan siten, että sitä vastaan voitaisiin taistella, irrottamalla se laajemmasta kontekstistaan ja syy- ja seuraussuhteistaan. Samoin kuin Garland puhui kollektiivisen uhriuden käsityksestä²⁰⁶, voi traagisten huumetarinoiden seurauksena käydä niin, että traagisesta tapahtumasta tulee jotain, jota käytetään oman agendan tukemiseksi poliittisessa pelissä. Kaikki huumeiden käyttö ei itsessään ole sellaista, että se horjuttaisi yhteiskunnan turvallisuutta mitenkään. Esitettäessä huumeiden käyttö sellaisena, mihin liittyy huumeiden käyttäjien tekemiä rikoksia, rattijuopumuksia, pahoinpitelyjä ja järjestäytyynyttä rikollisuutta syntyy kuva huumeiden käytöstä jonain vaarallisena, turvattomuuteen liittyvänä asiana, millä on vaikutusta kaikkien elinpiiriin. Huumeiden käyttö nähdään jonain, mikä sellaisenaan aiheuttaa turvallisuusuhkan ja

---

²⁰⁶ Garland 2001, s. 11-12.

asiana, joka kieltämällä turvallisuusuuskasta päästäisiin eroon. Vahvistamalla kuvaa huumeiden käyttäjästä autoradioita varastelevana, yhteiskuntaan sopimattomana ja sopeutumattomana henkilönä, jonka lapset huostaanotetaan ja jonka c-hepatiittia hoidetaan lääkärissä, luo media ensinnäkin turvattomuutta yhteiskuntaan. Sen lisäksi media luo kuvaa huumeiden käyttäjistä yhteiskunnan taakkana, joiden elämän järjestelyyn koko yhteiskunta ottaa osaa, mikä ei ainakaan paranna suhtautumista huumeiden käyttäjiin.

Helsingin Sanomien jutuissa huumeiden käyttö nähtiin yhteiskunnallisesti neutraalimpana toimena, eikä sen vaikutuksia käyttäjän elinpiirin ulkopuolelle juurikaan tarkasteltu. Jutuissa ei pohdittu esimerkiksi huumeiden ostamisen tukevan järjestäytyneitä rikollisuutta. Eräässä Helsingin Sanomien jutussa lääkärin kommentista voidaan tosin löytää hiven turvallistamista, kun lääkäri muistutti, että viikonloppuna käytetyt huumeet vaikuttavat työkykyyn alentavasti vielä päiviä – huumeet eivät ole vain käyttäjän omaan elinpiiriin vaikuttava asia, vaan myös työturvallisuusongelma joka kuin herättää kysymään: Miltä sinusta tuntuisi, jos esimerkiksi kirurgillasi olisi huumeiden käytön myötä alentunut toimintakyky?

Pääsääntöisesti Ylen jutuissa esiintyvä käyttäjä nähdään normaalin yhteiskunnan ulkopuolisena olentona, huumeiden käyttäjänä, joka on jossain ”niiden” joukossa, josta päästyään huumeista eroon pääsee takaisin ”meidän” joukkoomme. Huumeiden käyttäjien nähdään olevan valtaväestöstä poikkeava ryhmä huumeiden käytön lisäksi myös muilta elintavoiltaan.

Helsingin Sanomissa huumeiden käyttäjä voi olla myös yhteiskunnan normaali, täyspäiväinen jäsen, joka ”käy töissä, urheilee ja kirjoittaa gradua”. Huumeiden käyttäjät eivät ole jonkun toisen ryhmän osa ja ”niitä” vaan ”meidän” joukossamme. Huumeiden käyttäjät nähdään olevan osa valtaväestöä, ja mahdollisesti huumeiden käyttäjiä eräässä elämänvaiheessaan, mutta ei enää toisessa. Huumeiden käyttö ei määritä henkilöä, vaan on vain yksi osa-alue henkilön kaikkien elämän osa-alueiden joukossa. Huumeiden viihdekäytöstä kertovat jutut luovan stereotyyppisen ongelmakäyttäjän rinnalle toisenlaisen huumeiden käyttäjän, eli viihdekäyttäjän. Tutkimustulosten mukaan suurin osa huumeiden käyttäjistä ei elä marginaalissa, joten Helsingin Sanomien jutut tukevat realistisempaa kuvaa huumeiden käyttäjistä ja käytöstä. Tällaiset jutut ovat myös omiaan vähentämään huumeiden käyttäjiin ja käyttöön kohdistuvia ennakkoluuloja.

Toisaalta viihdekäyttäjäkuvan vahvistaminen voi toiseuttaa ongelmakäyttäjiä entisestään asettamalla tämän ryhmän ongelmaiseksi ja ”erilaiseksi” siinä missä viihdekäyttäjien ryhmä

nähdään osana ”tavallista” yhteiskuntaa. Vahvistamalla eroja huumeiden viihdekäyttäjien ja ongelmakäyttäjien välillä vahvistetaan kuvaa ulkopuolisesta ja ongelmaisesta ongelmakäyttäjistä. Siinä missä viihdekäyttäjä käy tanssimassa ja itsetutkiskelee, ongelmakäyttäjä on riippuvainen käyttäjä, jolla on monia ongelmia elämän muillakin saroilla. Tästä voi seurata tämän ihmisryhmän syrjäytymistä ja toiseutumista edelleen. Muun muassa Taylor on kirjoittanut siitä, että kun tiettyjä huumeita neutralisoidaan mediassa, se neutralisoi stereotypioita näiden huumeiden kohdalla, mutta vahvistaa kaksijakoa näihin kuulumattomiin huumeisiin, kuten crackiin ja heroiniin, ja näiden käyttäjiin. Tällöin neutralisoivien juttujen vaikutus onkin päinvastainen osan huumeita kohdalla²⁰⁷.

Stereotyypin huumeiden käyttäjäkuvan vaihtuminen ongelmakäyttäjistä ongelmakäyttäjään ja viihdekäyttäjään on kuitenkin jo keskustelua avaavaa. Jos huumeita on vuoden aikana Suomessa käyttänyt yli kaksisataatuhatta henkilöä, suurin osa ei ole sellaisia käyttäjiä, joiden käyttö vaikuttaisi muiden ihmisten elämään. Suurin osa käyttäjistä on kannabiksen satunnaiskäyttäjiä ja muita viihdekäyttäjiä, jotka käyvät töissä ja rahoittavat oman käyttönsä. Huumeiden käytön pohtiminen yhteiskunnan turvallisuuden kautta vie huomiota niiltä tosiasiallisilta syiltä, miksi huumeita käytetään. Tällöin ongelmaksi muodostuu se, että syntyy epärealistinen kuva siitä, että huumeiden käyttöä ylipäätään voitaisiin vähentää kriminaalipoliittisin toimin.

Ajanjaksona, jolloin huumeista on keskusteltu niiden lainsäädännöllistä asemaa pohtien, voivat runsaat rikollisuudesta kertovat jutut vaikuttaa siten, että kansalaiset kokevat kriminaalipoliittisten toimenpiteiden tarpeen kasvavan. Rikollisuuteen keskittyvät jutut tuovat esiin kaikkien elämään vaikuttavia turvallisuushuomioita. Erityisesti, jos samanaikaisesti ei käsitellä sosiaalisia syitä ja seurauksia huumeiden käytölle, voi seurauksena olla halu kiristää kontrollia sen löystämisen ja vaihtoehtoisten toimintatapojen, esimerkiksi haittojen vähentämistoimien sijaan.

Helsingin Sanomien juttujen voisi katsoa lievittävän huumestereotypioita ja monipuolistavan kuvaa huumeiden käytöstä ja huumeiden käyttäjästä. Välittyvä tieto on siten enemmän yhtenevää nykyaikaisen tieteen käsityksiin esimerkiksi huumeiden tyypikäyttäjästä ja käyttötavoista. Tämä luo realistisempaa kuvaa huumeongelmasta ja voi siten auttaa ratkaisemaan huumeongelmaa tehokkaammin keinoin. Tämä voi myös vahvistaa käsitystä siitä, että tietynlainen käyttö on muodostunut pysyväksi osaksi nuorisokulttuuria, jolle ei siten kannata, eikä edes voi tehdä mitään.

---

²⁰⁷ Taylor 2008, s. 371.

Helsingin Sanomissa puhuttiin myös huumeiden käytön hyvistä puolista, mikä voi auttaa ymmärtämään käyttöä ja pääsemään sen jäljille, miksi huumeita käytetään. Tuomalla lukijakunnan käsitykseen tietoa siitä, miten huumeiden käyttöön kannattaisi suhtautua, saataisiin ryhdyttyä tehokkaampiin toimenpiteisiin asian hoitamiseksi. Vahvistamalla kuvaa huumeiden käytöstä rikosoikeudellisena ongelmana sosiaalisen ongelman sijaan, vahvistetaan virheellistä käsitystä siitä, että huumeiden käyttöä saataisiin parhaiten vähennettyä kriminaalipoliittisin toimin sosiaali- ja terveydenhuollollisten toimien sijaan. Stereotyyppien vahvistaminen hidastaa huumereformin mahdollisuutta antamalla epärealistisen kuvan huumeiden käyttäjistä ryhmänä. Sen lisäksi se sulkee silmät tämän ihmisryhmän ongelmilta ja syyttää huumeita niistä. On olemassa alkoholin ja huumeiden ongelmakäyttäjiä, joiden perimmäinen ongelma eivät ole päihteet, vaan joiden ongelmat kumpuavat jostakin muusta. Halu ongelmakäyttää päihteitä ei poistune ennen kuin ongelma poistetaan, eivätkä kriminaalipoliittiset toimet ole tähän tehokkain ratkaisu.

Yksi median tärkeimmistä tehtävistä on yhteiskunnan faktapohjaisuuden turvaaminen. Monipuolisen tiedon välittyminen on demokratian toteutumisen ehto. Ajanjaksona, jolloin keskustellaan huume politiittista toimista, ideologisesti värittyneen tai yksipuolisen tiedon välittäminen voi vääristää kansalaisten ja päättäjien käsitystä siitä, millä keinoin asiaan tulisi suhtautua. Näin mediassa esiintyvillä mielikuvilla ja tiedoilla on suuri rooli siinä, nähdäänkö esimerkiksi kriminaalipolitiikan muuttaminen tarpeelliseksi.

Haittojen vähentämistoimilla on saatu hyviä tuloksia huumeiden käytön suhteen esimerkiksi tartuntatautien vähentämisessä. Dekriminalisoinnilla on saavutettu hyviä tuloksia huume kuolemien vähenemisessä Portugalissa. Monimuotoisemmat mielipiteet voisivat antaa tilaa uusille tuulille huume politiikassa. Loppujen lopuksi nykyistä huumeiden kieltopolitiikkaa on noudatettu vuosikymmeniä sen tehoamatta. Dekriminalisoinnin pohtiminen niissä jutuissa joissa sitä oli, on keskustelua avaavaa. Vaikka lehdistö ei kertoisikaan mitä ajatella ongelmasta, se voi nostaa pinnalle asioita, joita ajatella.

Helsingin Sanomien jutut näyttävät juttujen näkökulmaa, lähteitä, ja aiheita myöten monipuolisempina, ja sellaisina, että niiden tarkoitus on enemmän tuoda esiin uutta tietoa ja muuttaa käsityksiä kuin vahvistaa vanhoja. Jutuissa käyttäjiä kuvattiin monipuolisemmin; jutuissa puhuttiin viihdekäytöstä ja viihdekäyttäjän näkökulmasta huumeiden käyttöön. Jutuissa kuvailtiin nuoria, elämässä normaalisti menestyviä ihmisiä käyttämässä huumeita yhtenä osana elämäänsä. Tällainen henkilö on yleinen huumeiden käyttäjä 2000-luvun Suomessa, ja siten sen kuuluisi näkyä mediassakin. Monipuoliset jutut ovat omiaan rikkomaan stereotyyppioita ja heikentämään

ennakkoluuloja huumeiden käyttäjiä kohtaan. Erityisesti valtakunnallisten medioiden voisi katsoa olevan asianmukaista ennemminkin lievittää kuin vahvistaa stereotypioita ja vahvistaa yhteiskunnan monimuotoisuutta ja sitä kautta tasa-arvoa esimerkiksi palveluiden ja muun kohtelun suhteen, huumeiden käyttäjienkin kohdalla.

Mikäli Ylellä tai Helsingin Sanomilla on ollut juttujen julkaisussa jokin aatteellinen tai muu agenda, on se selvästi ollut lehdillä eri. Nimenomaan se kuva, mikä lukijan ajatuksiin ja alitajuntaan piirtyy, on lehdillä erilainen. Helsingin Sanomilla oli juttujen tyyli lähteitä ja tyyppejä tarkastellen monipuolisempi, mutta myös yleiskuva välittyy erilaisena. Helsingin Sanomilla on selkeästi liberaalimpi linja juttujen suhteen.

Heräsin myös pohtimaan, onko Helsingin Sanomien toimituksessa nuorempaa väkeä, jolloin juttuja osataan lähteä etsimään ja rakentamaan myös eri näkökulmista. Nuorella toimittajalla voi ensinnäkin olla avoimempi suhtautuminen huumeisiin ja niistä kirjoittamiseen. Toisekseen, hänellä voi olla ystäväpiirin tai muun takia todenmukaisempi näkökulma siihen, millaista huumeiden käyttö on tai voisi olla. Monien ihmisten käsitys huumeista, niiden käytöstä ja vaikutuksista perustuu lehtien juttuihin. Ei kaikilla huumeista kirjoittavilla toimittajilla voikaan vaatia olevan laajempaa tietämystä huumeista; tällöin toimittajan mielessä kuvana saattaa olla yksipuolinen kuva, jonka perusteella toimittaja etsii siihen kuvaan sopivan henkilön haastateltavaksi, ja tämä haastattelu tietenkin tukee tätä kuvaa toimittajan mielessä, mutta myöskin jutun lukijoiden mielessä. Näin pelkkä toimittajan henkilökkin saattaa vaikuttaa jutun sisältöön.

Vaikka asiantuntijat perustavat mielipiteensä analysoimalla potentiaalisia riskejä, rakentaa tavallinen yleisö usein mielipiteensä ja näkökulmansa kulttuurillisten toimintojen kautta niin, että medialla on tässä prosessissa suuri rooli. Kuten on todettu, erityisesti ne, kenellä on itsellään vähän tai ei ollenkaan yhteyksiä huumeiden käyttöön ja huumeiden käyttäjiin perustavat usein mielikuvansa ja käytöksensä siihen, mitä mediassa on esitetty ja siten näihin kuvauksiin huumeiden käytöstä ja huumeiden käyttäjistä. Toki tulee muistaa, etteivät kaikki suhtaudu lukemaansa täysin kritiikittömästi. Jokaisen omilla käsityksillä ja tiedoilla on merkitystä siinä, miten ihminen lukemansa ymmärtää.

Ylen jutuissa korostuu kuva stereotyyppisestä huumeiden käyttäjästä, joka on ongelmakäyttäjä. Helsingin Sanomien jutuissa käsitellään myös huumeiden viihdekäyttöä. Eräs juttutyyppi mikä aineistossa toistui, oli, käyttäjän ja jonkin asiantuntijan, esimerkiksi lääkärin lausuman

yhdistelmäjuttu. Toimittajat puhuivat Ylellä aiemmin päädytyn sisällyttämään juttuja toisten juttujen sisään. Esimerkiksi uutista Portugalin dekriminialisoinnin tuloksista ei ollut julkaistu omana uutisenaan, vaan erästä käyttäjätarinaa sivuavana kohtana. Jutusta olisi varmaan saanut koottua myös oman jutun, mutta jostain syystä näin ei ole tehty. Voisiko syy siihen olla sama; aiheesta kirjoittaminen on jostakin syystä nähty sotivan jotakin periaatteita vastaan, eikä sitä ole siksi haluttu julkaista omana juttunaan.

Kaiken kaikkiaan Ylen jutuissa välittyi nykyistä huume politiikkaa tukeva kuva huumeiden käytöstä ja huumeiden käyttäjästä. Helsingin Sanomissa välittyi kaksi eri tapaa käyttää huumeita; viihde- ja ongelmakäyttö, jonka nähtiin eroavan toisistaan käyttäjiä, käyttötapoja ja haittoja myöten. Voisiko aiemmin käsitelty vallan itsesäilytys kuvastua juuri niin, että tuetaan uutisoinnilla niitä seikkoja, jotka tukevat vallitsevaa lakia, sen sijaan, että tuotaisiin esiin esimerkiksi kyseenalaistavia mielipiteitä ja seikkoja. Kyseenalaistamalla jotakin vallitsevaa asiantilaa kyseenalaistetaan samalla niitä, jotka ovat siitä vastuussa. Näin media ennen kaikkea tukee vallitsevia valtarakenteita ja mielipiteitä.

Pohdittaessa vastausta siihen, onko jutuissa ideologiaa, Ylen jutuissa voisi katsoa olevan juurikin sellaista ideologiaa, jota Hjelmsen tarkoitti puhuessaan hegemonisesta diskurssista²⁰⁸. Huumeiden käyttäjien asema yhteiskunnan ulkopuolella tai alapuolella on niin luonnollistunut, että sillä voidaan perustella huumeita pahana, jolla puolestaan voidaan perustella huumeiden käyttäjän asemaa yhteiskunnan ulkopuolella. Huumeiden haitallisuudesta ja *vaarallisuudesta* on tullut terveeseen järkeen perustuva tieto, jota harvoin kyseenalaistetaan. Haittojen vähentämistoimien puoltaminen kuten piikityshuoneet, heroiinin apteekkijakelu tai huumeiden käytön dekriminialisointi nähdään usein yleistä mielipidettä ja myös vallitsevaa common sense –ajatusta huumeista pahana vastaan sotivana, vaikka se tosiasiaa ajaa huumeista yhteiskunnalle aiheutuvien haittojen vähentämistä. Mediassa näyttäisi vallitsevan kuin konsensus siitä, ettei lehdistössä olisi sopivaa pohtia mahdollisia vaihtoehtoisia toimintatapoja kriminaalipolitiikalle tai jakaa tietoa haittojen vähentämistoimien vaikutuksista Suomessa (esim. yhteiskunnalle kalliiden tartuntatautien kuten HI- tai C-hepatiittivirustartuntojen väheneminen) tai ulkomailla (esim. huume kuolemien voimakas väheneminen Portugalissa). Tarkemman analyysin jutuissa dekriminialisointi ylipäättään mainittiin vain kolmessa jutussa. Millainen vaikutus kriminaalipoliittisesti lievemmän huume politiikan hyvien puolien korostamisella olisi? Miten saataisiin jaettua ymmärrystä siitä, ettei lievempi huumeiden

---

²⁰⁸ Hjelmsen 2005, s. 59.

kriminaalipoliittinen kontrolli tarkoita huumeiden käyttöön kannustamista tai sen hyväksymistä? Pohjoismaissa on vallinnut pitkään konsensus kriminaalipolitiikan suhteen siitä, etteivät kovat rangaistukset vähennä rikollisuutta. Miksi tämä ajatus ei ulotu huumepolitiikkaan asti?

Huumeiden laittomuus ja huumeiden käyttäjien vierastaminen ajaa huumeiden käyttäjät yhteiskunnan ulkopuolelle omaan maailmaansa, jossa aineiden välittäminen, hankkiminen ja käyttö sallitaan. Rikosoikeudellisia seuraamuksia tai leimautumista välttäänsä riippuvaiset ajautuvat järjestäytyneen yhteiskunnan ulkopuolelle, jossa huumeiden käyttö ja muut ongelmat lisääntyvät entisestään. Huumeriippuvaiset siirtyvät täysin normaalin elämän ulkopuolelle niin töiden, ihmissuhteiden kuin muunkin elämän osalta, jolloin paluu normaaliin muodostuu vielä vaikeammaksi ja epätodennäköisemmäksi ongelmien koskettaessa jo kaikkia elämän osa-alueita.

Kirjoittaessani tätä tutkielmaa pohdin, tulisiko huumeiden käyttäjä kirjoittaa yhteen vai erikseen. Huumeiden käyttäjä on yksinkertaisesti joku, joka käyttää huumeita. Huumeidenkäyttäjä puolestaan on itsessään toiseutettu sana, joka leimaa huumeita käyttäneen henkilön huumeita käyttäneiden henkilöiden ryhmään, jota ryhmitellään ja tarkastellaan vain tämän yhden ominaisuuden kautta.

6. Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää, miten media puhuu huumeista. Kysymykseen on haettu vastausta tarkastelemalla median huumeita käsitteleviä juttuja laadullisen analyysin keinoin.

Media vaikuttaa lainsäädäntöön vaikuttamalla ensinnäkin suoraan siihen, mitä asioita julkisen keskustelun, sekä poliittisen keskustelun aiheena on. Media voi nostaa tiettyjä aiheita julkisuuteen, samoin kuin kitkeä aiheita pois. Toisekseen medially on olennainen vaikutus siihen, mitä ihmiset ajattelevat ja siihen, miten he ajattelevat. Media voi esimerkiksi luoda käsityksen rikollisuuden muuttuneesta määrästä ilman, että rikollisuuden määrä tosiasiasa muuttuisi. Näin muuttuu myös kansan käsitys siitä, millaisia toimenpiteitä asia vaatii esim. rikosoikeudellisesti. Media vaikuttaa politiikkaan ja politiikka ja poliitikot mediaan. Samoin kansa vaikuttaa mediaan ja media kansaan. Mediassa on vallinnut pitkään käsitys meneillään olevasta huumeista vastaan käytävästä sodasta.

Tutkimuksen empiirisessä osiossa tarkasteltiin, miten mediassa puhutaan huumeista. Huumeista kertovat jutut keskittyvät paljolti puhumaan huumeista rikollisuuden näkökulmasta, esimerkiksi terveydellisen- ja sosiaalisen näkökulman sijaan. Näin huumeiden käyttö on turvallisettu aihe, jossa huumeiden käyttöä tarkastellaan sen rikollisuusnäkökulmasta, eikä esimerkiksi terveysnäkökulmasta, vaikka huumeriippuvuus on sairaus. Jutut olivat useimmiten kotimaahan sijoittuvia, vaikka huumeet ovat globaali aihe johon kansainväliset sopimukset ja muutokset vaikuttavat. Lähteenä käytettiin eniten viranomaislähteitä, ja uutisissa ääneen pääsi erityisesti poliisi. Helsingin Sanomilla uutisointi oli hieman Yleä liberaalimpaa. Uutisten lähteet olivat Yleä monipuolisempia, ja vaikka virallisten lähteiden määrä oli silti suurin, oli se silti Yleä pienempi. Juttujen julkaisuosioita katsoen Helsingin Sanomat oli Yleä monipuolisempi; Ulkomaan uutisia oli enemmän.

Helsingin Sanomien jutut oli kirjoitettu useammasta näkökulmasta - rikollisuuteen liittyvien juttujen osuus oli Yleen verrattuna pienempi, ja sosiaalista- ja terveydellistä näkökulmaa omaavien juttujen määrä Yleen verrattuna suurempi. Koko aineistosta piirtyvä yleisilme oli huumeet yhteiskunnan turvallisuusongelmana, jota vastaan on käynnissä huumeiden vastainen liike.

Jutuissa ääneen pääsivät myös huumeiden käyttäjät. Keskeinen osa tutkimusta on se, miten Yle ja Helsingin Sanomat puhuvat niissä jutuissa, joissa keskiössä on huumeiden käyttäjän näkökulma

huumeiden käyttöön. Näissä jutuissa Ylen uutisointi osoittautui Helsingin Sanomia konservatiivisemmaksi ja nykyisen huume politiikan mukaiseksi. Ylen uutisissa käyttäjä esitettiin stereotyyppisenä ongelmakäyttäjänä, jonka elämää huumeet hallitsivat. Tällainen uutisointi on omiaan vahvistamaan vallitsevia stereotypioita ja kuvaa huumeiden käyttäjästä yhteiskunnan ulkopuolisena, ongelmaisena henkilönä ja kakkosluokan kansalaisena, ja ajatuksia esimerkiksi sen suhteen, että huumeiden käyttöön tulisi jatkossakin puuttua rikosoikeudellisin keinoin.

Helsingin Sanomissa esiintyi useammanlaisia huumeiden käyttäjätyyppejä. Jutuissa esiintyi viihdekäyttöä ja -käyttäjiä, jotka eivät tunnistanee huumeiden käytön tuoneen elämäänsä ongelmia. Näistä käyttäjistä erotettiin ongelmakäyttäjät niin käyttötapojen, käyttösyyden kuin käytettävien aineidenkin osalta. Käytössä korostettiin käytön hallintaa ja pärjäämistä elämän muilla osa-alueilla. Sen lisäksi Helsingin Sanomissa esiintyi enemmän suhteuttavia asioita. Helsingin Sanomissa korostettiin kaikkien päihteiden, mukaan lukien alkoholin ja reseptilääkkeiden vaarallisuutta, siinä missä Yle keskittyi tyypillisempiin huumeisiin ja niiden aiheuttamiin ongelmiin. Henkilöiden alkoholinkäyttöä ei juurikaan käsitelty. Helsingin Sanomissa tuotiin esille myös huumeiden käytön hyviä puolia. Molemmissa lehdissä huumeiden käytön taustasyitä käsiteltiin vähän.

Helsingin Sanomien uutisointi huumeita koskien oli siis kaiken kaikkiaan monipuolisempaa, ja se esitti huumeiden käyttäjät, käyttötavat ja käyttösyyt monipuolisemmassa valossa. Ylen jutuissa huumeiden käyttäjä nähtiin yhteiskunnan ulkopuolisena olentona, kun Helsingin Sanomissa katsottiin huumeiden käyttäjän voivan olla myös yhteiskunnan normaali jäsen. Ylen jutuissa huumeiden käyttö nähtiin normaalille elämälle vastakkaiseksi asiaksi, kun Helsingin Sanomissa se nähtiin voivan olla myös osa sitä.

Helsingin Sanomien jutut olivat omiaan rikkomaan stereotypioita ja luomaan monipuolisempaa kuvaa huumeiden käyttäjistä. Helsingin Sanomissa pohdittiin ongelmakäytön ja käytön rajoja ja sitä, että huumeiden käyttöön parempi suhtautumistapa voisi olla haittojen vähentäminen ja sitä kautta myös dekriminialisointi. Ylen jutut luovat kuvaa huumeiden käytöstä rikosoikeudellisena ongelmana sosiaalisen sijaan. Jutuissa näkyi turvallistamista ja huumeiden käyttäjän toiseuttamista. Huumeiden käyttöä tarkastellaan yhä paljolti sen aiheuttaman turvallisuusuhan kautta muiden näkökulmien sijaan. Kun diskurssit ylläpitävät yhtä näkökulmaa sulkien samalla pois vaihtoehtoisia tulkinnantapoja, ne toimivat ideologisesti²⁰⁹. Siten erityisesti Ylen jutuissa voisi katsoa olevan

---

²⁰⁹ Hjelm 2005, s. 59.

ideologiaa. Toisaalta kaikki tieto on aina ideologisesti jaettua, koska myös tiedon jakamatta jättäminen on kannanotto, eikä kaikkea tietoa ole ikinä mahdollista jakaa. Näin ”neutraaliksi” jäisivät ainoastaan sellaiset jutut, jotka käsittelet tietyn asian kaikkia puolia, kaikkia vaikutuksia, ja kaikista näkökulmista, kaikenlaisia asiantuntijoita haastatellen

Huumeiden käyttö kuvattiin samankaltaisesti kuin aiemminkin, esittäen se yhteiskunnallisena ongelmana, jota vastaan taistella rikosoikeuden keinoin. Helsingin Sanomien jutuissa oli liberaalimpia piirteitä ja käyttäjäkuva oli monipuolisempi. Huumeiden käyttöön suhtauduttiin kuin päihteidenkäyttöön muutenkin. Huumeongelmaan puolestaan suhtauduttiin näkemällä se yhtenevänä ongelmana muiden ongelmien kanssa, mikä voi avata keskustelua sille, mistä näkökulmasta huumeongelmaa tarkastella.

Median vahvistaessa huumeiden käyttäjien ”narkkaristereotypioita” se vahvistaa kuvaa huumeongelmaisesta yhteiskunnan ulkopuolisina olentoina, mikä lisää entisestään huumeiden käyttäjien vierastamista ja karttamista. Ongelmia voi seurata esimerkiksi työnhaussa tai sosiaalisten suhteiden muodostuksessa, minkä epäonnistuminen taas syrjäyttää käyttäjää lisää.

Viihdekäyttäjämagon välittäminen monipuolistaa kuvaa huumeiden käyttäjistä, mutta vahvistaa kaksijakoa ja kuvaa huumeongelmaisista moniongelmaisina toivottomina ”narkkareina”.

Median välittämät huumestereotypiat vaikuttavat siis kahdella tavalla. Ensinnäkin ne vaikuttavat kansalaisiin luoden kuvaa huumeiden käyttäjästä syrjäytyneenä ”narkkarina”, mikä voi syrjäyttää huumeiden käyttäjiä entisestään ja näin lisätä ongelmia. Toisekseen ne vaikuttavat lainsäädäntöön, kun kansa ja päättäjät näkevät huumeekysymyksen ongelmaisten ihmisten ongelmana, joka vaatii kriminaalipoliittisen kontrollin lisäämistä ongelman kontrolloimiseksi. Tämä voi johtaa siihen, että ongelmaa yritetään taltuttaa väärin keinoin.

Tässä tutkielmassa pohdittiin, kuka mediassa pääsee puhumaan huumeista ja miten niistä puhutaan. Edelleen huumeista ovat äänessä mediassa paljon viranomaiset, mutta myös tavalliset ihmiset ja huumeiden käyttäjät. Vaikka kukaan ei kertonut omalla identiteetillään nykyisestä huumeiden käytöstään, on silti viihdekäyttäjäkuvan ilmaantuminen mediaan uutta ja herättää varmasti keskustelua.

Ylen jutuissa huumeiden käyttö ja -käyttäjä esitettiin stereotyyppisellä tavalla ongelmakäyttäjänä. Helsingin Sanomissa huumeiden käyttö esitettiin ohimenevänä vaiheena, joka oli osa nuoruutta tai

esimerkiksi muusikon elämänvaihetta. Käyttäjä saattoi olla myös tavallista elämää elävä korkeakoulua käyvä nuori. Jutuissa painotettiin, että huumeita voidaan viihdekäyttää ja ongelmakäyttää, mutta korostettiin käyttötapojen ja käytettävien huumeiden eroja.

Kahden kuukauden ajalle huumeista kertovia juttuja oli kahdessa mediassa yhteensä 87. Se tarkoittaa, että ainakin huumeista puhutaan ja aihe kiinnostaa. Helsingin Sanomien uutisointi oli Yleen verrattuna monipuolisempaa, ja siten aiempiin tutkimustuloksiin verrattuna nykyaikaisempaa. Mielenkiintoista nähdä, mihin suuntaan huume keskustelu mediassa seuraavien vuosien aikana kehittyy. Seuraako media huume politiikkaa vai seuraako huume politiikka kenties mediaa?

Liite 1.

Tutkimuksen aineisto

Tutkielman empiirisen osion aineisto. HS.fi ja Yle.fi sivustojen huumeista kertovat jutut ajalta 1.3.-30.4.2018.

YLEISRADIO YLE.FI

Y1

Argentiinalaispoliisit antoivat uskomattoman selityksen kadonneesta huumelastista: Rotat söivät yli 500 kiloa kannabista, 11.4.2018.

Y2

BBC: Uruguay suostuu luovuttamaan "Milanon kokaiinikuninkaan" Italiaan 10.3.2018.

Y3

Entinen vankilanjohtaja: Huumeet ovat Yhdysvaltain rikollisuuden suurin ongelma 13.3.2018.

Y4

Herätys: Koreoiden huippukokous alkoi, alakoululaisia hoidetaan nettiriippuvuuden takia, törkeät huumerikokset lisääntyivät 27.4.2018.

Y5

Hovioikeus kovensi tuomiota: yli 8 vuotta vankeutta Lahden huumevyyhdin päätekijälle 28.3.2018.

Y6

Huumeidenkäyttö näkyy liikenne-ratsioissa – Poliisi: "Koko kirjo on esillä" 23.3.2018.

Y7

Huumeissa ajamisesta kärehtänyt Niko: "Autoihin pitäisi saada puhalluslukot, joissa olisi lisäksi huumeita mittaava tikku" 18.4.2018.

Y8

Huumekuski törttöili rajusti Riihimäellä 30.4.2018.

Y9

Huumekätkö purettiin autokorjaamossa, luovutus kesäteatterin parkkipaikalla – Salakuljetusliigalle vaaditaan pitkiä tuomioita 3.4.2018.

Y10

Huumerikokset lisääntyivät jälleen: Nettikauppa rehoittaa, mutta innostus kannabiksen viljelyyn laimentunut 27.4.2018.

Y11

Huumerikoksia tehtailtu Hämeessä urakalla alkuvuoden aikana 19.4.2018.

Y12

Huumerikoksista tuomittu Jari Aarnio vaati vapauttamistaan – Hovioikeus sanoi ei 21.3.2018.

Y13

Iltalehti: Jari Sillanpäästä epäillään jälleen huumerikoksesta 26.3.2018.

Y14

Jari Sillanpää myöntää hankkineensa noin 110 grammaa metamfetamiinia 27.3.2018.

Y15

Jari Sillanpää myöntää MTV:n haastattelussa käyttäneensä huumeita Thaimaassa: Olen narkomaani ja koen, että kukaan ei voi minua hoitaa 29.3.2018.

Y16

Jari Sillanpään keikka Rukalla peruttu huumekohun takia – "Meillä on nollatoleranssi huumeiden osalta" 29.3.2018.

Y17

Jari Sillanpään keikkaa ei ainakaan vielä peruta Tampereella 3.4.2018.

Y18

Jari Sillanpään kohtalo surettaa musiikkiväkeä – Juhani Merimaa: "Kovien huumeiden käyttö ei katso musiikkigenreä" 30.3.2018.

Y19

Jälleen iso huumejuttu: Marihuanaa 1,4 miljoonan euron edestä jalkaisin, autolla ja rahtina 29.3.2018.

Y20

Kannabiksen viljelystä tuli laillista Zimbabwessa 28.4.2018.

Y21

Kannabispäivä sai alkunsa viiden "Waldon" tapaamisesta jalkapalloharjoitusten jälkeen – viisi seikkaa USA:ssa suositun päivän vietosta 20.4.2018.

Y22

Kokaiininkäyttö moninkertaistui Suomessa, mutta kallis hinta rajoittaa käyttöä – kokaiini leviämässä etelästä muualle maahan 9.3.2018.

Y23

Kolumbian takamailta löytyy Finlandia, jossa huumebisnes kukoistaa – "Aseryhmät ovat siellä,

missä raha liikkuu" 11.3.2018.

Y24

Kovia tuomioita amfetamiinijutussa: välitysorganisaatio toimi Pohjois ja Itä-Suomessa 16.3.2018.

Y25

Lapissa huumeet yleistyvät liikenteessä muuta maata hitaammin 14.3.2018.

Y26

Liivijengi pyöritti Porin seudulta poikkeuksellisen suurta huumekauppaa – netissä ja kadulla kaupattu yli 16 kiloa amfetamiinia 11.4.2018.

Y27

Mies tarjosi 14-vuotiaille huumeita ja pakotti seksiin – käräjäoikeus tuomitsi kolmeksi vuodeksi vankeuteen 24.4.2018.

Y28

Myös ruuhka-Suomen ulkopuolella eletään karua huumearkea – Vilma Valleniuksen tarina on niin synkkä, että sitä ei tahdota uskoa 10.3.2018.

Y29

Organisaatio levitti Subutexia Turun seudulla – Tullin haaviin jäi 150 000 euron arvosta huumelääketabletteja 13.3.2018.

Y30

Pahoinpitelyt Jyväskylän keskustassa vähentyneet, mutta huumekauppa rehottaa 19.4.2018.

Y31

Parikymppisen miehen huumehuuruiseen elämään astui varovainen toivo: "Ensimmäistä kertaa laskin päiviä, että pääsen hoitoon, enkä päiviä, että pääsen pois hoidosta" 31.3.2018.

Y32

Pirikuski vaaransi kaupunkiliikennettä Riihimäellä sunnuntai-iltana 30.4.2018.

Y33

Pirkanmaan kaikkien aikojen suurimman huumejutun oikeuskäsittely alkaa Tampereella 3.4.2018.

Y34

Poliisi epäilee: Netin huumekauppiaat ovat pahoinpidelleet raa'asti paikalle tulleita ostajia Helsingissä 14.3.2018.

Y35

Poliisi paljasti laajan huumeringin: Takavarikoidun omaisuuden arvo satoja tuhansia euroja, sataa ihmistä kuulusteltu ympäri Suomea 27.4.2018.

Y36

Poliisi ratsasi kannabiskasvattamon Kemiönsaarella 26.4.2018.

Y37

Poliisi ratsasi viikonloppuna Serenassa järjestetyn Waterlandteknofestarin – tuloksena 33 rikosilmoitusta huumausaineista 13.3.2018.

Y38

Poliisin tehovalvonta: Kymmeniä huumerikoksista epäiltyjä jäi kiinni 30.4.2018.

Y39

Poliisipäälikkö: Huumekaupan suitsiminen Lahdessa vaikuttaisi huumerikollisuuteen koko maassa 13.3.2018.

Y40

Puolet huumerateista jäi kiinni pääkaupunkiseudulla ja Sisä-Suomessa – Poliisi: Päihdekulttuurin muutos syntyy isoissa Keskuksissa 14.3.2018.

Y41

Reima sai metamfetamiinista kuningasolon, mutta oli vähällä menettää henkensä: "Maksani oli niin täynnä arpikudosta, että tuli kylmiä väreitä" 10.4.2018.

Y42

Salon seudun huumevalvontaiskussa löytyi marihuanaa, amfetamiinia ja muuntohuumetta 23.4.2018.

Y43

Savon Sanomat: Tulli paljasti 178 miljoonan euron arvoisen salakuljetusten sarjan 13.3.2018.

Y44

Suomalaisnaiselle luettiin syytteet Filippiineillä Huumeoikeudenkäynnissä 22.3.2018.

Y45

THL:n professori: Hoitoonohjaus olisi rangaistuksia tehokkaampi keino huumeongelman kuriinsaamiseksi 15.3.2018.

Y46

Trump vaatii huumekauppiaille kuolemantuomiota ja lääkkeiden hintoja alas Yhdysvalloissa 19.3.2018.

Y47

Tulli löysi maastokätköstä yli 18 kiloa amfetamiinia 19.4.2018.

Y48

Tulli: Lääkkeiden laitton maahantuonti on kasvanut räjähdysmäisesti 12.3.2018.

Y49

Tutkimus: Tupakointi altistaa psykoosille 12.3.2018.

Y50

Valtava joukko epäiltyjä – Pirkanmaan kaikkien aikojen suurin huumejuttu paljastui 7.3.2018.

Y51

Vantaan huumeliigan päätekijän tuomio pysyi ennallaan hovioikeudessa – yhden tuomio aleni 12.4.2018.

Y52

Vetelin huumerekoksista vaaditaan vankeutta 19.4.2018.

HELSINGIN SANOMAT HS.FI

HS1

Aamupillerit, päivä-kaljat, amfetamiinia ja sitten lavalle – huumeet ovat aina olleet osa suomalaista musiikkia, ja nyt artistit kertovat huuruksista vuosi-kymmenistä 7.4.2018.

HS2

Cannonballin jäsenten epäillään pyörittäneen laajaa huumekauppaa verkossa – huumeet maksettiin virtuaalivaluuttana, rahat nostettiin prepaidpankkikorteilla 11.4.2018.

HS3

Ensi kesän Jari Sillanpää -musikaali esitetään suunnitelmien mukaan – huumeskandaali lisättiin käsikirjoitukseen 30.3.2018.

HS4

Entinen rikollisjengiläinen perusti jalkapalloseuran pitääkseen nuoret pois huumejengeistä: ”Ne värväävät jopa 11-vuotiaita lapsia mukaan toimintaan” 13.4.2018.

HS5

Entistä useampi kuljettaja ajaa huumeissa tai lääkkeissä – Poliisihallitus: ”Tilanne on hälyttävä” 14.3.2018.

HS6

Fanit toivovat Jari Sillanpään lopettavan huumeiden käytön – Toinen muusikko kertoo HS:lle irti pääsemisen vaikeudesta: ”Yksinäisyys on pahinta” 3.4.2018.

HS7

Helsinkiin halutaan huone, jossa saa piikittää rauhassa huumeita – ”Ei huumeiden käyttö sillä lopu,

että ihmiset pannaan johonkin puistoon piikittämään” 11.4.2018.

HS8

Huumeista käynnyt Jari Sillanpää ei vaikuta ottaneen opiksi virheistään – röyhkeää tähteä ei katsota hyvällä 30.3.2018.

HS9

Huumeliigalla täysin uusi toimintatapa Suomessa – erittäin vahvaa kokaiinia rahdattiin kilokaupalla suoraan Meksikosta Helsinkiin 6.4.2018.

HS10

Jari Sillanpään kesäkeikkoja on peruttu – Lehdet: Taustalla huumerikosepäilyt 28.3.2018.

HS11

Keith Richards haukkui nykyajan huumeet, jätti alkoholin – ja ehdotti Mick Jaggerin sterilointia 1.3.2018.

HS12

Laulaja Jari Sillanpää myönsi, että hänen matkatavaroistaan löytyi metamfetamiinia – Aasiassa huumerikoksista voi saada kuolemantuomion 27.3.2018.

HS13

Liiga lähti hakemaan huumelastia lahtelaiselta huoltoasemalta, myyjä jätti kokaiinin väärään autoon – huume kauppiaille kovat tuomiot oikeudessa 21.3.2018.

HS14

Lontoolaisnuoret jengiytyvät ja tästä vuodesta uhkaa tulla väkivaltaisina vuosikymmeneen – murhien ja puukkoiskujen lisäksi käytettiin syövyttäviä happoja 10.4.2018.

HS15

Maastokätkölle saapunut kommandopipoinen mies tallentui tullin videonauhalle Vuosaarella – kätkössä yli 18 kiloa amfetamiinia 19.4.2018.

HS16

Maria Veitola on yökyläillyt 31 paikassa, ja nyt oli hänen vuoronsa – toimittaja vietti yön Veitolalla ja sai kuulla, milloin juontaja käy Vauva.fi:ssä ja millaisiin törkeyksiin hän törmää 29.4.2018.

HS17

Meksikolainen räppäri tunnusti hävittäneensä kadonneiden elokuvaopiskelijoiden ruumiit hapossa – Kertoí tehneensä töitä huumekartellille 130 euron viikkopalkalla 26.4.2018.

HS18

Metamfetamiini on ”ilkeä huume”, jolla on kirjava käyttäjäkunta – Suomessa käyttö ei painotu viikonloppuihin, paljastavat kaupunkien viemärit 28.3.2018.

HS19

Onko boheemin taiteilijan pakko toistaa romanttisia myyttejä romahtamisesta ja raitistumisesta – ja mitä on tapahtumassa Jari Sillanpään taiteilijakuvalle? 7.4.2018.

HS20

Petteri urheilee, tekee gradua, käy töissä ja käyttää monia huumeita riskeistä huolimatta – Suomessa on tuhansia huumeiden viihdekäyttäjiä, mutta voiko kovia huumeita käyttää hallitusti? 6.4.2018.

HS21

Poliisi on huolissaan albanialaisten huume rikollisten tulosta Suomeen – ”Suoraviivaisia, tehokkaita, kovan luokan aseistautuneita ryhmiä” 27.4.2018.

HS22

Poliisi paljasti Pirkanmaan suurimman huumejutun koskaan – Epäiltyjä 37, huumeiden arvo katukaupassa lähes 3 miljoonaa euroa 7.3.2018.

HS23

Poliisi pysäytti päihteissä ajaneen miehen – paljastui huume kopla, jonka hallussa oli 60 000 euroa käteistä ja 700 000 euron arvosta Bitcoin-valuutta 27.4.2018.

HS24

Poliisi teki jättimäisen metamfetamiinin takavarikon Thaimaassa – arvo yli 18 miljoonaa euroa 3.4.2018.

HS25

Princen kuolemasta uutta tietoa: poptähden verestä löydettiin ”huomattavan korkeita” määriä fentanylikipulääkettä 27.3.2018.

HS26

Ravintolisistä löytyi kiellettyjä aineita Tullin tutkimuksissa – myös leluja, hedelmiä ja vihanneksia jäi Tullin laboratorion haaviin 20.4.2018.

HS27

Ryöstöaalto huumekauppojen yhteydessä Helsingissä – huumeidenkäyttäjät perustaneet jopa vihjepalstan, jossa varoitetaan ”epärehellisistä myyjistä 14.3.2018.

HS28

Suomalaisten jätevedet paljastavat: kokaiinin käyttö monin kertaistunut – Katso miten huume tilanne on muuttunut suurissa kaupungeissa 7.3.2018.

HS29

Trump väläyttää kuolemantuomiota ratkaisuksi Yhdysvaltojen historiallisen pahaan

huumeongelmaan 11.3.2018.

HS30

Trump: Huumeidenvastainen kampanja edellyttää kovia otteita, ”myös kuolemantuomioita” 19.3.2018.

HS31

Tulli: Rikollisten epäillään värvänneen huumekuriireiksi köyhiä ihmisiä, joilla ei ollut rikostaustaa – liiga toi Suomeen 1,4 miljoonan arvosta marihuanaa 29.3.2018.

HS32

Valtavat huumekäräjät alkoivat Tampereella – Syyttäjät vaativat yhteensä noin 150 vuotta vankeutta 3.4.2018.

HS33

Viherkasvi vantaalais-miehen komerossa herätti poliisin epäilyksen – kasvatti kannabista makuuhuoneessa 5.3.2018.

HS34

Yhdysvaltojen huume-epidemia on yhä pahentunut nopeasti – opioidi yliannostusten määrä kasvoi 30 prosenttia runsaassa vuodessa 7.3.2018.

HS35

Yhdysvaltain rannikot ovat maailman rikkain maa, mutta niiden välissä on kehitysmaa – Harvardissa kehiteltiin resepti keskilännen kurjuuteen 18.3.2018.